

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ,
ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΝΕΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

« Η χρησιμότητα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην
Δημοσιογραφία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τσέλα Ροζίνα

Αθήνα 2018

Τριμελής Επιτροπή

Δήμητρα Ιορδάνογλου, Λέκτορας Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Μπέττυ Τσακαρέστου, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Γιώργος-Μιχαήλ Κλήμης, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright Ροζίνα Τσέλα Δρόσου, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες σε όλους τους συμμετέχοντες της παρούσας διπλωματικής. Πρόκειται για εξαιρετικούς επαγγελματίες που παρόλο το βεβαρυμμένο τους πρόγραμμα αφιέρωσαν λίγο χρόνο και μοιράστηκαν τις απόψεις τους και τα βιώματά τους για την υλοποίηση της εν λόγω διπλωματικής εργασίας.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά και μεντορά μου κα Ιορδάνογλου, η οποία με στήριζε και με καθοδηγούσε καθ' όλη τη διάρκεια φοίτησής μου στο μεταπτυχιακό κύκλο σπουδών και πολύ περισσότερο δε κατά την διαδικασία υλοποίησης της εργασίας.

Το μεγαλύτερο «Ευχαριστώ» μου πηγαίνει στον άνδρα μου και τα παιδιά μου οι οποίοι με στήριξαν και με ενθάρρυναν με όλη τους την αγάπη και ήταν συνοδοιπόροι μου σε αυτό το ταξίδι.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάδειξη της Συναισθηματικής Νοημοσύνης ως απαραίτητο εφόδιο στην αλληλοεπίδραση με την κοινωνία που αναπτυσσόμαστε είναι δεδομένη. Η Συναισθηματική Νοημοσύνη αφορά στην επικοινωνία μας με το κοινωνικό μας περιβάλλον και είναι η ικανότητα να μπορεί κάποιος να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του και να μπορεί να τα διαχειριστεί. Από την άλλη, η Δημοσιογραφία είναι ένα καθαρά επικοινωνιακό επάγγελμα, που απαιτεί ευστροφία, λεπτό χειρισμό, αυτορρύθμιση και αυτοσυγκράτηση. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν σε πραγματικό χρόνο και ο δημοσιογράφος πρέπει να εξισορροπήσει τις αντίθετες δυνάμεις της αντικειμενικότητας και του συναισθήματος, της εσωτερικής έντασης και της εξωτερικής μελιχιότητας.

Η ερευνητική υπόθεση έχει να κάνει με την *Χρησιμότητα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης* ή την εκλογίκευση των συναισθημάτων αν θα μπορούσαμε να το παραθέσουμε με απλά λόγια στην *Δημοσιογραφία*. Στην παρούσα διπλωματική μέσω της ποιοτικής συνέντευξης αναδείχτηκε η χρησιμότητα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Το δείγμα αποτελέιτο από δημοσιογράφους και μέσα από τα δικά τους βιώματα και απόψεις, προέβαλαν τρόποι για το πως οι δημοσιογράφοι διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους, πως συμβάλλει η Συναισθηματική Νοημοσύνη στο δημοσιογραφικό λειτούργημα, πως έχει επηρεαστεί ο κλάδος τους από τις τεχνολογικές μεταβολές, πως οραματίζονται το μέλλον του επαγγέλματος.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Συναισθηματική Νοημοσύνη, Δημοσιογραφία, Νέα Μέσα, Ενσυναίσθηση, Είδηση, Ικανότητες

ABSTRACT:

The emergence of Emotional Intelligence as an essential asset in interaction with our developing society is a fact. Emotional Intelligence refers to communication with our social environment and is the ability to be able to recognize and manage the feelings. On the contrary Journalism is a purely communication profession that requires ingenuity, Self-management and Self-awareness. All this has to be done in real time and the journalist has to balance the opposing forces of objectivity and emotion, internal tension and social awareness.

Current study is about the utility of Emotional Intelligence or the rationalization of emotions, if we could simply quote it in Journalism. In this research the Utility of Emotional Intelligence has emerged through the qualitative interviews which were consisted of journalists and through their own experiences and opinions, we saw ways in which journalists manage their emotions and how Emotional Intelligence contributes to journalistic function, how their industry has been affected by technological changes and how they envision the future of their profession.

KEY WORDS: Emotional Intelligence, Journalism, New Media, Empathy, Self Management, Skills, Information

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή	σελ.8
Κεφάλαιο 2^ο: Νοημοσύνη	σελ.9
2.1 Δείκτης νοημοσύνης (IQ)	σελ.9
2.2 Άλλα Είδη Νοημοσύνης (Gardner's multiple Intelligence)	σελ.10
2. 3 Συναισθηματική Νοημοσύνη	σελ.11
2.3.1 Ιστορικά Στοιχεία	σελ.11
2.3.2 Ορισμοί	σελ.12
2.3.3 Συναισθήματα και εγκεφαλικές λειτουργίες	σελ.13
2.3.4 Βιολογικές λειτουργίες του εγκεφάλου	σελ.15
2.4 Θεωρητικά Μοντέλα Συναισθηματικής Νοημοσύνης	σελ.16
2.4.1 Το μοντέλο των ικανοτήτων της Συναισθηματικής Νοημοσύνης	σελ.17
2.4.2 Το μοντέλο του Goleman	σελ.18
2.4.3 Το θεωρητικό μοντέλο του Bar-On	σελ.19
2.4.4 Κριτικές Συναισθηματικής Νοημοσύνης	σελ.20
Κεφάλαιο 3^ο: Δημοσιογραφία	σελ.22
3.1. Εισαγωγικά στοιχεία	σελ.22
3.2 ιστορικά Στοιχεία	σελ.24
3.3 Τι είναι είδηση	σελ.25
3.4 Δημοσιογραφία και MME	σελ.26
3.4.1 Διαδικασία επιλογής των ειδήσεων	σελ.27
3.5 Νέα Μέσα και Δημοσιογραφία	σελ.27
3.6 Προκλήσεις και δυσκολίες του επαγγέλματος	σελ.30
3.6.1 Στρες	σελ.32
3.6.2 Μετατραυματικό στρες	σελ.33
3.7 Δημοσιογραφικό απόρρητο	σελ.34
3.8 Δημοσιογραφία και Ηθική	σελ.35
3. 9 Η «Αχίλλειος πτέρνα» της ενημέρωσης	σελ.36
3.9.1 Παραπληροφόρηση	σελ.36
3.10 Filter bubble	σελ.38
3.11 Η Συνέντευξη	σελ.41

3.12 Συναισθηματική Νοημοσύνη και Δημοσιογραφία	σελ.43
Κεφάλαιο 4° : Μεθοδολογία έρευνας	σελ.44
4.1 Ερευνητικό πλαίσιο	σελ.44
4.1.1 Αντικείμενο Έρευνας	σελ.44
4.2 Μεθοδολογία Έρευνας	σελ.45
4.2.1 Ερευνητικός στόχος και θεματικές ενότητες	σελ.45
4.2.2 Ποιοτική Έρευνα	σελ.46
4.2.3 Το εργαλείο της Συνέντευξης	σελ.47
4.2.4 Καθορισμός Στόχων	σελ.47
4.2.5 Επιλογή Δείγματος	σελ.48
4.2.6 Σχεδιασμός Ερωτηματολογίου	σελ.49
4.3 Δυσκολίες κατά την πραγματοποίηση της μελέτης	σελ.51
4.4 Υλοποίηση Συνεντεύξεων	σελ.51
4.4.1 Ιστορικό Έρευνας	σελ.52
Κεφάλαιο 5° : Ανάλυση Αποτελεσμάτων	σελ.55
5.1 Θ.Ε: Ο ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία.	σελ.55
5.2 Θ.Ε: Η επιρροή-επενέργεια των Νέων μέσων στην Δημοσιογραφία.	σελ.57
5.3 Θ.Ε Το μέλλον του δημοσιογραφικού επαγγέλματος	σελ.60
5.4 Θ.Ε Η επίδραση των συναισθημάτων στην δημοσιογραφία.	σελ.61
5.5 Θ.Ε Τρόποι ανάπτυξης της Συναισθηματικής Νοημοσύνης και η Εκπαίδευση των δημοσιογράφων.	σελ.63
5.6 Θ.Ε Τα χαρακτηριστικά των πετυχημένων δημοσιογράφων και οι πιθανοί λόγοι επιτυχίας και αποτυχίας	σελ.65
Κεφάλαιο 6° : Συζήτηση Αποτελεσμάτων	σελ.68
6.1: Περιορισμοί Έρευνας	σελ.73
6.2: Προτάσεις Για Μελλοντική Έρευνα	σελ.73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ.75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	σελ.82

Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή

Καθετί που θέλουμε να μελετήσουμε στην ζωή μας και εμπεριέχει τον ανθρώπινο παράγοντα διακρίνεται από υποκειμενικότητα και σχετικότητα. Τα συναισθήματα είναι η κινητήριος δύναμη στην αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον που δραστηριοποιείται. Οι στάσεις ζωής και οι αποφάσεις που λαμβάνουμε ενίοτε εξαρτώνται από τα συναισθήματά μας. Κατά συνέπεια, πουθενά δεν θα βρούμε την απόλυτη αλήθεια και όσο και να προσπαθήσουμε πάντα θα υπάρχει κάτι που μας διεκφεύγει, γιατί η νοημοσύνη δεν υπακούει σε κανόνες και είναι απρόβλεπτη.

Αυτή η υποκειμενικότητα ισχύει και στον τομέα της ενημέρωσης. Ο δημοσιογράφος επωμίζεται με το βάρος της καταγραφής και παρουσίασης των γεγονότων. Ένα νόμισμα όμως έχει δυο όψεις, μπορεί να υπάρχουν πολλές διαστάσεις ενός γεγονότος και ο δημοσιογράφος πρέπει να βρει τις χρυσές τομές ώστε η παράθεση να πλησιάζει στην αντικειμενικότητά χωρίς να διαστρεβλώνει την αλήθεια. Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι μια ικανότητα η οποία αναπτύσσει την πολύπλευρη αντίληψη των πραγμάτων, προάγει την ενσυναίσθηση και συμβάλλει στην στάθμιση των παραγόντων.

Κεφάλαιο 2^ο: Νοημοσύνη

Ο κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός και σε γονιδιακό και σε νοητικό επίπεδο. Η σύνθεση και μετατροπή απλών μορίων σε κύτταρα που εξελίχθηκαν σε έμβια και αργότερα νοήμονα όντα αποτελεί το μεγαλύτερο μυστήριο της ύπαρξής μας. Δεδομένου ότι η νοημοσύνη σαν γενική έννοια δεν εισακούει στους φυσικούς νόμους δεν υπάρχουν απόλυτες τιμές ή απόλυτοι κανόνες. Σύμφωνα με τον Neisser (Neisser et al, 1996) η νοημοσύνη ορίζεται ως η ικανότητα του ατόμου να σκέφτεται λογικά. Χρησιμοποιώντας την μνήμη του, το άτομο έχει την ικανότητα να αντιλαμβάνεται πληροφορίες, να μπορεί να τις αποθηκεύει και να τις χρησιμοποιεί ως μελλοντικές αναφορές. Η νοημοσύνη αφορά στην ικανότητα του ατόμου να κατανοεί, να μαθαίνει, να θυμάται, να επικοινωνεί, να διαθέτει αυτογνωσία και να συναισθάνεται. Κατά τον Γάλλο ψυχολόγο Alfred Binet (Binet & Simon, 1916), *η νοήμων σκέψη του ατόμου είναι η νοητική ικανότητα πραγματοποίησης κρίσεων και συνίσταται στα εξής τρία διακριτά στοιχεία: α) την ικανότητα καθοδήγησης της σκέψης, β) την ικανότητα προσαρμογής και γ) την κριτική ικανότητα*. Ο όρος «νοημοσύνη¹» κατά τους Salovey Peter, Mayer John και Caruso David (2000) αναφέρεται στην ικανότητα κάποιου να μπορεί να κατανοήσει μια κατάσταση, να εξάγει σωστά συμπεράσματα και να μπορεί να αιτιολογεί όλα τα εξωτερικά ερεθίσματα που δέχεται καθώς και τις πράξεις του.

2.1: Δείκτης νοημοσύνης (IQ)

Στις αρχές του 1900, ζητήθηκε από τον Binet και τον συνεργάτη του Theodore Simon, να αναγνωρίσουν ποιοι μαθητές ήταν νοητικά ικανοί να ανταπεξέλθουν στα μαθήματα του σχολείου. Οι δύο επιστήμονες εργάστηκαν πάνω σε αυτό και δημιούργησαν μια κλίμακα μέτρησης της ευφυΐας (Binet & Simon, 1905) η οποία περιλάμβανε τις εξής θεματικές περιοχές: α) Γλωσσική κατανόηση - Γλωσσική σκέψη β) Κατανόηση

¹Αρχαία Ελληνική νοήμων <νοέω / νοῶ<νός / νοῦς – Το σύνολο των γνωστικών ικανοτήτων του ανθρώπου, δηλαδή η αντίληψη, η μνήμη, ο συνειρμός, η φαντασία, η προσοχή και η διανόηση, και ειδικότερα η ικανότητα προσαρμογής σε νέες καταστάσεις και η ικανότητα να αντιλαμβάνεται ομοιότητες, διαφορές και σχέσεις
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html

αριθμητικών εννοιών - Μαθηματική σκέψη γ) Κατανόηση σχημάτων – Αφηρημένη σκέψη και δ) Ικανότητα βραχύχρονης μνήμης². Η κλίμακα αυτή, που αρχικά αναπτύχθηκε για να διαχωρίσει τα παιδιά με νοητική υστέρηση, έπειτα από αρκετές παραλλαγές έγινε ευρέως γνωστή και χρησιμοποιείται πολλές δεκαετίες τώρα ως εργαλείο μέτρησης της ευφυΐας ενός ατόμου σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Η συντομογραφία IQ (Intelligence Quotient), χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά το 1912 από τον Γερμανό ψυχολόγο William Stern³.

2.2: Άλλα Είδη Νοημοσύνης

Ο Howard Gardner (1983), είχε πει κάποτε «Μη ρωτάς πόσο έξυπνο είναι ένα παιδί, αλλά με ποιο τρόπο είναι έξυπνο». Στις αρχές της δεκαετίας του 1980⁴, ο Gardner εισάγει μια ριζοσπαστική θεωρία απορρίπτοντας την μέχρι τότε θεωρία που επικρατούσε για τον δείκτη νοημοσύνης (IQ). Υποστηρίζει ότι υπάρχει ένα ευρύ φάσμα νοημοσύνης και εισάγει τον όρο πολλαπλή νοημοσύνη. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, η νοημοσύνη χωρίζεται σε εννέα σημαντικούς τομείς που ενεργοποιούνται σε διαφορετικά σημεία του εγκεφάλου. Τα εννέα αυτά είδη νοημοσύνης είναι η Γλωσσική νοημοσύνη, η Λογικομαθηματική νοημοσύνη, η Διαπροσωπική νοημοσύνη, η Ενδοπροσωπική νοημοσύνη, η Μουσική - ρυθμική νοημοσύνη, η Χωροταξική νοημοσύνη, η Κινησθητική νοημοσύνη, η Νατουραλιστική νοημοσύνη και η Υπαρξιακή νοημοσύνη.

Εικόνα 1: Πολλαπλή Νοημοσύνη

² <https://braining.gr/blog/-binet-weschler.html>

³ <https://el.wikipedia.org/wiki/>

⁴ Το 1983, στο βιβλίο "Τα πλαίσια του νου"

⁵ <http://teachersnetworking.com/what-is-multiple-intelligence-dr-howard-gardener/>

Από τις ανωτέρω κατηγορίες της νοημοσύνης, η διαπροσωπική και η ενδοπροσωπική νοημοσύνη αφορούν κυρίως στη συναισθηματική νοημοσύνη. Η Ενδοπροσωπική Νοημοσύνη (Intrapersonal) εμπεριέχει την αυτογνωσία και την αυτοεπίγνωση, είναι δηλαδή η ικανότητα να κατανοήσει κάποιος τον εαυτό του και τα συναισθήματά του, τους φόβους και τα κίνητρά του. Η Διαπροσωπική Νοημοσύνη (Interpersonal), χωρίζεται σε τέσσερις επιπλέον κατηγορίες που είναι οι ηγετικές ικανότητες και αφορά στην ικανότητα που διαθέτουμε να κατανοούμε τους άλλους ερμηνεύοντας τα κίνητρά και τις προθέσεις τους.

2.3: ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

2.3.1: Ιστορικά Στοιχεία

Η εισαγωγή του όρου Συναισθηματική Νοημοσύνη ή EQ (Emotional Intelligence) φαντάζει σαν μια σχετικά νέα έννοια, αλλά οι απαρχές της έννοιας αυτής πηγάζουν από τα αρχαϊκά χρόνια. Οι Έλληνες φιλόσοφοι είχαν από νωρίς αντιληφθεί την δύναμη του νου και των συναισθημάτων. Η πασίγνωστη ρήση του Σωκράτη «γνώθι σ' αυτόν» η αυτοαντίληψη και η κατανόηση των συναισθημάτων μας, εκφράζει την ουσία της συναισθηματικής νοημοσύνης. Ο Αριστοτέλης στα «Ηθικά Νικομάχεια» αναφέρει :

‘Το να είσαι οργισμένος είναι εύκολο. Το να εξοργιστείς όμως με το σωστό άτομο, για το σωστό λόγο, στο σωστό βαθμό, τη σωστή στιγμή, για το σωστό σκοπό και με το σωστό τρόπο, αυτό είναι δύσκολο’⁶.

Στην εξελικτική θεωρία του ο Δαρβίνος⁷, συσχετίζει τη συναισθηματική έκφραση με την ανάγκη του ατόμου για επιβίωση και προσαρμογή στο εκάστοτε περιβάλλον.

Οι επιστημονικές ρίζες του όρου «συναισθηματική νοημοσύνη» ξεδιπλώνονται στις αρχές του 20ου αιώνα. Σύμφωνα με την Μ. Πλατσίδου⁸, το 1920 ο Thorndike εισάγει την έννοια της "Κοινωνικής Νοημοσύνης" που την ορίζει ως “την ικανότητα να μπορεί κάποιος να παρακολουθεί και να ρυθμίζει τα δικά του συναισθήματα αλλά και αυτά των

⁶Συναισθηματική Νοημοσύνη Goleman (1995)

⁷https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PSYCH137/psy05_Lectures10_11.pdf

⁸Πλατσίδου, Μ. (2004). Συναισθηματική νοημοσύνη: Σύγχρονες προσεγγίσεις μιας παλιάς έννοιας. Επιστήμες της Αγωγής,

άλλων και να τα χρησιμοποιεί ως οδηγό για σκέψη και δράση”. Η πρώτη ακαδημαϊκή αναφορά ωστόσο καταλογίζεται στον Αμερικανό φοιτητή Leon Payne ο οποίος τον συμπεριλαμβάνει στον τίτλο της διδακτορικής του διατριβής το 1985. Οι Salovey & Mayer το 1990 δημοσιεύουν την πρώτη ολοκληρωμένη εργασία πάνω στην Συναισθηματική Νοημοσύνη. Την όρισαν ως την ικανότητα αντίληψης, έκφρασης και ρύθμισης του συναισθήματος. Υποστήριξαν ότι εκτός από την γνωσιακή ευφυΐα, υπάρχει και η κοινωνική ευφυΐα που μπορεί εξίσου να μετρηθεί με αξιόπιστο τρόπο. Ο Goleman την αντιλαμβάνεται ως την “νοημοσύνη της καρδιάς” και την ορίζει ως “την ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του και τα συναισθήματα των άλλων, να τα χειρίζεται αποτελεσματικά και να δημιουργεί κίνητρα για τον εαυτό του”. Ο Bar-On (1997) σαφώς επηρεασμένος από την Δαρβινική προσέγγιση, ορίζει τη Συναισθηματική Νοημοσύνη ως *«ένα σύνολο ενδοπροσωπικών και διαπροσωπικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα της ανθρώπινης συμπεριφοράς»*

2.3.2: Ορισμοί

Προτού εντρυφήσουμε στην ανάλυση θεμάτων που αφορούν στην έννοια της συναισθηματικής νοημοσύνης, θα παραθέσουμε τους ορισμούς της, όπως τους έχουν διατυπώσει οι επιστήμονες που την έχουν μελετήσει. Κατά τους Matthews, Zeider & Robetrs (2002) η φράση συναισθηματική νοημοσύνη αποτελεί ένα ιδιαίτερο οξύμωρο σχήμα καθώς εμπεριέχει μια σύγκρουση δυο διαφορετικών ψυχολογικών δυνάμεων, την λογική και το συναίσθημα. Ο όρος «συναίσθημα⁹» αναφέρεται σε «μια σύνθετη κατάσταση που αφορά σε μια αυξημένη αντίληψη ενός αντικειμένου ή μιας κατάστασης και σε σωματικές αλλαγές μεγάλης διάρκειας». Ο αγγλικός όρος *emotion*¹⁰ υποδηλώνει την ανάγκη για πράξη. Επιπρόσθετα, στο Αγγλικό Λεξικό της Οξφόρδης, η λέξη *συναίσθημα* αναφέρεται «σε οποιαδήποτε αναταραχή ή αναστάτωση του νου, αίσθημα, πάθος, και γενικά οποιαδήποτε σφοδρή ή εξημμένη ψυχική κατάσταση» (Goleman, 1996, σελ. 395). Η αρχική διατύπωση των Salovey και Mayer για τη συναισθηματική νοημοσύνη ήταν *“Η ικανότητα αντίληψης του συναισθήματος, η ενοποίηση του για την διευκόλυνση της σκέψης, η κατανόηση των συναισθημάτων και η*

⁹Από το σημείωμα των επιμελητών της ελληνικής έκδοσης του συγγράμματος του Daniel Goleman, με τίτλο *Η Συναισθηματική Νοημοσύνη* (βλ. Νέστορος & Ξενάκη, 1996, σελ. 12).

¹⁰Από το λατινικό *emovere* - αναμοχλεύω

ρύθμιση τους για την προσωπική ανάπτυξη". Ωστόσο, μετά από επιπλέον έρευνες αποφάσισαν να εμπλουτίσουν και να αναδιατυπώσουν τον ορισμό τους ως εξής: *"Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι η ικανότητα εκλογίκευσης των συναισθημάτων, και μέσω της σκέψης (η ενίσχυση της σκέψης). Συμπεριλαμβάνει τις ικανότητες της πλήρους αντίληψης των συναισθημάτων, της προσέγγισης και της παραγωγής συναισθημάτων για τη βοήθεια της σκέψης, της κατανόησής τους και της συναισθηματικής γνώσης και η στοχαστική ρύθμιση τους για την παραγωγή συναισθηματικού και διανοητικού πλούτου"*(Salovey Peter, Mayer John, Caruso David (2004).

Σύμφωνα με το λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Μπαμπινιώτης (1998), συναισθηματική νοημοσύνη είναι η *"ικανότητα κάποιου να ελέγξει τα συναισθήματά του, να ανταπεξέρχεται στη συναισθηματική πίεση, να αναπτύσσει τις ικανότητές του σε τομείς όπως η φαντασία, η καλλιτεχνία και η ανθρώπινη επικοινωνία"*. Ο Goleman σε μια πρώτη προσπάθεια απόδοσης του ορισμού της ΣΝ το 1995 την αποτυπώνει *"ως μία ομάδα από ικανότητες που αναφέρονται στον αυτοέλεγχο, το ζήλο, την επιμονή, την ελπίδα, την ενθάρρυνση"*. Ενώ το 1998 επιχειρεί μια πιο διευρυμένη εκδοχή και την ορίζει *"ως ικανότητα να γνωρίζει κάποιος τι αισθάνεται και να είναι ικανός να διαχειριστεί αυτά τα συναισθήματα, πριν αφήσει σε αυτά τον έλεγχο και αποτελέσει έρμαιό τους"*. Ο Bar-on (1997, 2002) αντιλαμβάνεται την συναισθηματική νοημοσύνη *"ως ένα πεδίο προσωπικών συναισθηματικών κοινωνικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων"*. Στο βιβλίο τους *"Συναισθηματική Νοημοσύνη: Το απλό βιβλίο"* (2006) οι Bradberry & Greaves θέλοντας να απλοποιήσουν την Συναισθηματική Νοημοσύνη ώστε να είναι πιο κατανοητή στο ευρύ κοινό αναφέρονται στην *"συναισθηματική διάσταση της λογικής"* και την ορίζουν ως *"την ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει και να συνειδητοποιεί τα συναισθήματά του και να χρησιμοποιεί την επίγνωση αυτή, για να χειρίζεται τη συμπεριφορά και τις σχέσεις του"*

2.3.3: Συναισθήματα και εγκεφαλικές λειτουργίες

Σύμφωνα με τον Goleman, *«ένας άνθρωπος που μπορεί να χρησιμοποιεί τα συναισθήματά του με αποτελεσματικό τρόπο έχει περισσότερες πιθανότητες να γίνει ένας πετυχημένος και παραγωγικός πολίτης»*. Στην σύγχρονη εποχή, ένα μεγάλο μέρος της επιστημονικής κοινότητας θεωρεί πολύ σημαντικό τον ρόλο των συναισθημάτων στην λήψη αποφάσεων. Σύμφωνα με τον Δανό καθηγητή ψυχολογίας Dijksterhuis, η

διαίσθηση -δηλαδή η διανοητική λειτουργία που προκαλείται από συναισθηματικές παρορμήσεις- είναι πολύ σημαντική στην λήψη αποφάσεων και για αυτό συμβουλευεί στις πολύ σημαντικές αποφάσεις να αφήνουμε τον συναισθηματικό εγκέφαλο (ασυνείδητο) να αποφασίζει. Υποστηρίζει ότι το ασυνείδητο θα λάβει υπόψιν του τις συναισθηματικές παραμέτρους που είναι σημαντικές για εμάς (έστω και αν εμείς δεν το αντιλαμβανόμαστε) και η όποια απόφαση θα λάβουμε θα πλησιάζει στην εκπλήρωση των εσωτερικών μας προσδοκιών. Πολλές φορές μας έχει συμβεί να λάβουμε μια απόφαση ακούγοντάς την φωνή της λογικής και αργότερα να αισθανόμαστε ένα κενό και δεδομένου ότι οι πραγματικές επιθυμίες μας έχουν μείνει ανεκπλήρωτες γιατί η λογική απέχει από αυτό που πραγματικά προσδοκούσαμε. Ο ίδιος ο Einstein είχε πει (σε ελεύθερη μετάφραση) ότι *«Η διαίσθηση είναι ένα ιερό δώρο και ο λογικός εγκέφαλος είναι ο πιστός υπηρέτης. Δημιουργήσαμε μία κοινωνία που ξεχνά το δώρο και ευεργετεί τον υπηρέτη»*.

Ο Εγκέφαλός μας αποτελείται από εκατομμύρια νευρώνες που διατρέχουν τις λειτουργίες του εγκεφαλικού φλοιού και συνδέουν την συναισθηματική με την διανοητική αντίληψη, όταν βιωθεί ένα συναίσθημα, αποτυπώνεται στο συναισθηματικό εγκέφαλο και αποτελεί σημείο αναφοράς ή καλύτερα πηγή πληροφοριών για τις μελλοντικές μας συμπεριφορές. Οι έρευνες στον τομέα των νευροεπιστημών έχουν διαπιστώσει ότι οι συναισθηματικές και οι διανοητικές ικανότητες είναι αυτόνομα αλλά αλληλεπιδραστικά συστήματα. Με άλλα λόγια ο εγκέφαλός μας ανατρέχει και στα συναισθήματα και στην λογική προκειμένου να διαχειριστεί τα γεγονότα. Στην απόφασή μας για παράδειγμα αν θα πρέπει να καλέσουμε τον πρώην διευθυντή μας να του ευχηθούμε για την ονομαστική του εορτή ο συναισθηματικός εγκέφαλος βιώνει μια έντονη δυσφορία γιατί η συνεργασία με τον συγκεκριμένο άνθρωπο δεν έληξε ομαλά, ο λογικός με τον συναισθηματικό εγκέφαλο αλληλεπιδρούν και αντικρούονται, ενώ η λογική μας λέει ότι το σωστό είναι να καλέσουμε και να δείξουμε ανωτερότητα, ο συναισθηματικός εγκέφαλος ανακαλεί δυσάρεστα συναισθήματα που βιώνονται ως μια στρεσογόνα κατάσταση για την λήψη μιας απόφασης. Στην σκέψη όμως ότι θα πρέπει να καλέσουμε έναν πρώην συνάδελφο για να ευχηθούμε και σε αυτόν, πάλι η λογική και το συναίσθημα αλληλεπιδρούν και όπως και στην πρώτη περίπτωση ο λογικός εγκέφαλος μας λέει ότι το σωστό είναι να τον καλέσουμε, ο συναισθηματικός εγκέφαλος ανατρέχει σε ευχάριστες αναμνήσεις που έχουμε με τον συνάδελφο αυτόν οπότε η επιλογή να τον καλέσουμε δεν αντικρούει.

Όλες αυτές οι λειτουργίες συντελούνται σε κλάσματα δευτερολέπτων και πολλές φορές δεν είμαστε σε θέση να το αντιληφθούμε.

Από μια διαφορετική θεώρηση, η συναισθηματική νοημοσύνη ή αλλιώς νοημοσύνη της καρδιάς όπως την αποκαλεί ο Goleman, κατά τον Doc Childre έχει το δικό της ανεξάρτητο νευρικό σύστημα το οποίο ονομάζει «καρδιακό εγκέφαλο». Υπάρχει ένα αμφίδρομο σύστημα επικοινωνίας μεταξύ εγκεφάλου και καρδιάς, ο εγκέφαλος λαμβάνει πληροφορίες από την καρδιά και αυτό επηρεάζει την συμπεριφορά μας. Όπως ο εγκέφαλος έτσι και η καρδιά εκπέμπει ηλεκτρομαγνητικό πεδίο, το οποίο μάλιστα είναι πολύ πιο ισχυρό και εκτείνεται δεκάδες εκατοστά γύρω από το σώμα μας. Μετά από 20ετή έρευνα οι ερευνητές στο αμερικανικό Νευροκαρδιολογικό Ινστιτούτο (Institute of Heart Math) κατάφεραν να αποδείξουν ότι το ηλεκτρομαγνητικό πεδίο μπορεί να αλλάζει ανάλογα με τα συναισθήματά. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου ότι κατά την ανάπτυξη του εμβρύου, πρώτα σχηματίζεται η καρδιά και αρχίζει να χτυπά πριν σχηματιστεί ο εγκέφαλος.

2.3.4 Βιολογικές λειτουργίες του εγκεφάλου

Ο εγκέφαλος έχει την ικανότητα να αναπτύσσεται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής μας. Οι ικανότητες του εγκεφάλου γνωστές ως νευροπλαστικότητα¹¹ και νευρογέννεση (δημιουργία νέων νευρώνων) επιτρέπουν στους νευρώνες να αναγεννηθούν και ανατομικά και λειτουργικά και να μπορέσουν να σχηματίσουν νέες συναπτικές συνδέσεις¹². Μετά την ενηλικίωση, οι επιστήμονες πιστεύουν ότι υπάρχουν δυο βασικές περιοχές του εγκεφάλου που μπορούν να αναγεννούν διαρκώς νέους νευρώνες, η μια είναι η περιοχή του ιππόκαμπου (hippocampus- long-term and spatial memory hub) και η άλλη η παρεγκεφαλίτιδα (cerebellum - coordination and muscle memory hub)¹³.

¹¹<https://www.psychologytoday.com/blog/the-athletes-way/201702/how-do-neuroplasticity-and-neurogenesis-rewire-your-brain>

¹²<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780323476607000185> Brain Plasticity and Reorganization Before, During, and After Glioma Resection, Hugues Duffau MD, PhDab*, in Glioblastoma, 2016

2.Ορισμός του: Kolb, B., Mohamed, A., & Gibb, R., Η αναζήτηση για τους παράγοντες στους οποίους οφείλεται η εγκεφαλική πλαστικότητα στο φυσιολογικό εγκέφαλο και στον κατεστραμμένο, Εφημερίδα Διαταραχών Επικοινωνίας (2010), doi: 10.1016/j.jcomdis.2011.04.0.007

¹³<https://elifesciences.org/articles/19886>

2.4: Θεωρητικά Μοντέλα Συναισθηματικής Νοημοσύνης

Σύμφωνα με την μελέτη που δημοσιεύτηκε στο Annual Review of Psychology¹⁴ 59: 507-536 (Human Abilities: Emotional Intelligence) ο υψηλός δείκτης συναισθηματικής νοημοσύνης συμβάλλει:

- Στην δημιουργία καλύτερων κοινωνικών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ παιδιών και εφήβων και σπάνια εντοπίζονται αντικοινωνικές και αντισυμβατικές συμπεριφορές.
- Στην ανάπτυξη των κοινωνικών ικανοτήτων και βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων στους ενήλικες (αύξηση αυτοαντίληψης)
- Στο χτίσιμο υγιών οικογενειακών σχέσεων και δεσμών εμπιστοσύνης.
- Στην ανάπτυξη καλύτερων εργασιακών σχέσεων και αύξηση επαγγελματικής απόδοσης

Παρότι σαν όρος η Συναισθηματική Νοημοσύνη υφίσταται αρκετό καιρό στα επιστημονικά δρώμενα, στο κοινό γίνεται ευρέως γνωστό μέσω του βιβλίου του Αμερικανού ψυχολόγου Daniel Goleman με τίτλο «Συναισθηματική Νοημοσύνη» που κυκλοφόρησε το 1995 και έγινε bestseller. Όλες οι θεωρίες που περιβάλλουν την ΣΝ της προσδίδουν χαρακτηριστικά και ικανότητες και την συνδέουν με την ανθρώπινη συμπεριφορά και προσωπικότητα. Σύμφωνα με την Μαρία Πλατσίδου, οι θεωρίες αυτές μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες αναλόγως με το που εστιάζουν.

- Θεωρίες ικανότητας: ερμηνεύουν την ΣΝ ως μια ικανότητα του νου που έχει αντιστοιχίες, ως προς την δομή και την οργάνωσή της, με τα άλλα είδη νοημοσύνης τα οποία αναφέρονται σε γνωστικές ικανότητες.
- Θεωρίες προσωπικότητας: αντιλαμβάνονται την ΣΝ ως συνδυασμό από ικανότητες προσαρμογής και χαρακτηριστικά προσωπικότητας
- Θεωρίες επίδοσης: με βάση τον τρόπο οργάνωσης της προσωπικότητας του, επιχειρούν να εξηγήσουν αλλά και να προβλέψουν την αποτελεσματικότητα και την επίδοση του ατόμου¹⁵.

¹⁴<http://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.psych.59.103006.093646>

¹⁵Πλατσίδου, Μ. (2004). Συναισθηματική νοημοσύνη: Σύγχρονες προσεγγίσεις μιας παλιάς έννοιας. Επιστήμες της Αγωγής, 1.

2.4.1: Το μοντέλο των ικανοτήτων της Συναισθηματικής Νοημοσύνης

Για την θεωρητική ανάπτυξη του μοντέλου τους οι Salovey και Mayer, μελέτησαν και συνδύασαν τα δυο πολυσυζητημένα πεδία της νοημοσύνης και των συναισθημάτων και στηρίχτηκαν στο μοντέλο που είχε αναπτύξει ο Gardner για την ενδοπροσωπική και διαπροσωπική νοημοσύνη. Για τους Salovey και Mayer η ΣΝ είναι ουσιαστικά μια νοητική ικανότητα. Πιο αναλυτικά, είναι ένα είδος νοημοσύνης κατά αναλογία με εκείνα που αναφέρονται στις γνωστικές ικανότητες και εμπεριέχει ικανότητες οι οποίες αφορούν στο γνωστικό και στο συναισθηματικό σύστημα οργάνωσης της ανθρώπινης σκέψης και την ορίζουν ως την ικανότητα αντίληψης, κατανόησης και χειρισμού των συναισθημάτων με σκοπό την διευκόλυνση της σκέψης. (Mayer & Salovey 1997). Το μοντέλο των ικανοτήτων της Συναισθηματικής Νοημοσύνης αφορά σε τέσσερις βασικούς άξονες (συναισθηματικές δεξιότητες) (Εικόνα2):

- την Αυτεπίγνωση, που είναι η ικανότητα να αντιλαμβανόμαστε τα συναισθήματά μας και τα συναισθήματα των άλλων.
- την Αυτοδιαχείριση: η ικανότητα να μπορούμε να διαχειριστούμε τα συναισθήματά μας, όπως ο θυμός, η θλίψη ή το άγχος.
- την Κοινωνική επίγνωση (ενσυναίσθηση) που αφορά ουσιαστικά σε μια γνωστική επεξεργασία των συναισθημάτων των άλλων, να αντιλαμβανόμαστε τι σκέφτονται και τι αισθάνονται οι άλλοι, έστω και αν εμείς μπορεί να μην αισθανόμαστε το ίδιο.
- την Διαχείριση σχέσεων (αφορά κυρίως στις ηγετικές ικανότητες) που αναφέρεται στην ικανότητά μας να διαχειριζόμαστε με επιτυχία τις διαπροσωπικές μας σχέσεις.

The Four-Branch Model of Emotional Intelligence

- The four branch model of emotional intelligence describes four areas of capacities or skills that collectively describe many of areas of emotional intelligence (Mayer & Salovey, 1997). More specifically, this model defines emotional intelligence as involving the abilities to:
 - **Self-awareness** - the ability to read one's emotions and recognize their impact while using gut feelings to guide decisions.
 - **Self-management** - involves controlling one's emotions and impulses and adapting to changing circumstances.
 - **Social awareness** - the ability to sense, understand, and react to other's emotions while comprehending social networks.
 - **Relationship management** - the ability to inspire, influence, and develop others while managing conflict.

Εικόνα 2: Μοντέλο Συναισθηματικών Δεξιοτήτων

16

2.4.2: Το μοντέλο του Goleman προτείνει πέντε συναισθηματικές δεξιότητες

Στο ίδιο μήκος κύματος με το μοντέλο των Salovey και Mayer, κινείται και ο Goleman. Για τον Goleman η συναισθηματική νοημοσύνη περιλαμβάνει την ικανότητα του ατόμου να στοχοθετεί και να μπορεί να κινητοποιεί και να παρακινεί τον εαυτό του με σκοπό την εκπλήρωση των στόχων που έχει θέσει. Αναφέρει λοιπόν πέντε διαστάσεις ικανοτήτων που εμπεριέχουν 25 συναισθηματικές δεξιότητες¹⁷

- η Αυτοεπίγνωση (self-awareness): που αφορά στην επίγνωση των συναισθημάτων, στην αυτόαξιολόγηση και την αυτοπεποίθηση.
- ο Αυτοέλεγχος (self-regulation): ή αλλιώς αυτορρύθμιση και αφορά στην αυτοπειθαρχία, την ευσυνειδησία, την προσαρμοστικότητα.
- τα Κίνητρα συμπεριφοράς (motivation): η τάση προς επίτευξη στόχων, η δέσμευση, η πρωτοβουλία και η αισιοδοξία. (Εικόνα 3)
- στην Ενσυναίσθηση (empathy¹⁸): η ικανότητα κατανόησης των άλλων και ο σωστός χειρισμός της διαφορετικότητας.

¹⁶<https://www.slideshare.net/zoaibmirza/promote-education-emtional-intelligence-presentation>

¹⁷Πλατοΐδου, Μ. (2004). Συναισθηματική νοημοσύνη: Σύγχρονες προσεγγίσεις μιας παλιάς έννοιας. Επιστήμες της Αγωγής, 1.

¹⁸Η ψευδόφιλη λέξη <https://el.wiktionary.org/wiki/empathy>

-τις Κοινωνικές δεξιότητες (social skills): που αφορά κυρίως στην συνεργασία και αλληλεπίδραση με άλλα άτομα, όπως ικανότητα επιρροής των άλλων, επικοινωνιακές και ηγετικές ικανότητες, η διαχείριση συγκρούσεων, η ανάπτυξη και σύσφιξη σχέσεων κα¹⁹

Εικόνα 3: Πέντε Διαστάσεις Ικανοτήτων

2.4.3: Το θεωρητικό μοντέλο του Bar-On²⁰

Σύμφωνα με τη θεωρία του Bar-On η συναισθηματική νοημοσύνη ορίζεται ως «μια σειρά από μη γνωστικές δυνατότητες, ικανότητες και δεξιότητες που επηρεάζουν την ικανότητα κάποιου να αντιμετωπίζει με επιτυχία τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και πιέσεις²¹» (Bar-On, 1997, σελ 14). Στο μοντέλο του περιλαμβάνονται τα εξής:

- οι ενδοπροσωπικές ικανότητες που εμπεριέχουν τις δεξιότητες της συναισθηματικής αυτογνωσίας, αυτοεκτίμησης και αυτοπραγμάτωσης.
- οι διαπροσωπικές ικανότητες, με τις δεξιότητες της κοινωνικής υπευθυνότητας, συναισθηματικής κατανόησης και των διαπροσωπικών σχέσεων
- την ικανότητα προσαρμογής, με τις δεξιότητες της επίλυσης προβλημάτων
- και την ικανότητα διαχείρισης άγχους

¹⁹GOLEMAN Model <https://markbondffl.files.wordpress.com/2015/05/0403emotionalintelligence.jpg>

²⁰<http://www.reuvenbaron.org/wp/the-5-meta-factors-and-15-sub-factors-of-the-bar-on-model>

²¹Πλατσιδου, Μ. (2004). Συναισθηματική νοημοσύνη: Σύγχρονες προσεγγίσεις μιας παλιάς έννοιας. Επιστήμες της Αγωγής,

Στην αρχική του θεώρηση ο Bar-Onείχε συμπεριλάβει και μια επιπλέον ικανότητα που την ονομάτισε «Γενική διάθεση» και αφορούσε στην ευτυχία και την αισιοδοξία αλλά μετά την αναθεώρηση του μοντέλου του το 2000, πιστεύει ότι η «γενική διάθεση» δεν μπορεί να αναφέρεται σε ξεχωριστή κατηγορία γιατί λειτουργεί περισσότερο ως διαμεσολαβητής για την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης.

2.4.4: Κριτικές Συναισθηματικής Νοημοσύνης

Η θεωρητική ανάπτυξη της Συναισθηματικής Νοημοσύνης (όπως συμβαίνει στην πλειονότητα των θεωρητικών προσεγγίσεων) έχει δεχθεί αρκετές κριτικές από καταξιωμένους επιστήμονες.

- Ο Adam Grand²², καθηγητής Μάρκετινγκ και Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Wharton School of Business της Pennsylvania, σε ένα άρθρο του που δημοσίευσε τον Ιανουάριο του 2014 με τίτλο «*The Dark Side of Emotional Intelligence*» αναφέρει ότι έχουμε υπερτιμήσει την συναισθηματική νοημοσύνη και θεωρούμε ότι αποτελεί την λύση για όλα τα προβλήματα²³ αλλά δεν αφορά σε κάποια δεξιότητα και έχει και μια σκοτεινή πλευρά²⁴. Όταν κάποιος μπορεί να διαχειριστεί τα συναισθήματά του μπορεί να χειραγωγεί τους άλλους αφαιρώντας τους την ικανότητα της προσωπικής απόφασης. «*The strategic disguise of one's own emotions and the manipulation of others...*»
- Ο Edwin Locke²⁵, από το πανεπιστήμιο του Maryland, στο βιβλίο του 'Why emotional intelligence is an invalid concept' (2005) υποστηρίζει ότι η ΣΝ δεν αποτελεί ξεχωριστή μορφή ευφυΐας αλλά είναι περισσότερο μαθημένες συμπεριφορές, *the definition of EI indicates that it is really some combination of assorted habits, skills and/or choices rather than an issue of intelligence*». Εξάλλου συμπληρώνει ότι η ικανότητά να αντιληφθείς τα συναισθήματα του

²²<https://www.theatlantic.com/health/archive/2014>

²³«...emotional intelligence has been touted by leaders, policymakers, and educators as the solution to a wide range of social problems. If we can teach our children to manage emotions, the argument goes, we'll have less bullying and more cooperation. If we can cultivate emotional intelligence among leaders and doctors, we'll have more caring workplaces and more compassionate healthcare».

²⁴New evidence shows that when people hone their emotional skills, they become better at manipulating others. When you're good at controlling your own emotions, you can disguise your true feelings. When you know what others are feeling, you can tug at their heartstrings and motivate them to act against their own best interests.

²⁵<http://www.knowledgeworkz.com/samatvam/newsletter.pdf>

άλλου δεν απαιτεί κάποιου είδους νοημοσύνη «*the ability to monitor one's emotions does not require any special degree or type of intelligence*». Και προτείνει να αντικατασταθεί η έννοια της ΣΝ ως δεξιότητα παρά ως δείκτης ευφυΐας. «*A more productive approach to the EI concept might be to replace it with the concept of introspective skill*».

- O Brody, N. (2004) στο βιβλίο του “*What cognitive intelligence is and what emotional intelligence is not*”²⁶” αμφισβητεί τα τεστ μέτρησης της ΣΝ υποστηρίζοντας (σε αντίθεση με τα τέστ μέτρησης της γνωστικής ικανότητας) ότι ελέγχουν/δοκιμάζουν την γνώση των συναισθημάτων αλλά όχι την ικανότητα πράξης. Με λογικοφανή επιχειρήματα ισχυρίζεται ότι οι περισσότεροι γνωρίζουμε πως θα πρέπει να συμπεριφερθούμε σε μια φορτισμένη συναισθηματική κατάσταση αλλά το ζήτημα είναι κατά πόσο μπορούμε να το διαχειριστούμε εκείνη την στιγμή.

²⁶ Brody, N. 2004 “What cognitive intelligence is and what emotional intelligence is not”. *Psychological Inquiry*, 15: 234–238. Google Scholar

Κεφάλαιο 3^ο: Δημοσιογραφία

Η δημοσιογραφία αρχίζει με την έρευνα

Wente Das Recht des journalistes en Recherche

3.1: Εισαγωγικά Στοιχεία

Στο άρθρο 19 της «Οικουμενικής διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων²⁷», ορίζεται ότι «καθένας δικαιούται την ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις απόψεις του και να αναζητά, να παίρνει και να διαδίδει ιδέες και πληροφορίες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, απ' όλο τον κόσμο».

Δημοσιογραφία: επικοινωνώ την πληροφορία

Με τον όρο δημοσιογραφία εννοούμε την συνειδητή μορφή επικοινωνίας ανάμεσα σε έναν πομπό και σε πολλαπλούς δέκτες και αφορά στην συγκέντρωση, την συλλογή, την επεξεργασία, τη διακίνηση, την προβολή, τη μετάδοση την ανάλυση και τον σχολιασμό των βασικών στοιχείων της επικαιρότητας από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. (ΣΒ Η γλώσσα μας, Β' Λυκείου). Αναπόσπαστο κομμάτι του όρου δημοσιογραφία αποτελούν οι ορολογίες *είδηση* που αφορά στην ανακοίνωση ή αφήγηση μιας πληροφορίας με σκοπό την ενημέρωση, το γεγονός που αφορά σε ένα συμβάν, κάτι που έχει γίνει και αποτελεί αδιαμφισβήτητη πληροφορία και το *σχόλιο* που είναι η μονόπλευρη (από μεριάς του δημοσιογράφου μόνο) ερμηνεία του γεγονότος ή της είδησης.

Όπως είδαμε, η δημοσιογραφία είναι η συγκέντρωση και καταγραφή ειδήσεων και γεγονότων που αφορούν στην πληροφόρηση της κοινής γνώμης και η προβολή τους μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η δημοσιογραφία διακρίνεται σε δυο βασικές κατηγορίες:

- Την ειδησεογραφία που αφορά στην αυτούσια παράθεση των γεγονότων χωρίς αναλύσεις και σχόλια. Σκοπός είναι η αντικειμενική έκθεση των γεγονότων στον δέκτη ώστε να σχηματίσει ο ίδιος (ο δέκτης) την συναισθηματική απόχρωση της είδησης.

²⁷<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grk>

- την Ερμηνευτική δημοσιογραφία που αφορά στον σχολιασμό και την ερμηνεία των γεγονότων. Σε αυτού του είδους την δημοσιογραφία, η προβολή των γεγονότων χρωματίζεται με σχόλια²⁸ και ιδίας απόψεις. Εδώ μιλάμε για υποκειμενικότητα στην είδηση γιατί ο δημοσιογράφος παραθέτει την δική του οπτική αντίληψη στο γεγονός που προβάλλει (εκφράζει συναισθήματα, εμπλουτίζει με προσδιοριστικά επίθετα, σχολιάζει και συμπεραίνει).

Εικόνα 4: Το γεγονός και το σχόλιο στην είδηση.

29

Τα όρια στην ερμηνευτική δημοσιογραφία είναι δυσδιάκριτα, πολλές φορές οι απόψεις που εκφράζονται παρερμηνεύονται ως γεγονότα. Οι κρίσεις και τα σχόλια είναι πάντα υποκειμενικά και η αποδοχή ή η απόρριψη εξαρτάται από τον βαθμό ταύτισης του δέκτη με τον πομπό. Ο σχολιασμός της είδησης (πέραν της θετικής ή αρνητικής χροιάς που του προσδίδει ο εκάστοτε σχολιαστής) μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του γεγονότος από τον δέκτη. Δεδομένου ότι δεν μπορούμε να έχουμε πλήρη γνώση και αντίληψη για όλα τα γεγονότα που πληροφορούμαστε, η ανάλυση και ο σχολιασμός βοηθούν στην αποσαφήνιση της είδησης.

²⁸Σχόλιο: Κρίση ευμενής ή δυσμενής για ένα γεγονός που διατυπώνει κάποιος προφορικά ή γραπτά. Αποτελεί το υποκειμενικό στοιχείο της είδησης, δηλαδή την κρίση που διατυπώνει ο δημοσιογράφος. Πρόκειται για μια ερμηνεία του γεγονότος-συμβάντος (ΣΒ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ)

²⁹Εικόνα 2 <http://8lyk-ioann.ioa.sch.gr/site/index.php/component/attachments/download/12>

3.2: Ιστορικά στοιχεία

Η δημοσιογραφία με την σημερινή της μορφή δηλαδή την μορφή της πληροφόρησης μπορούμε να πούμε ότι εδραιώθηκε την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η ετυμολογία του όρου Δημοσιογράφος αποτελεί μια σύνθετη λέξη που αποτελείται από το *δημόςιος* από την αρχαία ελληνική λέξη «*δήμος*» και την λέξη *γράφος*, (γραφή – γράφω) αυτός δηλαδή που γράφει για τα δημόσια. Η ουσιαστική έννοια της δημοσιογραφίας θα μπορούσαμε να πούμε ότι κρατάει από αρχαιοτάτων χρόνων. Την εποχή του Μέγα Αλέξανδρου υπήρχαν οι λεγόμενοι «Βασίλειοι³⁰» οι οποίοι κατέγραφαν γεγονότα από τις εκστρατείες που περιείχαν πληροφορίες από πολιτικά και στρατιωτικά συμβάντα³¹. Σύμφωνα με τον Ρωμαίο ιστορικό Σουητώνιο στους «*Βίους των Καισάρων*». Ο Ιούλιος Καίσαρας προκειμένου να αποτρέψει φαινόμενα διαφθοράς της Συγκλήτου εξέδιδε τα *Acta Diurna*» δηλαδή τα ημερήσια γεγονότα που ήταν κατάλογοι δημόσιων πράξεων και γεγονότων³².

Η δημοσιογραφία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ορολογίας Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Με τον όρο ΜΜΕ αναφερόμαστε ουσιαστικά στα έντυπα μέσα όπως η εφημερίδα (Τύπος), τα περιοδικά, τα βιβλία και στα οπτικοακουστικά μέσα που είναι η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το διαδίκτυο³³. Σύμφωνα με τον Γιώργο Ν. Σκλαβούνη, δημοσιογραφία νοείται εκείνη η δραστηριότητα που εκδηλώνεται με τις εφημερίδες, τα περιοδικά, το ραδιόφωνο, την τηλεόραση. Αποτελεί επιστήμη που από τη μια μεριά συλλέγει, καταγράφει και δημοσιεύει ειδήσεις, ενώ από την άλλη πλευρά ασκεί κριτική και έλεγχο προς κάθε κατεύθυνση³⁴». Στο σχολικό βιβλίο «Εκφραση-

³⁰Αν θέλαμε να τους αντιπαραβάλουμε με την σημερινή εποχή, θα λέγαμε ότι οι Βασίλειοι είχαν τους βιβλιοφόρους δηλαδή τους συντάκτες και αρχιγραμματέα δηλαδή αρχισυντάκτη. Ελάχιστα αποσπάσματα από τους «βασίλειους» σώζονται μέχρι σήμερα.

³¹Ο Αλέξανδρος είχε οργανώσει μια υπηρεσία που συνέτασσε καθημερινά τις «Βασίλειες Εφημερίδες», τις «Εφημερίδες του βασιλιά Αλέξανδρου». ο Αλέξανδρος όρισε επικεφαλής αυτής της υπηρεσίας ενημέρωσης και καταγραφής τον Ευμένη τον Καρδιανό και αρχιγραμματέα του τον Διόδοτο τον Ερυθραίό. Το Περιεχόμενο των εφημερίδων αυτών δεν ήταν μόνο τα επίσημα στρατιωτικά και πολιτικά γεγονότα της ημέρας, αλλά και καθαρά προσωπικές ασχολίες του βασιλιά ή σπουδαίες ακροάσεις και στρατιωτικές διατάξεις, οικονομικά του κράτους κ.ά. Κάθε αντίγραφο των εφημερίδων φυλάσσονταν στο προσωπικό αρχείο του βασιλιά, το λεγόμενο «γαζοφυλάκιο». Πρόσβαση σ' αυτές είχαν μόνο άτομα της απολύτου εμπιστοσύνης του Αλεξάνδρου -συνήθως ανώτατα κυβερνητικά και στρατιωτικά στελέχη. <http://www.e-telescope.gr/history/greek-history/alexander-royal-journals>

³²Αναρτούνταν στους τοίχους του Forum και αποσκοπούσαν στον έλεγχο της Συγκλήτου από τον λαό. <https://el.wikipedia.org/wiki/>

³³Πιο αναλυτικά, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας/Ενημέρωσης χωρίζονται στα έντυπα, τα οποία περιλαμβάνουν τον ημερήσιο Τύπο, τα εκλαϊκευτικά επιστημονικά και λογοτεχνικά βιβλία, ορισμένα περιοδικά και κάθε είδους αφίσες (τοιχοκολλήσεις, πινακίδες,) και στα ηλεκτρονικά, στα οποία συμπεριλαμβάνονται το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, ο κινηματογράφος και το διαδίκτυο.

³⁴Σκλαβούνης Γ.Ν., Εισαγωγή στην επιστήμη της δημοσιογραφίας, σελ.23

Έκθεση³⁵» της Β' λυκείου διατυπώνεται ο γενικός ορισμός του «Τύπου» που είναι: «Η τυπογραφία και γενικότερα η δημοσιογραφία στο σύνολό της: το σύνολο των εφημερίδων και των περιοδικών μαζί με τους δημοσιογράφους, τους τυπογράφους αλλά και τα μηχανήματα που χρησιμοποιούνται» αλλά επίσης «Προστίθενται σ' αυτά η λειτουργία και η εξουσία που ασκούν στην κοινή γνώμη οι εφημερίδες και τα περιοδικά. Η εξουσία αυτή ασκεί κυριαρχική επιρροή στην κοινή γνώμη που διαμορφώνεται στη σημερινή της μορφή από τη δημοσιογραφία».

3.3: Τι είναι είδηση:

Συμφωνά με τον Νίκο Μπακουνάκη, είδηση είναι μια πληροφορία, μια ιστορία την οποία πρέπει να γνωρίζουμε γιατί επηρεάζει την πραγματικότητα και την καθημερινότητά μας και συνεχίζει, είδηση είναι μια πληροφορία ή μια ιστορία η οποία, μας συγκινεί, διεγείρει την περιέργειά μας, μας ψυχαγωγεί μας εξοργίζει. Διακρίνονται στις hard ειδήσεις (σκληρές) και στις soft(μαλακές) ειδήσεις. Οι hard ειδήσεις φέρουν πληροφοριακό βάρος και η γνώση τους κρίνεται απαραίτητη γιατί μας επηρεάζουν άμεσα, όπως τα αποτελέσματα των εκλογών, η πρόγνωση μιας κακοκαιρίας, ένα πυρηνικό ατύχημα κα. Οι soft ειδήσεις αφορούν σε γεγονότα που δεν επηρεάζουν την ζωή μας και τις αποφάσεις μας αλλά πυροδοτούν την διέγερση συναισθημάτων, όπως συγκίνηση, περιέργεια, χαρά, θυμό (η ιστορία ενός πρόσφυγα, ο γάμος ή το διαζύγιο ενός celebrity , η αμοιβή ενός διεθνούς ποδοσφαιριστή κα).

Σε ένα άρθρο³⁶ της, η δημοσιογράφος Έφη Κεραμιδιώτη αναλύει το «τι είναι είδηση» και χαρακτηριστικά αναφέρει: «Ένα από τα πρώτα πράγματα που μαθαίνει ένας δημοσιογράφος είναι το κλασικό παράδειγμα: "Ένας σκύλος δάγκωσε ένα παιδί". Αυτό δεν είναι είδηση. "Ένα παιδί δάγκωσε σκύλο". Αυτό είναι! Είδηση αποτελεί κάθε καινούριο γεγονός ή συμβάν που ενδιαφέρει μεγάλη μερίδα του κόσμου». Η ίδια συνεχίζει στο άρθρο της «Αφού, λοιπόν, ο δημοσιογράφος ανακάλυψε, έμαθε, πληροφορήθηκε μια είδηση τίθεται το ερώτημα του "πώς θα την χειριστεί", πώς θα την "πουλήσει"». «Οτιδήποτε δημοσιεύεται, κοινοποιείται οφείλει να διέπεται από αντικειμενικότητα και να έχει εξονυχιστικά ελεγχθεί και διασταυρωθεί ώστε να

³⁵Νεοελληνική Γλώσσα Β' τάξη Γενικού Λυκείου – βιβλίο Έκφραση- Έκθεση, Τεύχος Β', σελ. 41

³⁶<http://www.protagon.gr/anagnwstes/> Τι είναι είδηση;

διασφαλίζεται η εγκυρότητα της πληροφορίας». «Στο κυνήγι της είδησης επιδιώκουμε να έχουμε την είδηση πρώτοι, να είμαστε οι πιο γρήγοροι, να έχουμε το θέμα που οι άλλοι αγνοούν». Μετά όμως σύμφωνα με την αρθρογράφο έρχεται η ευσυνειδησία και το δίλημμα εάν η είδηση πρέπει να δημοσιευθεί ή όχι. Υπάρχουν ειδήσεις που δεν πρέπει να δημοσιοποιούνται «Ειδήσεις που αφορούν σε προσωπικές, οικογενειακές στιγμές, σε δυσάρεστα γεγονότα. Ο δημοσιογράφος πρέπει να διαθέτει την αυτογνωσία ανάμεσα στις κατηγορίες για «διαπλοκές στα ΜΜΕ και για απόκρυψη της αλήθειας» να πράξει πέραν από το δικό του όφελος» και η αρθρογράφος συμπληρώνει: «Σε κάποιο σημείο τελειώνει η ενημέρωση και αρχίζει το κουτσομπολιό, η ανθρωποφαγία» και ολοκληρώνει «Καθήκον του δημοσιογράφου είναι να προστατεύει (ενίοτε και ενάντια στις προσωπικές του αντιλήψεις) πρόσωπα και ονόματα είτε αφορούν σε θύμα είτε σε θύτη».

3.4 Δημοσιογραφία και ΜΜΕ

Τα ΜΜΕ είτε πρόκειται για τηλεόραση, εφημερίδα, ραδιόφωνο ή διαδίκτυο αποτελούν επιχειρήσεις που επί τω πλείστον λειτουργούν κάτω από μεγάλες επιχειρηματικές ομπρέλες. Ως γνωστόν, τα έσοδα των μέσων ενημέρωσης προέρχονται κυρίως από τις διαφημίσεις. Όπως κάθε επιχείρηση λοιπόν, αναλόγως με το αγαθό ή την υπηρεσία που προσφέρει επιδιώκει να προσελκύει καταναλωτές. Όσο μεγαλύτερο το καταναλωτικό κοινό τόσο πιο ακριβή η διαφήμιση που θα προβληθεί. Τα ΜΜΕ επικοινωνούν την είδηση στο ευρύτερο πληθυσμό, οπότε άωτερος σκοπός είναι να τραβήξει την προσοχή του κοινού το οποίο δεν είναι ομοιογενές³⁷, συνεπώς ο δημοσιογράφος «αναζητεί» ειδήσεις που θα ενδιαφέρουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο τμήμα του κοινού.³⁸

³⁷Υπάρχει ανομοιογένεια σε ηλικίες, φύλο, μορφωτικό επίπεδο, κοινωνική τάξη, πολιτικές αντιλήψεις, γεωγραφικό διαμέρισμα κτλ.

³⁸Τσάρνλεϋ, Μ. και Τσάρνλεϋ, Μ. (1992), *Η τέχνη του Ρεπορτάζ*, σελ. 41

3.4.1: Η διαδικασία επιλογής των ειδήσεων

Στους δημοσιογραφικούς οργανισμούς εφαρμόζεται η μέθοδος της ανεστραμμένης πυραμίδας, η οποία καθιερώθηκε την εποχή ανακάλυψης του τηλέγραφου. Από την καταγραφή της, κάθε είδηση πρέπει να απαντάει στον νόμο των πέντε “W” (Who, What, Where, When, Why) Σε μια είδηση προβάλλεται πρώτα ο τίτλος, μετά η περίληψη και εν συνεχεία γίνεται ανάπτυξη των επιμέρους λεπτομερών. Η μέθοδος αυτή έχει έναν διττό σκοπό. Την διευκόλυνση του κοινού τους³⁹ (αναγνώστες, ακροατές, τηλεθεατές) αναφορικά με τα θέματα που τους κεντρίζουν το ενδιαφέρον αλλά και την ακριβή απόδοση της είδησης.

Η κάθε είδηση ή πληροφορία που θα προβληθεί από τα ΜΜΕ περνά από ένα σύστημα αξιολόγησης, οι ειδήσεις ερμηνεύονται και επιλέγονται βάσει της βαρύτητας και την σημασία τους. Στην διαδικασία «φιλτραρίσματος» της ειδησεογραφικής ροής εμπλέκονται αρκετά πρόσωπα, όπως ο αρχισυντάκτης, οι διευθυντές, οι εκδότες αλλά ακόμη και οι ίδιοι οι συνάδελφοι, γιατί όπως υποστηρίζει η Λαμπροπούλου Ε. (1999) «σε κάθε μέσο υπάρχει μια μορφή κοινωνικοποίησης, δηλαδή ένα σύνολο αξιών και κανόνων που μαθαίνουν και ακολουθούν οι δημοσιογράφοι». Σύμφωνα με τους Μπασαντή Δ. και Στράτος Κ. (1991)⁴⁰, «Οι δημοσιογράφοι έχουν σχετικά λιγότερη δύναμη, διατηρώντας φυσικά ένα ποσοστό αυτονομίας, καθώς οι υπόλοιποι που είναι ανώτεροι ιεραρχικά διαμορφώνουν το περιβάλλον της ειδησεογραφίας» Ο δημοσιογράφος καταγράφει την είδηση και εν συνεχεία ο αρχισυντάκτης αξιολογεί την βαρύτητά της και κατά την Λαμπροπούλου, Ε. (1999)⁴¹ μπορεί να παρέμβει φιλτράροντας πληροφορίες.

3.5: Νέα Μέσα και δημοσιογραφία:

Αναμφίβολα ο 20^{ος} αιώνας αποτέλεσε τον αιώνα της ενημέρωσης με την ραγδαία εξέλιξη και εγκαθίδρυση των ΜΜΕ ως αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας μας. Στην χαραυγή του άνθισαν οι εφημερίδες και την δεκαετία του 1920 οδεύσαμε

³⁹Για παράδειγμα οι αναγνώστες μιας εφημερίδας ανατρέχουν στις ειδήσεις που τους κεντρίζουν το ενδιαφέρον από τους τίτλους.

⁴⁰Μπασαντής, Δ. και Στράτος, Κ. (1991), *Ο κόσμος των ειδήσεων: Από την εφημερίδα στην τηλεόραση*, σελ. 56-57.

⁴¹Λαμπροπούλου, Ε. (1999), *Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας: Η περίπτωση της Βίας και της Εγκληματικότητας*.

προς την εποχή των εικονογραφημένων περιοδικών. Μετά το 1930 εδραιώνεται το ραδιόφωνο που κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αποκτά δημοσιογραφικό χαρακτήρα και από το 1960 η τηλεόραση κάνει την εμφάνισή της. Την δεκαετία του '80 τα μέσα ενημέρωσης έχουν εδραιωθεί διεθνώς και ενισχύονται μέσω της χρήσης δορυφόρων. Εκείνη την δεκαετία (1983) το ARPANET⁴² -που αποτέλεσε τον πρόγονο του διαδικτύου- έμελλε να αλλάξει τις παγκόσμιες ισορροπίες όχι μόνο στον τομέα της πληροφορικής αλλά σε οικονομικό, επιχειρησιακό, πολιτικό, ενημερωτικό, ιατρικό κτλ. Με την ανάπτυξη του διαδικτύου νέες μορφές ενημέρωσης εισάγονται και μεταβάλλουν την διάχυση της πληροφόρησης. Τα διαδικτυακά Μέσα ή αλλιώς «Νέα Μέσα» αποτελούν την επανάσταση της εποχής μας παρέχοντας πληθώρα πληροφοριών και διαδραστικότητας.

Ως «Νέα Μέσα» νοούνται τα κανάλια πληροφοριών που αναπτύσσονται μέσω τηλεπικοινωνιακών εφαρμογών και αφορούν στα ιστολόγια, στις πλατφόρμες διαδραστικών περιοδικών, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (*facebook, twitter*), τις συμμετοχικές εφαρμογές (*Wikipedia*) τα *podcast* και πολλά άλλα⁴³. Τα Νέα Μέσα αποτελούν την σύγκλιση του ενημερωτικού τομέα με τον τομέα της πληροφορικής και της ψηφιακής τεχνολογίας. Σύμφωνα με τον Επίκουρο Καθηγητή Νομικής Α.Π.Θ κο Μαντζούφα Παναγιώτη, η επέκταση του διαδικτύου βασίζεται σε τρεις πυλώνες: στον αριθμό των χρηστών, στον όγκο της παρεχόμενης πληροφορίας και στα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα. Το διαδίκτυο χαρακτηρίζεται από μια ποικιλομορφία περιεχομένου, είναι κατεξοχήν διαδραστικό μέσο και θεωρείται ως το λιγότερο επιθετικό και διεισδυτικό MME⁴⁴.

Σε μια εποχή που οι δυνατότητες των νέων μέσων διευρύνονται συνεχώς, τα παραδοσιακά μέσα ως εργαλεία πληροφόρησης χάνουν έδαφος. Δικαίως λοιπόν ο τίτλος «τέταρτη εξουσία» που μέχρι τώρα κατείχαν τα παραδοσιακά Μέσα μεταβιβάζεται στα διαδικτυακά Μέσα. Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης διαμοιράζουν τεράστιο όγκο πληροφοριών και οπτικοακουστικών δεδομένων οι χρήστες κάτω από την ομπρέλα της ανωνυμίας τους επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν. Στην Τουρκία, ο Πρωθυπουργός της χώρας, Ρετζεπ Ταγίπ Ερντογάν, είχε επιχειρήσει να τερματίσει την λειτουργία των πλατφορμών «Youtube» και «Twitter» λόγω της

⁴²Λέανδρος, Νίκος (2005), Το διαδίκτυο : Ανάπτυξη και αλλαγή, Αθήνα, Καστανιώτης

⁴³<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/>

⁴⁴Μαντζούφας Παναγιώτης,(2010), «Ελευθερία Έκφρασης και Διαδίκτυο»

κριτικής που δέχεται για την αυταρχική του πολιτική⁴⁵, η απόφασή του όμως αυτή προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων και αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει.

Η βασική διαφορά από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αφορά στην ατομικότητα του χρήστη, η σύνδεση στο διαδίκτυο απαιτεί πιστοποίηση του χρήστη. Χιλιάδες δεδομένα συλλέγονται για εμάς (εν αγνοία μας) οπότε η πληροφόρηση που δεχόμαστε είτε σε ενημερωτικό είτε σε διαφημιστικό επίπεδο είναι προσαρμοσμένη βάσει των αναζητήσεων και των χρήσεων όσο είμαστε συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο. Ενώ στα παραδοσιακά μέσα, η πληροφόρηση διαχέεται μαζικά μέσω ραδιοσυχνοτήτων ή δικτύων διανομής (πχ η αγορά εφημερίδας από περίπτερα) και είναι ανώνυμη. Η προσωποποιημένη χρήση του διαδικτύου προσκρούει σε πολλά νομικά ζητήματα που αφορούν στην προστασία της ιδιωτικότητας του χρήστη τα οποία δεν θα αναλύσουμε στην παρούσα εκπόνηση.

Με την ανάπτυξη των Νέων Μέσων, οι χρήστες γίνονται και δέκτες αλλά και πομποί, μέχρι πρότινος η ενημέρωση ήταν μονομερής και συγκεντρωμένη στα media groups, μέσω όμως του διαδικτύου ενισχύθηκε η ελευθερία της έκφρασης, οποιοσδήποτε μπορεί να εκφράζει τις απόψεις του ή να προβάλλει μια είδηση είτε στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης είτε στο προσωπικό του ιστολόγιο. Για πρώτη φορά στην ιστορία των ΜΜΕ η διαδικασία της πληροφόρησης γίνεται αμφίδρομη. Καθώς η δημοσιογραφία εξελίσσεται προσπαθεί να εξισορροπήσει τις νέες τάσεις, η είδηση μεταδίδεται και αναπαράγεται αστραπιαία, ο όγκος των πληροφοριών και των δεδομένων είναι τεράστιος και η μετατόπιση της πληροφόρησης του κοινού από τα παραδοσιακά μέσα στα διαδικτυακά είναι αλματώδης. Μέσα σε όλα αυτά ο ρόλος του ρεπόρτερ που κυνηγά την είδηση, τρέχει να καλύψει ένα ρεπορτάζ και να πάρει συνεντεύξεις, ερευνά και διασταυρώνει, επιφορτίζεται και με την γνώση και χρήση των νέων τεχνολογικών μεθόδων ώστε να μπορεί να είναι αποτελεσματικός και άμεσος στην δουλειά του.

Καθώς τα διαδικτυακά μέσα εξαπλώνονται, έχουμε την εμφάνιση ενός άλλου είδους δημοσιογραφίας, της συμμετοχικής δημοσιογραφίας. Σύμφωνα με το τον Dan Gillmor «*We the media*»: *Δημοσιογραφία των πολιτών ή συμμετοχική δημοσιογραφία είναι η*

⁴⁵Ο πραγματικός λόγος βέβαια είναι ότι φοβάται την συσπείρωση και εξέγερση του κόσμου για την αποπομπή του από την εξουσία και αυτό επιβεβαιώνεται από το πραξικοπηματικό κίνημα που βιώσαμε πριν λίγο καιρό όπου φρόντισε με σύντομες παρά τω νόμω διαδικασίες να φυλακίσει τους επικριτές του.

δημοσιογραφία που ασκείται από κάθε πολίτη, που δεν είναι επαγγελματίας δημοσιογράφος, με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών και του Διαδικτύου»⁴⁶. Οι πολίτες πάντα συμμετείχαν στην ενημέρωση, στην παραδοσιακή δημοσιογραφία ο ρεπόρτερ πραγματοποιεί συνεντεύξεις με τους αυτόπτες μάρτυρες στο σημείο του συμβάντος και μέσω της περιγραφής τους (των μαρτύρων) στοιχειοθετείται το ρεπορτάζ. Σε ένα τροχαίο ατύχημα παραδείγματος χάριν, η παράθεση των γεγονότων από τους μάρτυρες πρέπει να είναι λεπτομερής και σχολαστική για να σχηματίσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για τα αίτια του τροχαίου, με την βιντεοσκόπηση του συμβάντος από έναν αυτόπτη μάρτυρα, η περιγραφική αφήγηση είναι πλέον περιττή.

Με τις έντονες καιρικές συνθήκες που έπληξαν την Μάνδρα Αττικής τον Δεκέμβριο του 2017, τα Μέσα μετέδιδαν εικόνες καταστροφής από την πρώτη στιγμή, τα δημοσιογραφικά συνεργεία δεν βρίσκονταν στον χώρο του συμβάντος όμως οι πληγέντες αποθανάτιζαν την καταστροφή και τροφοδοτούσαν με εικόνες τα Μέσα, περιγράφοντας και εξιστορώντας το χρονικό της τραγωδίας τηλεφωνικά ή σε ζωντανή σύνδεση (μέσω των καμερών στις τηλεφωνικές συσκευές τους).

Η συμμετοχική δημοσιογραφία κερδίζει έδαφος και το «Happens Now» με τον πολίτη να βρίσκεται παντού και να γίνεται κοινωνός μιας είδησης κρατώντας μόνο μια «έξυπνη τηλεφωνική συσκευή». Πολλά μέσα επιδιώκουν την συμμετοχικότητα του πολίτη διότι χάρη σε αυτούς γίνονται κοινωνοί της είδησης την ώρα που συμβαίνει. Εδώ και πολλά χρόνια η Huffington Post έχει υιοθετήσει την Δημοσιογραφία Πολιτών. Στηριζόμενη σε 9.000 bloggers έσπασε το φράγμα της κατευθυνόμενης δημοσιογραφίας, δημοσιεύοντας άρθρα κατά του πόλεμου στο Ιράκ και εναντιώθηκε σε ΜΜΕ και πολιτικούς που προωθούσαν αυτόν τον πόλεμο .

3.6: Προκλήσεις και δυσκολίες του επαγγέλματος

Οι τεχνολογικές μεταβολές που έχουν επέλθει στον τομέα της ενημέρωσης έχουν αυξήσει τις γνωστικές απαιτήσεις του δημοσιογράφου. Για να είναι αποτελεσματικός πρέπει όχι μόνο να ενστερνιστεί και να συμβαδίζει με τις νέες τεχνολογίες⁴⁷ αλλά και να τις εφαρμόζει στην δουλειά του. Πλέον μέσω των social media μια είδηση

⁴⁶<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php>

⁴⁷Όπως είναι το Mobile Journalism

μεταδίδεται αστραπιαία και ο δημοσιογράφος είναι σε εγρήγορση παρακολουθώντας την επικαιρότητα και δεν εφησυχάζει ποτέ. Επειδή και οι πηγές των ειδήσεων έχουν διαφοροποιηθεί, η αναζήτηση των πληροφοριών γίνεται πιο άμεση μέσω του διαδικτύου, αυτό όμως έχει σαν επίπτωση να καλείται ο δημοσιογράφος να καλύπτει παραπάνω θέματα. Μειώνεται ο χρόνος εύρεσης της είδησης και της ερευνητικής διαδικασίας αλλά αυξήθηκε ο αριθμός των θεμάτων.

Η αμεσότητα που έχει αποκτήσει ο δημοσιογράφος με την κοινή γνώμη μέσω των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης έχουν αποφέρει και την άμεση κριτική. Λόγω της έλλειψης της αξιοπιστίας η κυριότερη κριτική αφορά στις στερεότυπες αντιλήψεις ότι όλοι οι δημοσιογράφοι εξυπηρετούν πολιτικά και επιχειρηματικά συμφέροντα. Σαφώς και ο αρνητικός σχολιασμός δεν μας χαροποιεί αλλά ο δημοσιογράφος από την στιγμή που εκθέτει δημόσια τις απόψεις του αυτομάτως γίνεται κριτής και κρινόμενος. Στα παραδοσιακά μέσα δεν υπήρχε η αλληλεπίδραση και η αμεσότητα μεταξύ πομπού και δέκτη, εάν κάποιος διαφωνούσε με την κάλυψη μιας είδησης δεν είχε πολλές επιλογές να εκφράσει την αντίθεσή του (θα μπορούσε να επικοινωνήσει τηλεφωνικά με το ΜΜΕ ή να αποστείλει μια επιστολή διαμαρτυρίας). Με την εξέλιξη των νέων μέσων τώρα ο δέκτης διαθέτει βήμα και κρίνει δημόσια τον πομπό. Καλώς ή κακώς ο δημοσιογράφος οφείλει να καταγγέλλει τα «κακώς κείμενα», όταν όμως οι καταγγελίες αυτές είναι αρνητικές και δυσάρεστες για κάποιους τότε τα πράγματα παίρνουν άλλη τροπή. Ο δημοσιογράφος καλείται να αποφασίσει ανάμεσα στο δικό του προσωπικό συμφέρον, το κοινό συμφέρον και το συμφέρον των λίγων. Οι κριτικές είτε αρνητικές είτε θετικές ακολουθούν τον δημοσιογράφο και έτσι υπάρχει και άμεση αξιολόγηση και από το κοινό αλλά και από τον εργοδότη κατά συνέπεια.

Η έντονη συναισθηματική πίεση που ασκείται στους δημοσιογράφους κυρίως λόγω του έντονου ανταγωνισμού ανάμεσα στα Μέσα αποτελεί ένα μεγάλο αγκάθι. Το κυνήγι της είδησης, του χρόνου και της αποκλειστικότητας, επιφέρει μεγάλες συναισθηματικές διακυμάνσεις με δυσάρεστες επιπτώσεις για την ψυχική τους υγεία.

3.6.1: Στρες⁴⁸

Το στρες⁴⁹ είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζει τον σύγχρονο τρόπο ζωής. Είναι μια φυσική αντίδραση του οργανισμού όταν καλείται να διαχειριστεί μια κατάσταση που «επιβαρύνει σημαντικά ή και υπερβαίνει τα ψυχικά αποθέματα του κι έτσι θέτει σε κίνδυνο την ψυχική του ισορροπία⁵⁰». Η εκδήλωση τους άγχους και η αντιμετώπισή του εξαρτώνται από την αντίληψη, τα βιώματα και την προσωπικότητα του ατόμου (ποιους παράγοντες θεωρεί ο ίδιος στρεσογόνους ή όχι) γιατί κάθε άτομο βιώνει μοναδικές προσδοκίες για την ζωή του (εργασία, οικογένεια, σχέσεις) και όταν αυτές οι προσδοκίες δεν επαληθεύονται επέρχεται μια ψυχολογική ανισορροπία που το άτομο καλείται να την διαχειριστεί. Το άγχος επί τω πλείστον έχει συσχετιστεί με την εργασία⁵¹. Έρευνες που έχουν διεξαχθεί σε διεθνή επίπεδο, αποδεικνύουν ότι ο υπερβολικός φόρτος εργασίας, η πίεση χρόνου και οι προθεσμίες, οι άσχημες συνθήκες εργασίας, το παρατεταμένο ωράριο, η σύγκρουση πεποιθήσεων, οι διαπροσωπικές σχέσεις και η κακή διοίκηση κατατάσσονται στους κυριότερους παράγοντες εργασιακού στρες⁵². Δεδομένου ότι το άγχος λειτουργεί συσσωρευτικά στο άτομο, πολλές φορές ο ίδιος δεν το αντιλαμβάνεται και μπορεί να εκδηλωθεί με ψυχοσωματικές ασθένειες, εμφάνιση ψυχολογικών διαταραχών και συμπεριφορών οι οποίες δεν χαρακτηρίζουν το άτομο.

Κάποια ωστόσο επαγγέλματα είναι περισσότερο αγχογόνα από άλλα. Τα πιο αγχογόνα επαγγέλματα είναι αυτά που οι αποφάσεις που λαμβάνονται μπορεί να έχουν σοβαρές ζωτικές, οικονομικές, κοινωνικές ή άλλου είδους συνέπειες (γιατροί, χρηματιστές) αυτές που απαιτούν ταχύτητα στη λήψη αποφάσεων (στρατιώτες, αστυνομικοί), αυτά

⁴⁸Η αλλιώς άγχος, όπου ο όρος άγχος προέρχεται από το ρήμα «άγχω», που στην αρχαία ελληνική γλώσσα σημαίνει σφίγγω ή πνίγω

⁴⁹Υπάρχουν δύο θεωρίες σχετικά με την προέλευση της λέξης στρες. Σύμφωνα με την πρώτη θεωρία, η λέξη αυτή προέρχεται από την αντίστοιχη λατινική «stringere», που σημαίνει σφίγγω δυνατά (Hinkle, 1973) και σύμφωνα με την δεύτερη θεωρία, η λέξη προήλθε από την αρχαία γαλλική destresse, που σημαίνει βρίσκομαι σε στενότητα, σε καταπίεση (Fontana, 1996).

⁵⁰Βασιλάκη Ε, Τριλίβα Σ, Μπεζεβέγκης Η. Το στρες, το άγχος και η αντιμετώπισή τους. Εκδ., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001.

⁵¹Σύμφωνα με το μοντέλο για το στρες που προτείνει ο Cooper, οι πηγές του εργασιακού στρες κατατάσσονται σε έξι κατηγορίες: - αυτές που είναι ενδογενείς στην εργασία, - αυτές που σχετίζονται με τον εργασιακό ρόλο, - αυτές που αφορούν τις εργασιακές σχέσεις, - αυτές που σχετίζονται με την ανάπτυξη της σταδιοδρομίας του ατόμου, - αυτές που σχετίζονται με τη δομή και το κλίμα της οργάνωσης και- αυτές που αναφέρονται στην εναρμόνιση της οικογενειακής ζωής με την εργασιακή ζωή

⁵²Fontana D. Άγχος και η αντιμετώπισή του. Επιμέλεια: Δέγλερης Ν. Εκδ., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1993.

που συνεπάγονται καθημερινή επαφή με πολλούς ανθρώπους (πωλητές) κα. Η δημοσιογραφία κατατάσσεται στις εργασίες με υψηλό στρες εξαιτίας της ύπαρξης ακραίων μορφών πίεσης, κινδύνου αλλά και επειδή τα αποτελέσματά της ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο (Chanetall 2000, Furnham,1997).

3.6.2: Μετατραυματικό στρες

Όπως είδαμε και παραπάνω, οι έρευνες κατατάσσουν την δημοσιογραφία στα επαγγέλματα με υψηλό στρες λόγω της ύπαρξης, τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών έχουν δείξει υψηλά ποσοστά βίωσης μετατραυματικού στρες σε πολεμικούς ανταποκριτές ή δημοσιογράφους που ασχολούνται με την κάλυψη βίαιων περιστατικών (πχ τροχαία δυστυχήματα). Τα ευρήματα μιας έρευνας που διεξήγαγαν οι Simpson & Boggs (1999) για την βίωση στρες σε 131 δημοσιογράφους έξι εφημερίδων στην Ουάσιγκτον και το Μίτσιγκαν έδειξαν ότι το μέγεθος του μετατραυματικού στρες που ανέφεραν οι δημοσιογράφοι που κάλυπταν τα ρεπορτάζ τροχαίων ατυχημάτων μπορούσε να συγκριθεί με το στρες που βίωναν οι πυροσβέστες αλλά και οι στρατιώτες (Kalter, 1999, O' Neill, 1999). Σε μια άλλη έρευνα που διεξήγαγαν λίγο αργότερα οι Feinstein, Owen and Blair (2002) σε ένα δείγμα 140 πολεμικών ανταποκριτών και 107 απλών δημοσιογράφων (που δεν είχαν καλύψει ποτέ πόλεμο) βρήκαν ότι το μετατραυματικό στρες στους πολεμικούς ανταποκριτές ήταν το ίδιο με τους βετεράνους στρατιώτες -ήτοι 28,3%- και κατά πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο των αστυνομικών (7% to 13%). Καταγράφηκαν επίσης υψηλότερα ποσοστά εβδομαδιαίας κατανάλωσης αλκοόλ (σε άντρες και γυναίκες πολεμικούς ανταποκριτές). Το εύρος κατάθλιψης στους πολεμικούς ανταποκριτές ήταν 21,4% σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό που ήταν 17,1% και καταλήγει ότι οι πολεμικοί ανταποκριτές δεν λαμβάνουν κάποια ειδική εκπαίδευση (όπως οι στρατιώτες) και ούτε ιδιαίτερη θεραπευτική αγωγή. Σε ένα δείγμα 906 Αμερικανών δημοσιογράφων σύμφωνα με την έρευνα των Pyevich, Newman and Daleiden (Pyeovich, Newman and Daleiden, 2003) βρέθηκε ότι το 96 % είχαν καλύψει κάποιο περιστατικό όπου κάποιος είχε τραυματιστεί ή σκοτωθεί και παρόλα αυτά μόνο ένα 4,3% λάμβανε διάγνωση μετατραυματικού στρες.

3.7: Δημοσιογραφικό απόρρητο

Σύμφωνα με το άρθρου 2§ του Κώδικα Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α. ο δημοσιογράφος οφείλει:

- Να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο ως προς την πηγή των πληροφοριών που εξασφάλισε υπό εχεμύθεια.
- Να σέβεται τους κανόνες της εμπιστευτικής πληροφόρησης (off the record) εφ' όσον ανέλαβε αυτή τη δέσμευση.
- Να ελέγχει και να τεκμηριώνει τις πληροφορίες, που αναφέρονται στον ευαίσθητο τομέα της υγείας, όπου η παραπλανητική πληροφόρηση και η εντυπωσιακή προβολή μπορούν να προκαλέσουν αδικαιολόγητη αναστάτωση στην κοινή γνώμη.

Ο δημοσιογράφος οφείλει να συλλέγει πληροφορίες, να ερευνά και να διασταυρώνει μια είδηση πριν την προβάλλει. Για τις ανάγκες της έρευνάς του μπορεί να επικαλεστεί το επαγγελματικό απόρρητο ωστόσο αυτό του το δικαίωμα δεν είναι νομικά κατοχυρωμένο. Ενώ στο εξωτερικό το καθήκον εχεμύθειας έχει επιβληθεί σε όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται στην διαδικασία προετοιμασίας και παραγωγής μιας είδησης, (δημοσιογράφοι, ηχολήπτες, κειμενογράφοι κτλ) στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποια ξεκάθαρη νομική διάταξη. Σε άλλες χώρες παρέχεται το δικαίωμα στα άτομα που συνέβαλλαν στην διαδικασία καταγραφής, επεξεργασίας και μετάδοσης μιας είδησης να αρνηθούν στο δικαστήριο τη μαρτυρία σχετικά με το πρόσωπο του συντάκτη, αποστολέα ή εκείνου που παρέχει πληροφορίες άρθρων και εγγράφων⁵³. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ.209 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όσα πρόσωπα συμπράττουν στην παραγωγή μιας είδησης δεν συμπεριλαμβάνονται στις εξαιρέσεις μαρτύρων και υποχρεούνται σε κατάθεση.

⁵³Βλ. παρ.3 εδ.1 αριθμού 5 του γερμανικού κώδικα ποινικής δικονομίας, που αποδίδει την παράγραφο 383 εδ.1 αριθμ.5 του γερμανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας, η οποία παρέχει δικαίωμα αρνήσεως μαρτυρίας στους συνεργάτες του τύπου στην πολιτική δίκη (βλ. σχετικά Kleinknecht – Meyer κώδικας ποινικής δικονομίας παρ.53 αριθμ.26). Στην Αυστρία η παρ.31 του <<περί τύπου>> νόμου παρέχει στους φορείς του δημοσιογραφικού απορρήτου όχι μόνο δικαίωμα αρνήσεως μαρτυρίας, αλλά και δικαίωμα αρνήσεως παράδοσης εγγράφων, εντύπων, φωτογραφιών, μαγνητοταινιών κτλ.

3.8: Δημοσιογραφία και Ηθική

Ο Τύπος/δημοσιογραφία έχει χαρακτηριστεί και ως «τέταρτη εξουσία» λόγω της τεράστιας επιρροής που ασκεί. Ο δημοσιογραφικός κλάδος παγκοσμίως έχει δεχθεί άπειρα πυρά περί ηθικής έλλειψης, ακεραιότητας και διαφθοράς. Πράγματι ο κόσμος έχει χάσει την εμπιστοσύνη του στον ενημερωτικό τομέα και ανατρέχει σε πολλές διαφορετικές πηγές πληροφόρησης για να διασταυρώσει μια είδηση. Τα ΜΜΕ έχουν απωλέσει ένα μεγάλο μέρος της αξιοπιστίας τους, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι όσοι συγκροτούν τα μέσα ενημέρωσης είναι ανήθικοι και αποσκοπούν μόνο στο κέρδος. Μια σφαιρική ματιά σε όλους τους επαγγελματικούς κλάδους θα αποδείξει ότι δεν είναι μόνο η δημοσιογραφία που έχει σπλωθεί ή εμπλακεί σε σκάνδαλα. Πολιτικά σκάνδαλα όπως το σκάνδαλο Κοσκωτά, η Ιερά Μονή Βατοπαιδίου, το παραδικαστικό κύκλωμα στην Ελλάδα, το σκάνδαλο με τους στημένους αθλητικούς αγώνες, οι διαπλοκές φαρμακευτικών κολοσσών όπως η Novartis⁵⁴ κτλ αποδεικνύουν περίτρανα ότι διαφθορά υπάρχει σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη ανεξαρτήτως επαγγέλματος. Δεδομένου όμως της ευρείας αποδοχής που λαμβάνουν τα ΜΜΕ στην σύγχρονη κοινωνία (πχ δεν υπάρχει νοικοκυριό χωρίς τηλεόραση ή ραδιόφωνο) και της αμεσότητας με το κοινό η όποια «παραπλάνηση» γίνεται εύκολα αντιληπτή. Μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου -όπου και η δημοσιογραφία χαρακτηρίστηκε ως επάγγελμα- και την εμφάνιση των πρώτων ιδιωτικών Μέσων η ενημέρωση εξελίσσεται και λαμβάνει μορφή επιχείρησης που όπως κάθε επιχείρηση αποσκοπεί στο κέρδος. Από το αμιγώς κρατικό ενημερωτικό μονοπώλειο μεταφερόμαστε σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

⁵⁴Η εν λόγω φαρμακευτική εταιρεία κατηγορείται ότι χρησιμοποιούσε μη νόμιμες μεθόδους για να εξασφαλίσει μεγαλύτερο μερίδο στην αγορά κάθε χώρας και να πολλαπλασιάσει την τιμή πώλησης ορισμένων ακριβών φαρμάκων. Σύμφωνα με το πόρισμα εμπλέκονται γιατροί, ανώτατοι αξιωματούχοι, διαφημιστές κτλ και να πολλαπλασιάσει την τιμή πώλησης ορισμένων ακριβών φαρμάκων.

3. 9: Η «Αχίλλειος πτέρνα» της ενημέρωσης

3.9.1: Παραπληροφόρηση

Στον κώδικα δεοντολογίας των δημοσιογράφων-μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α. αναφέρεται ότι ο δημοσιογράφος οφείλει:

- Να ελέγχει και να τεκμηριώνει τις πληροφορίες, που αναφέρονται στον ευαίσθητο τομέα της υγείας, όπου η παραπλανητική πληροφόρηση και η εντυπωσιακή προβολή μπορούν να προκαλέσουν αδικαιολόγητη αναστάτωση στην κοινή γνώμη.

Αν μη τι άλλο διεθνώς, τη μεγαλύτερη πληγή της δημοσιογραφίας (πληροφόρηση) αποτελεί η παραπληροφόρηση. Δυο αντώνυμες έννοιες οι οποίες συνυπάρχουν ταυτόχρονα και αλληλοεπιδρούν η μία με την άλλη. Η παραπληροφόρηση, ή αλλιώς «κατασκευασμένες ειδήσεις», «κιτρινισμός», «προπαγάνδα» και τελευταία «fake news /πλαστές ειδήσεις» αποτελεί τον κακοήθη όγκο στον δημοσιογραφικό κορμό που όσο και να τον αντιπαλεύει αυτός επανέρχεται με μεταστάσεις και πλήττει ανεπανόρθωτα τον κλάδο.⁵⁵ Δεν είναι καθόλου τυχαίο που ο όρος «fake news» ήταν η δημοφιλέστερη λέξη στις μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο το 2017.⁵⁶ Η παραπληροφόρηση έχει συνδεθεί με την σκόπιμη διαστρέβλωση ή απόκρυψη της αλήθειας ώστε να εξυπηρετήσει προσωπικά, πολιτικά, οικονομικά και διαφόρων ειδών συμφέροντα και οι κύριοι φορείς είναι τα ΜΜΕ. «Για να δημιουργηθούν fake news πρέπει να υπάρχει βούληση αλλοίωσης της πραγματικότητας. Ασχέτως για ποιους λόγους γίνεται η παραποίηση⁵⁷». Υπάρχει βέβαια και η παραπληροφόρηση που δεν ενέχει δόλο ή σκοπιμότητα αλλά αφορά κυρίως σε δημοσιογραφικές παρατυπίες και λάθη στην εξακρίβωση και επαλήθευση στοιχείων. Επί τω πλείστων στις περιπτώσεις της μη ηθελημένης παραπληροφόρησης ο υπαίτιος επανορθώνει το ορθώς της ειδήσεως και αποδέχεται το σφάλμα του.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα παραπληροφόρησης αποτελεί ο Αμερικανοϊσπανικός πόλεμος που ξέσπασε το 1898 όταν το αμερικανικό πλοίο «USS

⁵⁵Δανειζόμαστε αυτό τον ιατρικό χαρακτηρισμό διότι όπως και τα καρκινικά κύτταρα υπάρχουν στο σώμα μας και λειτουργούν αρμονικά, εν συνεχεία μεταλλάσσονται σε υπερκύτταρα και επιτίθενται στο σώμα καταστρέφοντάς το.

⁵⁶Σύμφωνα με τους λεξικογράφους του Collins, η χρήση του όρου αυξήθηκε κατά 365% από το 2016.

⁵⁷<http://www.kathimerini.gr/927940/opinion>, Πάσχος Μανδραβέλης, Παλιά και νέα fake news

Maine» βυθίζεται από άγνωστα αίτια και οι εφημερίδες⁵⁸ του Γουίλιαμ Ρούντολφ Χίρστ⁵⁹ κατηγορήσαν τους Ισπανούς ότι αυτοί το βύθισαν με μια «διαβολική μηχανή». Διαχρονικά τα MME αποτέλεσαν προπαγανδιστικά όργανα των κυβερνήσεων, τα δικτατορικά, τα κουμμουνιστικά αλλά ακόμη και τα δημοκρατικά καθεστώτα είχαν αντιληφθεί την δύναμη της ενημέρωσης στον επηρεασμό της κοινής γνώμης. Στην νεότερη ιστορία όλοι μας γίναμε μάρτυρες ενός πρωτοφανούς σε έκταση και καταγισμό fake news φαινομένου. Στις Αμερικανικές εκλογές τον Δεκέμβριο του 2016 μια ομάδα νεαρών από μια μικρή φτωχική πόλη των Σκοπίων δημοσίευε πλήθος δημοσιευμάτων υπέρ του Trump στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα αναληθή αυτά δημοσιεύματα συγκέντρωναν χιλιάδες επισκέψεις από την άλλη άκρη του πλανήτη (πολλές εκ των οποίων ήταν από ψεύτικα προφίλ που είχαν δημιουργήσει οι ίδιοι) και εκμεταλλευόμενοι την πολιτική των social media⁶⁰ πλούτιζαν. Για τους ίδιους δεν είχε σημασία ποιος θα κερδίσει τις εκλογές, το κίνητρό τους ήταν καθαρά ο εύκολος πλουτισμός. Οι ειδικοί αναλυτές όμως αναφέρουν ότι η νίκη του Trump είναι απόρροια αυτών των ψευδών δημοσιευμάτων.⁶¹ Αυτό το συμβάν ανέδειξε την αναγκαιότητα θέσπισης «fact checking» και στάθηκε σαν αφορμή να επανεξεταστούν τα πρωτόκολλα που αφορούν στους χρήστες των social media. Σύμφωνα με το New Yorker, *μέχρι και ο Obama έφτασε να απορεί με την κατάσταση και τις μελλοντικές επιπτώσεις της*, ενώ η Γερμανία ετοιμάζεται να περάσει νόμο όπου θα βάζει πρόστιμο 50 εκ. ευρώ σε όσα social networks δεν αφαιρούν τις ψευδείς ειδήσεις μέσα σε 24 ώρες.

⁵⁸Οι θεωρίες συνωμοσίας αναφέρουν ότι ο Αμερικανοϊσπανικός πόλεμος ήταν προσωπικό στοίχημα τριών εκδοτών: Γουίλιαμ Ρούντολφ Χίρστ, Τζόσεφ Πούλιτσερ και Ισαάκ Τεμπλ,

⁵⁹Ο Αμερικανός εκδότης Γουίλιαμ Ρούντολφ Χίρστ έστειλε έναν εικονογράφο της εποχής ονόματι Φρέντερικ Ρέμινγκτον για να καλύψει την κουβανική εξέγερση καθώς τότε οι εικονογράφοι είχαν και τον ρόλο του ανταποκριτή. Ο Ρέμινγκτον πήγε και μετά από λίγες μέρες τηλεγράφησε στον Χίρστ: «Όλα είναι ήσυχα. Δεν υπάρχουν φασαρίες. Δεν θα γίνει πόλεμος. Επιθυμώ να γυρίσω». Ο Χίρστ τού ανταπάντησε: «Παρακαλώ, μείνε. Αν μου προμηθεύσεις τις εικόνες, θα σου προμηθεύσω εγώ τον πόλεμο»

⁶⁰Ως κοινωνικά μέσα (Social media) ορίζονται τα διαδραστικά διαδικτυακά εργαλεία νέας γενιάς που επιτρέπουν σε χρήστες χωρίς ιδιαίτερες τεχνικές γνώσεις να δημιουργήσουν και να δημοσιεύσουν(post) ψηφιακό περιεχόμενο διάφορων μορφών (κειμένου, εικόνας, chart κ), να το (share) μοιραστούν και να το συν-διαχειριστούν με άλλους χρήστες.

⁶¹<https://olympia.gr/2018/01/18>

Donald J. Trump
@realDonaldTrump

.@DaveWeigel @WashingtonPost put out a phony photo of an empty arena hours before I arrived @ the venue, w/ thousands of people outside, on their way in. Real photos now shown as I spoke. Packed house, many people unable to get in. Demand apology & retraction from FAKE NEWS WaPo!

12:01 AM - Dec 10, 2017

24,202 24,594 77,434

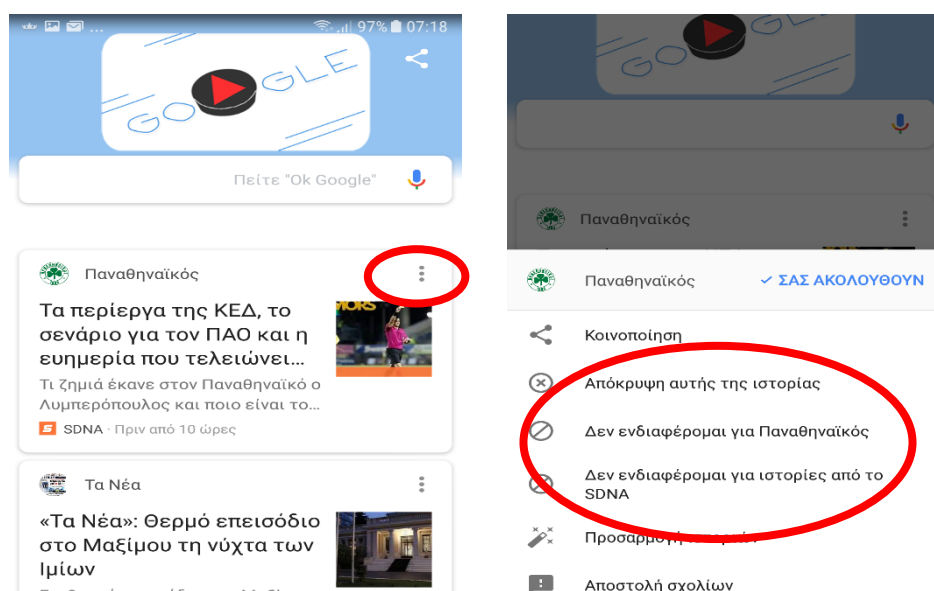
Εικόνα 5: Η Washington Post, δημοσιεύει φωτογραφία της άδειας αρένας αρκετές ώρες πριν την έναρξη της ομιλίας Τραμπ στη Φλόριντα. Οι φωτογραφίες την ώρα της ομιλίας μαρτυρούν ότι η εκδήλωση ήταν στην πραγματικότητα sold-out!

3.10: Filter Bubble

Με τον όρο filter bubble⁶² αναφερόμαστε στην πληροφοριακή απομόνωση του χρήστη όταν οι ιστοσελίδες κάνουν επιλεκτική προβολή πληροφοριών σύμφωνα με το ιστορικό του. Οι ιστοσελίδες με την χρήση αλγορίθμων συλλέγουν πληροφορίες για τα ενδιαφέροντα του χρήστη, βάσει των επισκέψεων και των πληροφοριών που έχει αναζητήσει όσο πλοηγείται στο διαδίκτυο. Οι αλγόριθμοι μέσω της διαρκούς συλλογής στοιχείων προσαρμόζονται στο προφίλ του χρήστη και αξιολογούν και φιλτράρουν πληροφορίες αντί για εμάς. Η επεξήγηση του όρου Filter Bubble στα Αγγλικά είναι Intelligence Isolation (διανοητική απομόνωση) η επεξήγηση δεν είναι τυχαία γιατί ουσιαστικά οι αλγόριθμοι αυτοί έχουν προσομοιώσει τα κλικαρίσματά μας ως προεπιλογές και ιεραρχούν τις πληροφορίες περιορίζοντας την γενική οπτική του χρήστη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων προσωποποιημένων εφαρμογών που εφαρμόζουν την αλγοριθμική ενημέρωση είναι η μηχανή αναζήτησης Google και η πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης Facebook.

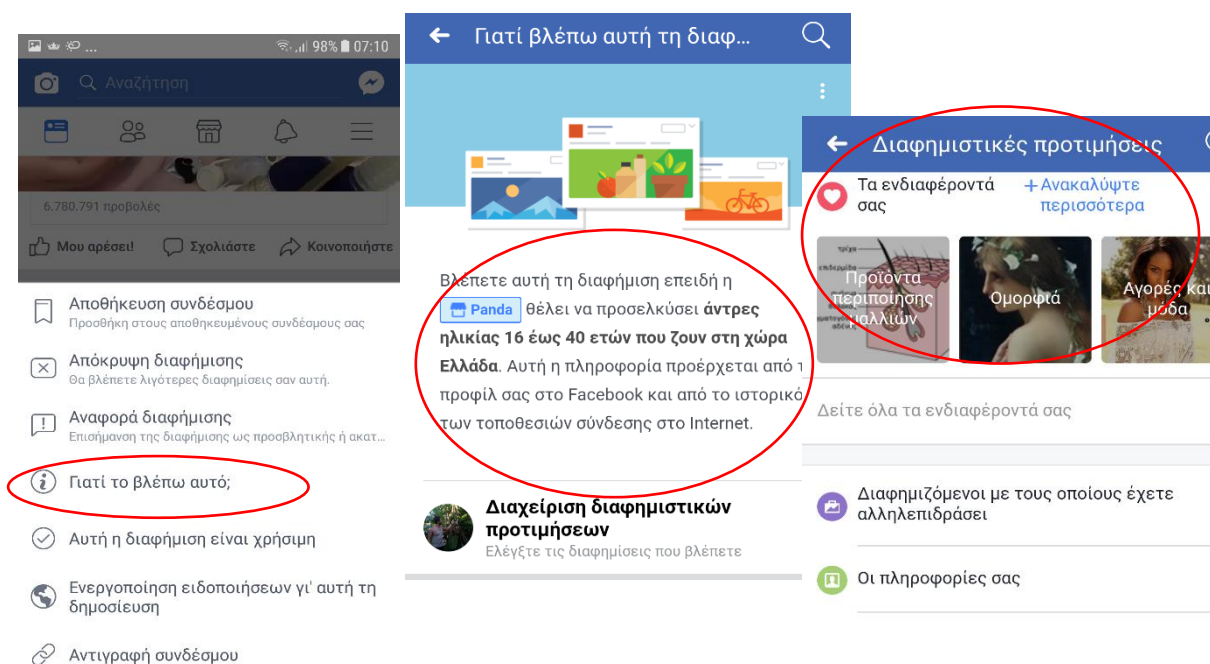
⁶²<https://www.forbes.com/sites/kalevleetaru>

Η προσωποποιημένη πληροφόρηση αποτελεί το απόλυτο εργαλείο για τις επιστήμες του μάρκετινγκ και των πωλήσεων. Στην αρχή αναφέραμε ότι η κύρια πηγή εσόδων των ΜΜΕ προέρχεται από τις διαφημίσεις οι οποίες απευθυνόταν αόριστα στο μαζικό κοινό. Η διαδικασία της ενημέρωσης λειτουργούσε με την ίδια μαζική λογική. Το newsroom επέλεγε και ιεραρχούσε τις ειδήσεις και διαμόρφωνε έτσι την επικαιρότητα. Στην εποχή του διαδικτύου οι όροι έχουν αλλάξει και πλέον η πληροφορία είναι στοχευμένη και εξατομικευμένη. Όταν εισερχόμαστε στο κύριο μενού της μηχανής αναζήτησης Google, πριν πληκτρολογήσουμε το οτιδήποτε, εμφανίζονται κάτω από την μπάρα πληκτρολόγησης διάφορες προτεινόμενες ειδήσεις (εικόνα 6). Εάν επιλέξουμε στο μενού επάνω δεξιά μας εμφανίζονται επιλογές για προσαρμογή των προβαλλόμενων πληροφοριών.

Εικόνα 6: Η λήψη των screenshots έγινε σε πραγματικό χρόνο από την τηλεφωνική μας συσκευή. Τα δεδομένα που προβάλλονται προέκυψαν από την είσοδό μας στην πλατφόρμα της μηχανής αναζήτησης Google

Στην εικόνα 7 έχει γίνει λήψη screenshots σε πραγματικό χρόνο από την τηλεφωνική μας συσκευή καθώς πλοηγούμαστε στην ροή της πλατφόρμας κοινωνικής δικτύωσης «Facebook». Επιλέγοντας πάνω στην προβαλλόμενη διαφήμιση και στην επιλογή «Γιατί το βλέπω αυτό» βλέπουμε ότι οι διαφημίσεις είναι προσαρμοσμένες και στοχευμένες στο ατομικό μας προφίλ.

Εικόνα 7: Η λήψη των screenshots έγινε σε πραγματικό χρόνο από την τηλεφωνική μας συσκευή.

Μια μεγάλη αντιπαράθεση ξέσπασε στις αρχές του Φεβρουαρίου (4/2/2018) με αφορμή ένα συλλαλητήριο που διοργανώθηκε στο Σύνταγμα προκειμένου να διαμαρτυρηθούν οι Έλληνες πολίτες για την ονομασία των Σκοπίων. Οι διοργανωτές εκτιμούσαν ότι οι συμμετέχοντες ήταν 1,5 εκατομμύριο, η αστυνομία ανακοίνωσε ότι οι διαδηλωτές δεν ξεπερνούσαν τους 140.000, ο πρώην υπουργός Δημήτρης Μάρδας⁶³ υποστήριζε ότι το πλήθος ήταν 500.000 με τα ΜΜΕ να μεταδίδουν διαρκώς και ένας μαραθώσιος πολιτικών και κομματικών αντιπαραθέσεων κυριαρχούσε με αποτέλεσμα να υποβαθμιστεί ο λόγος που το πλήθος διαδήλωνε. Το πόσοι ήταν οι διαδηλωτές εν τέλει είναι σχετικό, από την στιγμή που όλες οι πλευρές είχαν την δική τους συλλογιστική για τον υπολογισμό των διαδηλωτών. Όσοι συστρατεύονται με τους διοργανωτές θα κρατήσουν την άποψη των διοργανωτών, οι υποστηρικτές του κύριου Μάρδα θα

⁶³<http://www.newsbomb.gr/ellada/news/story>

κρατήσουν την συλλογιστική του. Αυτή είναι μια πολύ απλουστευμένη μορφή και πρακτική του φαινομένου που περιγράψαμε Παραπάνω ως Φιλτραρισμένη Φούσκα!

3.11: Η Συνέντευξη

Η δημοσιογραφική συνέντευξη⁶⁴ είναι μια ερευνητική πρακτική, που οργανώνεται ως συζήτηση ανάμεσα σε έναν δημοσιογράφο (τον συνεντευκτή) και την πηγή του (τον συνεντευξιζόμενο), με στόχο να εκμαιευθούν πληροφορίες ή γνώμες για λογαριασμό ενός νοητά παρόντος ακροατηρίου. Η συνέντευξη μπορεί να είναι, είτε οπτικοακουστική (μέσω τηλεόρασης ή διαδικτύου) όπου ο δέκτης έχει πλήρη εικόνα των προσώπων που συμμετέχουν. Είτε ακουστική⁶⁵ (μέσω ραδιοφώνου ή διαδικτύου) ο δέκτης σχηματίζει εικόνα μέσω του φωνητικού χρωματισμού και τονικότητας. Είτε έντυπη⁶⁶ (σε εφημερίδες, περιοδικά, ηλεκτρονικά sites) όπου η συνέντευξη έχει αποδοθεί σε γραπτό λόγο, μπορεί να εμπεριέχει και φωτογραφίες και χρησιμοποιούνται εναλλαγές σε γραμματοσειρές όταν θέλουμε να τονίσουμε και να επισείσουμε την προσοχή σε λέξεις και προτάσεις. Τα κύρια είδη συνεντεύξεων είναι η *Ειδησεογραφική* που απαντά στα πέντε W⁶⁷ όπως έχουμε δει και παραπάνω (ποιος, που, πως, πότε και γιατί) η *Ενημερωτική* όπου παρατίθενται στοιχεία και απόψεις και η *Σε βάθος συνέντευξη* που εμπεριέχει ερωτήσεις που φανερώνουν την ιδιαιτερότητα του ερωτώμενου.

Οι συνεντευξιζόμενοι μπορούν να έχουν οποιαδήποτε ιδιότητα, από ανώτατα κυβερνητικά στελέχη, επιχειρηματίες, θύματα κακοποίησης, επιστήμονες, εγκληματίες

⁶⁴http://www.eens.org/EENS_congresses/2014/ververopoulou_zoe.pdf

⁶⁵Στον προφορικό λόγο έχουμε τη δυνατότητα να αποδώσουμε αποτελεσματικά το νόημα των λόγων μας, τα συναισθήματα, τη διάθεση, τη στάση μας, καθώς και το είδος των προτάσεων που διατυπώνουμε (ερωτηματικές, επιφωνηματικές), χρησιμοποιώντας τον επιτονισμό (κύμανση της φωνής, χρωματισμός, ανύψωση ή κατέβασμα του τόνου) και τις παύσεις (Βλ. Βιβλίο Γλώσσας Β' Λυκείου)

⁶⁶Στον γραπτό δεν μπορούμε να παραστήσουμε αυτό που δείχνει η φωνή μας. Έτσι, στη θέση του επιτονισμού χρησιμοποιούμε τα σημεία της στίξης, τα οποία είναι ο καθρέφτης του ηχοχρώματος του προφορικού λόγου στον γραπτό.(Βλ. Βιβλίο Γλώσσας Β' Λυκείου) Καθώς επίσης εργαλεία μορφοποίησης όπως είναι το Bold, αυξομείωση γραμμάτων, πλάγια γραφή κτλ.

⁶⁷Who, what, where, when, why

κα. Επιλέγονται είτε γιατί απασχολούν την επικαιρότητα⁶⁸ είτε γιατί αποτελούν διαχρονικά σημαίνοντα πρόσωπα και η συνέντευξη μαζί τους αποτελεί είδηση. Για παράδειγμα μια συνέντευξη με την Βασίλισσα Ελισάβετ (για τους Βρετανούς κυρίως), αποτελεί είδηση από μόνη της. Από την άλλη ο συνεντευκτής είναι επαγγελματίας δημοσιογράφος και ως επαγγελματίας πρέπει να είναι απαλλαγμένος από προσωπικές αντιλήψεις και να αντιμετωπίζει τον συνομιλητή του με ευπρέπεια και κοσμιότητα. Στην συνέντευξη, η ουδετερότητα του συνεντευκτή, η διατύπωση αλλά και η σειρά των ερωτήσεων παίζουν καθοριστικό ρόλο όχι μόνο για την άντληση πληροφοριών αλλά και την επιτυχία της. Δεδομένου ότι η ειδησεογραφική συνέντευξη δεν έχει σαφή όρια και δεν μπορεί να προκαθοριστεί, η επιτυχία εξαρτάται από την ικανότητα του δημοσιογράφου να οριοθετεί και να κατευθύνει την συζήτηση και να μπορεί να διακρίνει ποια πληροφορία θα τον οδηγήσει στην είδηση⁶⁹. Ο δημοσιογράφος οφείλει να είναι σωστά και πλήρως ενημερωμένος για τον συνομιλητή του και να έχει επίγνωση για το τι επιδιώκει να διερευνήσει.

Και οι δυο πλευρές που συγκροτούν την συνέντευξη έχουν τον δικό τους απώτερο σκοπό, ο δημοσιογράφος την εκμαίευση ειδήσεων και ο συνεντευξιαζόμενος την προβολή ή διαφήμισή του, την δήλωση των θέσεων και των απόψεων του κα. Η συνέντευξη αποτελεί ένα είδος διαπροσωπικής επικοινωνίας μεταξύ συνεντευκτή και συνεντευξιαζόμενου. Η επικοινωνία των δυο μερών ενίοτε επιτυγχάνεται λεκτικά, με την μορφή ερωταπαντήσεων (turn-by-turn), αλλά και με δευτερογενή στοιχεία όπως είναι ο χρωματισμός της φωνής, η στάση του σώματος, οι μορφασμοί, οι φωνητικές παύσεις κα. Τα συναισθήματα αλληλεπιδρούν και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο καθόλη την διάρκεια της συνέντευξης. Μια ματιά στο πρόσφατο παρελθόν, μας αποδεικνύει πως δημοσιογράφοι όπως οι Ted Koppel και ο Sam Donaldson διακρίθηκαν για τις δεξιότητες τους στην υλοποίηση συνεντεύξεων αλλά και πολιτικές προσωπικότητες όπως η Margaret Thatcher και ο John Kennedy που διαχειρίζονταν και ελίσσονταν αποτελεσματικά τις δύσκολες δημοσιογραφικές ερωτήσεις, άφησαν τον δικό τους σημάδι στην δημοσιογραφική ιστορία.

⁶⁸Μια συνέντευξη για παράδειγμα με ένα πρόσωπο που εμπλέκεται στο σκάνδαλο με την φαρμακευτική Novartis, που αυτή την περίοδο απασχολεί την επικαιρότητα αποσκοπεί στην ανάδυση νέων στοιχείων.

⁶⁹Επιτυχής συνέντευξη θεωρείται αυτή που αποφέρει νέες πληροφορίες που θα αποτελέσουν είδηση

3.12: Συναισθηματική νοημοσύνη και Δημοσιογραφία

Οι έννοιες «Συναισθηματική Νοημοσύνη» και «Δημοσιογραφία» αποτελούν δυο πολύ μεγάλα κεφάλαια από μόνα τους. Η δημοσιογραφία είναι κατεξοχήν επικοινωνιακό επάγγελμα, η επικοινωνία προστάζει συναισθήματα και τα συναισθήματα αποτελούν αστάθμητο παράγοντα. Η ειδησεογραφία δεν είναι εύκολη υπόθεση, υπάρχουν διεργασίες που συντελούνται πριν την δημοσίευση της κάθε είδησης. Η κάθε διεργασία ενέχει πληθώρα συναισθημάτων που ο δημοσιογράφος πρέπει να διαχειριστεί. Ο κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας ορίζει ότι ο δημοσιογράφος οφείλει *«Να μεταδίδει την πληροφορία και την είδηση ανεπηρέαστα από τις προσωπικές πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, φυλετικές και πολιτισμικές απόψεις ή πεποιθήσεις του»*.

Όταν ο δημοσιογράφος καλείται να καλύψει ένα γεγονός για το οποίο ο ίδιος δεν συμφωνεί, τα προσωπικά του πιστεύω μάχονται με τα επαγγελματικά. Για παράδειγμα η πρόσφατη ψήφιση αναδοχής τέκνων από ομόφυλα ζευγάρια είναι μια απόφαση που πρόκειται στις πεποιθήσεις του καθενός μας. Εάν ο δημοσιογράφος συμφωνεί με την απόφαση δεν πρέπει να εκφράσει την άποψή ούτε με την μορφή σχολίου, ούτε έμμεσα μέσω προσδιοριστικών αναφορών τύπου *«ορθώς ελήφθη η απόφαση»*. Η αποστασιοποίηση όμως δεν είναι εύκολη υπόθεση και ιδίως σε θέματα που σε αγγίζουν προσωπικά. Απαιτεί τρομερά ψυχικά αποθέματα γιατί φλερτάρει με την καταπίεση και η καταπίεση πυροδοτεί τα αρχέγονα ένστικτα της επιβίωσης.

Η συναισθηματική νοημοσύνη αφορά ουσιαστικά στην εκλογίκευση του συναισθήματος. Όταν γεννώνται τα συναισθήματα υπάρχει μια εσωτερική σταθμιστική λειτουργία που αξιολογεί τα ερεθίσματα και προσπαθεί να ισορροπήσει την αντίδραση. Οι λειτουργίες αυτές συντελούνται υποσυνείδητα όμως έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην συναναστροφή μας με τους άλλους. Οι δημοσιογράφοι ταλαντεύονται μεταξύ αντικειμενικότητας και υποκειμενικότητας, υπό το αντικρουόμενο συναισθηματικό βάρος για αυτό η καλλιέργεια της Συναισθηματικής Νοημοσύνης αποτελεί πολύ χρήσιμο εφόδιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Μεθοδολογία έρευνας

4.1:Ερευνητικό Πλαίσιο

4.1.1: Αντικείμενο Έρευνας

Στις παραπάνω ενότητες αναλύσαμε τις έννοιες της συναισθηματικής νοημοσύνης και της δημοσιογραφίας, είδαμε πως συμβάλλει η συναισθηματική νοημοσύνη στην αντίληψή μας για τον κοινωνικό μας περίγυρο και στην ομαλή αλληλεπίδραση με το περιβάλλον που δραστηριοποιούμαστε. Αναπτύξαμε το ευ πράττειν και τις αρετές ενός δημοσιογράφου και αναφερθήκαμε στις προκλήσεις και τις δυσκολίες του επαγγέλματος. Επειδή πάντα οι θεωρίες είναι όμορφα και ιδανικά διατυπωμένες, όλοι γνωρίζουμε ότι η εφαρμογή στην πράξη είναι δύσκολη. Στην ζωή μας υπάρχουν πάντα αστάθμητοι παράγοντες που πρέπει να διαχειριστούμε, είτε αυτοί αφορούν σε φυσικούς (έλλειψη αγαθών, χώρου, χρόνου κτλ) είτε σε άυλους (σχέσεις με αλλά πρόσωπα, πεποιθήσεις, συναισθήματα).

Είναι γενικά αποδεκτό ότι συντριπτικό ποσοστό του πληθυσμού ενημερώνεται από τα ΜΜΕ. Καθώς η δύναμη της ενημέρωσης είναι αδιαμφισβήτητη, στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να συνδυάσουμε την χρησιμότητα της ΣΝ στη δημοσιογραφία γιατί οι δημοσιογράφοι ως κοινωνοί της πληροφορίας κρατάνε ένα πολύ ισχυρό όπλο στα χέρια τους (την ενημέρωση). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί και να καταγραφεί ποια είναι τα φιλτραρίσματα των δημοσιογράφων στην πρόσληψη και εν συνεχεία καταγραφή ενός γεγονότος και σε τελικό βαθμό στην παράθεση και επικοινωνία της είδησης στο κοινό. Αυτό που ουσιαστικά θέλουμε να καταγράψουμε εκπονώντας την παρούσα διπλωματική είναι πως οι δημοσιογράφοι διαχειρίζονται τις συναισθηματικές διεργασίες που συντελούνται κατά την άσκηση του επαγγέλματος.

Στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφική μας ανασκόπηση δεν εντοπίσαμε παρεμφερείς αναφορές ή κάποια παρόμοια ερευνητική υπόθεση που να αναλύει ή να ερευνά την συναισθηματική νοημοσύνη στο δημοσιογραφικό λειτούργημα. Υπάρχουν πολλές γενικές αναφορές στην έννοια της συναισθηματικής νοημοσύνης και κάποιες ελάχιστες αναφορές στην ΣΝ στον εργασιακό τομέα. Η διαδικτυακή έρευνά μας, επέφερε κάποια αποτελέσματα που κυρίως αφορούν σε επιστημονικά άρθρα και διατριβές τα οποία μας βοήθησαν να αποκτήσουμε μια συνολική αντίληψη του θέματος.

4.2: Μεθοδολογία Έρευνας

4.2.1: Ερευνητικός στόχος και Θεματικές Ενότητες

Στην παρούσα εργασία θα ερευνήσουμε το επάγγελμα του δημοσιογράφου υπό το πρίσμα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, το ερευνητικό ερώτημα που θα μας απασχολήσει αφορά στη χρησιμότητα και την επίδραση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην άσκηση του δημοσιογραφικού λειτουργήματος. Είναι χρήσιμη η Συναισθηματική Νοημοσύνη στον δημοσιογράφο; αν ναι με σε τι ωφελεί, και η διατύπωση έχει ως εξής:

«Ο Ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης και το μεταβαλλόμενο πεδίο της δημοσιογραφίας»

Με τον όρο Μεταβαλλόμενο Πεδίο αναφερόμαστε στις αλλαγές που έχουν επέλθει με την ανάπτυξη των Νέων Μέσων και τον αντίκτυπο στην δημοσιογραφία.

Για την ορθή παράθεση των ευρημάτων μας θα ορίσουμε τις επιμέρους θεματικές ενότητες:

- Ο ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία.
- Η επιρροή/επενέργεια των Νέων μέσων στην Δημοσιογραφία. Σε αυτό τον θεματικό άξονα θα ερευνήσουμε με ποιο τρόπο τα Νέα Μέσα έχουν μεταβάλλει το επάγγελμα του Δημοσιογράφου» και θα διαχωρίσουμε τις επιδράσεις των Νέων Μέσων α) σε σχέση με την είδηση και την πληροφόρηση και β) σε σχέση με τις επαγγελματικές απαιτήσεις.
- Το μέλλον του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Επειδή αναφερόμαστε στα Νέα Μέσα τα οποία διαρκώς εξελίσσονται θα αναφέρουμε τις προοπτικές του επαγγέλματος όπως τις στοχάζονται οι συμμετέχοντες.
- Η επίδραση των συναισθημάτων στην δημοσιογραφία και η χρησιμότητα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Σε αυτή την ενότητα θα ερευνήσουμε με ποιον τρόπο διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους οι δημοσιογράφοι και πως συμβάλλει (εάν συμβάλλει) η Συναισθηματική Νοημοσύνη στην διαχείριση των συναισθημάτων.
- Τρόποι ανάπτυξης της Συναισθηματικής Νοημοσύνης και η Εκπαίδευση των δημοσιογράφων. Εδώ θα εξετάσουμε ποια είναι η άποψη των συμμετεχόντων για τα γνωστικά εφόδια που πρέπει λαμβάνουν οι δημοσιογράφοι καθώς και τους τρόπους που μπορούν να αυξήσουν τις γνώσεις και την Συναισθηματική τους Νοημοσύνη.

- Τα χαρακτηριστικά των πετυχημένων δημοσιογράφων και οι πιθανοί λόγοι επιτυχίας και αποτυχίας. Έχοντας καλύψει όλα τα θέματα που αφορούν στο βασικό μας ερώτημα, θέλουμε να εξετάσουμε τι θεωρούν επιτυχία ή αποτυχία οι συμμετέχοντες και ποια χαρακτηριστικά σχετίζονται με αυτές τις δυο έννοιες.

4.2.2: Ποιοτική Έρευνα

Όπως έχουμε προαναφέρει, δεν εντοπίσαμε πηγές που να αφορούν στην σχέση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης με την Δημοσιογραφία συνεπώς κατά την ερευνητική διαδικασία θεωρήσαμε σκόπιμο να χρησιμοποιήσουμε το εργαλείο της ποιοτικής έρευνας ώστε να ερευνήσουμε σε βάθος την συσχέτιση των δυο εννοιών που εξετάζουμε μέσα από τις απόψεις και τα συναισθήματα των δημοσιογράφων. Η ποσοτική έρευνα, τα ερωτηματολόγια δηλαδή, αν και εξετάζουν ένα μεγάλο εύρος παραγόντων, αφορούν κυρίως σε έναν ποσοτικό και απρόσωπο τρόπο εκμείευσης πληροφοριών, από την άλλη πλευρά, η συνέντευξη εστιάζει στην προσωπική επικοινωνία συνεντευκτή και συνεντευξιζόμενου και αναδεικνύει την ποιοτική διάσταση μιας έρευνας.

Στην ποιοτική έρευνα δεν υφίσταται αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά στηρίζεται κυρίως στα βιώματα των ανθρώπων και στους τρόπους με τους οποίους αυτοί νοηματοδοτούνται (Σταλίκας, 2005:182). Κατά τον Ιωσηφίδη, ως ποιοτική ορίζεται μια έρευνα που έχει στόχο την διερεύνηση μη ποσοτικοποιημένων διαστάσεων της ανθρώπινης συμπεριφοράς, που συνήθως ορίζονται από κοινωνικές διαδικασίες, συνθήκες και νοήματα (Ιωσηφίδης, 2006).

4.2.3: Το Εργαλείο Της Συνέντευξης

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της συνέντευξης ως μέθοδος συλλογής στοιχείων και πληροφοριών. Με την μέθοδο της συνέντευξης, μπορούμε να εστιάσουμε και να διεισδύσουμε σε επιμέρους πτυχές του θέματος που εξετάζουμε. Η συνέντευξη αποτελεί ένα διαπροσωπικό εργαλείο και μέσω της άμεσης επικοινωνίας μπορούμε να εκμαιεύσουμε/αντλήσουμε προσωπικές απόψεις, σκέψεις, στάσεις, φόβους, συμπεριφορές. Στην εν λόγω διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε η Ημιδομημένη Συνέντευξη. Στην Ημιδομημένη ή αλλιώς Ημικατευθυνόμενη συνέντευξη, ο ερευνητής έχει προκαθορίσει ορισμένες ερωτήσεις οι οποίες λειτουργούν ως κατευθυντήριοι άξονες⁷⁰. Το ύφος είναι πιο χαλαρό και στην διαδικασία της διατύπωσης αλλά και στις διευκρινήσεις που ίσως χρειαστούν -υπάρχει δηλαδή μια αρχική κατευθυντήρια δομή αλλά είναι περισσότερο ευέλικτη - και παρόλο που ο ερευνητής έχει συγκεκριμένα θέματα που θέλει να διερευνήσει, δίνεται η αίσθηση μιας απλής συζήτησης.

4.2.4: Καθορισμός Στόχων

Επειδή το ουσιαστικό εργαλείο της παρούσας διπλωματικής θα είναι οι ποιοτικές συνεντεύξεις, έχουμε προκαθορίσει κάποιους βασικούς στόχους οι οποίοι θα αποφανθούν για την επιτυχία μας. Οι στόχοι αυτοί είναι:

- να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη του συνεντευξιαζόμενου
- να εκμαιεύσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες.
- οι απαντήσεις που θα λάβουμε να είναι ειλικρινής και να εκφράζουν τις απόψεις τους
- να αφουγκραζόμαστε τον συνομιλητή μας και να μην παρεμβαίνουμε κατά την διάρκεια της απάντησης.
- να μην κουράζουμε τον συνομιλητή με διευκρινιστικές ερωτήσεις , απορίες ή δικές μας απόψεις.

⁷⁰Σημειώσεις Ιωάννη Ε. Βρεττού- Καθηγητή ΕΚΠΑ – «Παιδαγωγικές Θεωρίες και η Εφαρμογή τους στην Εκπαίδευση»

- να μην παρεκβαίνουμε του στόχου μας που είναι η συλλογή και καταγραφή συγκεκριμένων στοιχείων.

Στην επικοινωνία είναι πολύ σημαντικό να ακούμε τον άλλον, κατά την διάρκεια της συνέντευξης πρέπει να καθαρίσουμε το μυαλό μας από κάθε άλλη σκέψη, να επιλέξουμε ένα ήσυχο μέρος που να μην αποσπάται η προσοχή μας από εξωτερικά ερεθίσματα. Στην one to one επικοινωνία μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτή η κατανόηση και η προσοχή γιατί εκτός από τα λεγόμενα, η γλώσσα του σώματος αποτελεί αδιάψευστο μάρτυρα. Να μην διακόπτουμε τον συνομιλητή μας είναι μια ακόμη βασική αρχή, η διακοπή αλλά και η συμπλήρωση επίσης δείχνουν ανυπομονησία, απρέπεια, προκαλούν άγχος και σωρεία αρνητικών συναισθημάτων στον συνομιλητή.

Ουσιαστικά κρίνεται απαραίτητο να τηρήσουμε τον κανόνα ότι είμαστε εκεί για να τον ακούμε και όχι για να μιλάμε εμείς. Ένα τυπικό λάθος στις συνεντεύξεις είναι ότι οι ερωτήσεις είναι μεγαλύτερες από τις απαντήσεις. Επειδή όλοι οι άνθρωποι δεν σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο, σε περίπτωση που δεν καταλάβουμε κάτι, από το να επιμένουμε με διευκρινιστικές ερωτήσεις- που μπορεί να κουράσουν, να συγχύσουν ή να προσβάλλουν τον συνομιλητή μας- είναι προτιμότερο να ζητήσουμε να μας αναφέρει ένα παράδειγμα. Επειδή ενέχει πάντα η παγίδα να μας έχει δώσει ήδη μια απάντηση, εάν θέτουμε σωστές και στοχευμένες ερωτήσεις όμως δεν θα επαναλαμβανόμαστε. Φυσικά πρέπει να θυμόμαστε ότι η στάση μας πρέπει να είναι ουδέτερη, δεν είμαστε εκεί για να τον κρίνουμε αλλά για να τον αφογκραστούμε.

4.2.5: Επιλογή Δείγματος

Η συλλογιστική μας στην επιλογή των συμμετεχόντων αφορούσε στο ότι οι δημοσιογράφοι που θα συμμετάσχουν στην έρευνα καλό θα ήταν να αντιπροσωπεύουν όλους τους τύπους των Μέσων ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, Τύπος, ίντερνετ) αλλά και διάφορες ειδικότητες όπως παρουσιαστές, εκφωνητές, ανταποκριτές, δημοσιογράφους που ασχολούνται με το ελεύθερο ρεπορτάζ, το ερευνητικό, το πολιτικό κτλ. Θεωρήσαμε επίσης πολύ σημαντικό να καταγράψουμε και τις απόψεις καθηγητών δημοσιογραφίας οι οποίοι με την διπλή ιδιότητά τους θα συμβάλλουν στην καλύτερη αποσαφήνιση και προσδιορισμό του προβληματισμού μας.

Η αρχική διαδικασία αναζήτησης των συμμετεχόντων αφορούσε σε μια μικρή έρευνα καταγραφής των τηλεοπτικών σταθμών, των ραδιοφωνικών σταθμών, των εντύπων και των ηλεκτρονικών μέσων. Τα στοιχεία αυτά συγκεντρώθηκαν μέσω επισκέψεων στις επίσημες ιστοσελίδες του ΕΣΡ (Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης), της ΕΣΗΕΑ (Ενωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών), ΕΝΕΔ (Ενωση Εκδοτών Διαδικτύου). Εν συνεχεία επισκεφθήκαμε μια μια τις ιστοσελίδες των Μέσων που συγκεντρώσαμε και αναζητήσαμε στοιχεία επικοινωνίας των δημοσιογράφων που απασχολούνται σε αυτά. Αφού αντιστοιχίσαμε τα στοιχεία επικοινωνίας με την λίστα που είχαμε δημιουργήσει συντάξαμε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα και αποστείλαμε σε κάθε υποψήφιο υποκείμενο.

Στο ηλεκτρονικό μήνυμα που αποστείλαμε ο βασικός κορμός αφορούσε αρχικά στην σύστασή μας (προσωπικά στοιχεία και ιδιότητα) και εν συνεχεία σε μια σύντομη παρουσίαση του θέματος και των ερευνητικών ερωτημάτων που επιθυμούμε να διερευνήσουμε. Στην κατακλείδα ζητούσαμε την συμμετοχή τους στην εκπλήρωση της ερευνητικής μας διαδικασίας. Το ηλεκτρονικό μήνυμα ήταν προσαρμοσμένο στον κάθε παραλήπτη. Οι συνολικοί αποδέκτες ήταν 23 (είκοσι τρεις) εκ των οποίων ανταποκρίθηκαν θετικά οι (9) εννέα.

4.2.6: Σχεδιασμός Ερωτηματολογίου

Μετά από την βιβλιογραφική επισκόπηση, ξεκινήσαμε να σχεδιασμό του βασικού κορμού της διπλωματικής μας, προσδιορίζοντας τον σκοπό της έρευνάς μας και τα επιμέρους ερευνητικά μας ερωτήματα. Εν συνεχεία έγινε καθορισμός των υποθέσεων και η επιμέλεια στην δομή της θεωρίας και της ερευνητικής μεθόδου.

Συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο αποτελείτο από τέσσερις βασικές θεματικές (βλέπε παράρτημα). Το ερωτηματολόγιο αποτελείτο από *ανοικτού τύπου ερωτήσεις* (open questions), *περιγραφικές ερωτήσεις* (descriptive questions) και *ερωτήσεις γνώμης* (opinion questions). Οι ανοιχτές ερωτήσεις χρησιμοποιούνται κατά κόρον στις μη δομημένες και στις ημιδομημένες συνεντεύξεις και βοηθούν των συνεντευξιαζόμενο να εκφράσει τις απόψεις και να ξεδιπλώσει τις σκέψεις του χωρίς προκαθορισμούς «*Τι ρόλο παίζουν τα προσωπικά συναισθήματα στην προβολή των ειδήσεων;*». Οι

περιγραφικές ερωτήσεις (descriptive questions) είναι ερωτήσεις που στοχεύουν στην άντληση συγκεκριμένων πληροφοριών από τον ερωτώμενο και συνδέονται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και γνώσεις όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο κτλ. «Εσείς πως εκπαιδευτήκατε και τι κάνετε για να αυξήσετε την αποτελεσματικότητά σας;» και οι ερωτήσεις γνώμης, «Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση που λαμβάνουν σήμερα οι δημοσιογράφοι είναι επαρκής;» που αποσκοπούν στην διερεύνηση των γενικών πεποιθήσεων-θέσεων και των αντιλήψεων των υποκειμένων.

Η πρώτη ενότητα αφορούσε στην Εισαγωγή, στην οποία παρατίθεται το Θέμα της Έρευνας και η επεξήγηση της έννοιας της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Σκοπός της εισαγωγής - το λεγόμενο εμπόδιο της πρόσβασης⁷¹ - όπως το παραθέτουν οι Stewart και Cash (1991) και ο Kvale (1996), είναι οι διαπροσωπικές συστάσεις και οι σύντομες αυτοπαρουσιάσεις για την επίτευξη ενός κλίματος οικειότητας που θα προωθήσει την ομαλή διεξαγωγή της συζήτησης. Η δεύτερη ενότητα αφορά στο επάγγελμα του δημοσιογράφου σήμερα. Χωρίζεται σε δυο επιμέρους κατηγορίες, α) τις προκλήσεις του επαγγέλματος και β) τον ρόλο του συναισθήματος στην καταγραφή και παρουσίαση μιας είδησης. Η Τρίτη ενότητα αναφέρεται στον «Ρόλο της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία» και εμπεριέχει 7 (εφτά) ερωτήματα που σχετίζονται με την συσχέτιση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης με το Δημοσιογραφικό λειτούργημα. Η τέταρτη ενότητα καλύπτει το ζήτημα της «Εκπαίδευσης των δημοσιογράφων» και αποτελείται από 4 (τέσσερα) υποερωτήματα τα οποία επιχειρούν να μας δώσουν μια πληρέστερη εικόνα σχετικά με το εκπαιδευτικό κομμάτι. (βλέπε παράρτημα 1)

⁷¹Η συνέντευξη είναι μια μέθοδος που είναι εξαιρετικά χρονοβόρα όχι μόνο ως προς την υλοποίηση της αλλά και ως προς την φάση του σχεδιασμού και της απόκτησης πρόσβασης στους ερωτώμενους. Η μέθοδος προϋποθέτει αυξημένα επικοινωνιακά προσόντα από την πλευρά του ερευνητή, ευαισθησία, γνήσιο ενδιαφέρον και ευελιξία. Πολλές φορές ένα σημαντικό τμήμα της πληροφορίας που αντλείται μέσα από συνεντεύξεις δεν είναι απαραίτητο ή τελικά δεν γίνεται αντικείμενο ανάλυσης. Σε πολλές περιπτώσεις το υποκειμενικό στοιχείο είναι κυρίαρχο. Το γεγονός αυτό δημιουργεί προβλήματα στην αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. (Stewart και Cash 1991, Kvale 1996)

4.3: Δυσκολίες Κατά Την Πραγματοποίηση Της Μελέτης

Η συναισθηματική νοημοσύνη και η δημοσιογραφία αποτελούν από μόνες τους πολύ μεγάλα και σύνθετα κεφάλαια. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας αντιμετωπίσαμε αρκετές δυσκολίες αλλά εντέλει καταφέραμε να τις ξεπεράσουμε. Πρώτη δυσκολία ήταν η ξεκάθαρη διατύπωση του θέματος και των ερευνητικών μας ερωτημάτων. Ήταν πολύ μεγάλη πρόκληση να συνδυάσουμε και να ερευνήσουμε δυο τόσο σύνθετες έννοιες και πόσο μάλλον χωρίς να έχουμε κάποιες παρόμοιες αναφορές σαν σημείο εκκίνησης. Αναθεωρήσαμε αρκετές φορές κατά την διάρκεια εκπόνησης τα αρχικά μας ερωτήματα γιατί η θεωρία μας οδηγούσε προς μια κατεύθυνση αλλά η έρευνα λοξοδρομούσε. Έπρεπε να γυρίσουμε ξανά στον αρχικό μας σχεδιασμό και να επανεξετάσουμε το ερευνητικό μας πεδίο.

Δεύτερη δυσκολία ήταν η μη θετική ανταπόκριση του δείγματος που είχαμε προσδιορίσει στον αρχικό μας σχεδιασμό. Τρίτη δυσκολία που έπρεπε να διαχειριστούμε ήταν η έλλειψη χρόνου και από μεριάς της ερευνήτριας αλλά κυρίως από τους συνεντευξιαζόμενους. Τα υποκείμενά μας είναι πολυάσχολα και δυσεύρετα και έπρεπε να τους βολιδοσκοπούμε σε τακτική βάση ώστε να μπορέσουμε να πραγματοποιήσουμε την ερευνά μας. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση και η υλοποίηση των συνεντεύξεων αποτέλεσαν τις πιο χρονοβόρες διαδικασίες.

4.4: Υλοποίηση Συνεντεύξεων

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των μηνών Φεβρουαρίου και Απριλίου 2018. Μετά την θετική τους απάντηση, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τα επιμέρους πρακτικά θέματα. Καθορίσαμε συγκεκριμένες συναντήσεις που θα εξυπηρετούσαν και τις δυο πλευρές και οριοθετήσαμε την διάρκεια της συνάντησης για τον σκοπό της έρευνας σε 45' περίπου. Στην έρευνά μας συμμετείχαν εννέα άτομα. Όλα τα υποκείμενα είναι δημοσιογράφοι, άνδρες και γυναίκες με μέση εργασιακή εμπειρία από δέκα έως 30+ χρόνια. Για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων δεν θα αναφερθούμε ονομαστικά αλλά θα αναφερόμαστε σε αυτούς με τα ακρωνύμιά τους.

4.4.1: Ιστορικό Έρευνας

Η πρώτη και πιλοτική συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με τον ΝΜ ο οποίος είναι δημοσιογράφος και καθηγητής σε Ελληνικό Πανεπιστήμιο. Μετά την συναίνεση του ΝΜ για συμμετοχή στην έρευνά μας, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στο γραφείο του ΝΜ στο πανεπιστήμιο. Η επιλογή του ΝΜ ως πρώτου συμμετέχοντα στην ερευνητική μας διαδικασία ήταν συνειδητή, γιατί χάρη στην διπλή του ιδιότητα και ως δημοσιογράφου αλλά και ως καθηγητή αποσαφηνίστηκαν αρκετά ζητήματα που αφορούσαν στην στοιχειοθέτηση αλλά και στην παράθεση τόσο σε θεωρητικό όσο και σε ερευνητικό επίπεδο.

Η δεύτερη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με την ΚΠ η οποία εργάζεται ως δημοσιογράφος σε ενημερωτικά μέσα της επαρχίας. Καλύπτει τα τοπικά θέματα, κάνει ρεπορτάζ, εκφωνεί τις ειδήσεις στο ραδιόφωνο και συνεργάζεται με τοπικές εφημερίδες και περιοδικά. Έχει σπουδάσει λογιστική και εν συνεχεία εμπλούτισε τις γνώσεις της αποφοιτώντας από ιδιωτικό ΙΕΚ δημοσιογραφίας.

Η επόμενη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με τον ΤΑ, ερευνητικό δημοσιογράφο που εργάζεται σε δημοσιογραφικό όμιλο και διαθέτει πολλά χρόνια εμπειρίας. Οι αρχικές προσεγγίσεις του ΤΑ έγιναν μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας αλλά η ουσιαστική προσέγγιση και προσωπική σύσταση πραγματοποιήθηκε σε ένα σεμινάριο στο οποίο ήταν από τους βασικούς εισηγητές. Η ταυτόχρονη δραστηριοποίηση του σε εφημερίδα, τηλεόραση και ραδιόφωνο σε συνδυασμό με την πολυετή πείρα του, μπορεί να μας προσδώσει μια ολοκληρωμένη διάσταση του θέματος που θέλουμε να προσεγγίσουμε. Μετά από συμφωνία η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στο γραφείο του.

Με την συμμετοχή του ΓΛ υλοποιήθηκε η επόμενη συνέντευξη. Ο ΓΛ εργάζεται ως αρχισυντάκτης σε όμιλο που δραστηριοποιείται σε ηλεκτρονικά ενημερωτικά μέσα και διαθέτει αρκετά χρόνια εμπειρίας στο δημοσιογραφικό λειτούργημα. Η προσέγγιση του ΓΛ έγινε μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Η άποψη ενός αρχισυντάκτη ο οποίος επωμίζεται με τον φόρτο της επιλογής και αξιολόγησης των ειδήσεων, θα μας προσδώσει μια επιπλέον διάσταση στο ζήτημα που θέλουμε να ερευνήσουμε.

Η ΑΔ είναι η επόμενη συμμετέχουσα στην έρευνά μας. Με σπουδές δημοσιογραφίας στο εξωτερικό, αποφάσισε να επιστρέψει στην Ελλάδα για να ξεκινήσει την καριέρα της. Εργάζεται σε έντυπη και ηλεκτρονική εφημερίδα καλύπτοντας επί τω πλείστων το οικονομικό και επιχειρηματικό ρεπορτάζ. Η ΑΔ είναι *η γνωστή ρεπόρτερ* που θα αναζητήσει και θα κυνηγήσει την είδηση και η άποψή της είναι πολύ σημαντική και θα συμβάλλει στην δημιουργία μιας πληρέστερης εικόνας. Η προσέγγιση της έγινε μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας.

Η δημοσιογράφος ΧΒ ήταν ένα άλλο πρόσωπο που δέχθηκε να μας μιλήσει. Η προσέγγιση έγινε μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Ασκεί την δημοσιογραφία περίπου 20 χρόνια, απασχολείται σε μεγάλο τηλεοπτικό σταθμό καλύπτοντας ευρεία γκάμα ρεπορτάζ. Η έκθεσή της μπροστά και πίσω από την κάμερα, ο τρόπος που λειτουργεί, η πείρα της καθώς και οι σπουδές της στον Νευρογλωσσικό Προγραμματισμό θα μας βοηθήσει να συλλέξουμε περισσότερα εις βάθος στοιχεία.

Ένας άλλος συμμετέχοντας ήταν ο ΠΓ, ο οποίος μετρά περίπου 14 έτη ως δημοσιογράφος και εργάζεται σε μεγάλη καθημερινή εφημερίδα. Έχει σπουδάσει δημοσιογραφία στην Ελλάδα και εν συνεχεία συνέχισε τις σπουδές του στο εξωτερικό από όπου έλαβε μεταπτυχιακό τίτλο ενώ παράλληλα εργαζόταν και ως ανταποκριτής για μεγάλες ελληνικές εφημερίδες. Η προσέγγιση του ΠΓ έγινε μετά από σύσταση ενός συναδέλφου του.

Μια άλλη προσωπικότητα που δέχθηκε να συμμετάσχει στην έρευνά μας είναι ο ΠΑ. Έχει σπουδάσει πολιτικές επιστήμες και οικονομικά και υπήρξε από τους πρώτους στελεχωτές της ιδιωτικής τηλεόρασης στην Ελλάδα. Μετράει αρκετές δεκαετίες στο επάγγελμα και έχει υλοποιήσει πετυχημένα project σε ραδιόφωνα, τηλεοράσεις, εφημερίδες, περιοδικά και internet στην Ελλάδα και στη Κύπρο. Η προσέγγιση του ΠΑ έγινε μετά από σύσταση συναδέλφου του.

Η επόμενη συμμετέχουσά μας είναι η ΚΜ, με σπουδές ψυχολογίας στο εξωτερικό, επιστρέφοντας στην Ελλάδα την κέρδισε η δημοσιογραφία και μετράει περίπου 15 χρόνια στον χώρο. Εργάζεται ως συντάκτης σε μεγάλο δημοσιογραφικό όμιλο και καλύπτει μεγάλο εύρος γεγονότων κυρίως σε ερευνητικό και αφηγηματικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^Ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, επιχειρήσαμε να αποσπάσουμε εις βάθος απαντήσεις των ερευνητικών μας υποθέσεων, είτε μέσω άμεσων είτε μέσω έμμεσων ερωτήσεων. Σκοπός μας ήταν να αφήνουμε τον συνεντευξιαζόμενο να εκφράζει την άποψη και τα προσωπικά του πιστεύω. Τονίζαμε ότι δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις αλλά μας απασχολεί η δική τους σφαιρική εικόνα ώστε να προχωρήσουμε στην εξαγωγή επαρκών συμπερασμάτων.

Το ερευνητικό ερώτημα, όπως έχουμε αναφέρει αφορούσε στον ρόλο και την επίδραση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην δημοσιογραφία και τις επιδράσεις των Νέων Μέσων στο δημοσιογραφικό πεδίο. Δηλαδή στις αλλαγές που έχουν επέλθει με την ανάπτυξη των Νέων Μέσων. Για την ορθή παράθεση των ευρημάτων μας θα ορίσουμε τις επιμέρους θεματικές ενότητες:

Θεματική Ενότητα: Ο ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία

Θεματική Ενότητα: Η επιρροή/ επενέργεια των Νέων μέσων στην Δημοσιογραφία

Θεματική Ενότητα: Το μέλλον του δημοσιογραφικού επαγγέλματος

Θεματική Ενότητα: Η επίδραση των συναισθημάτων στην δημοσιογραφία.

Θεματική Ενότητα: Τρόποι ανάπτυξης της Συναισθηματικής Νοημοσύνης και η Εκπαίδευση των δημοσιογράφων.

Θεματική Ενότητα: Τα χαρακτηριστικά των πετυχημένων δημοσιογράφων και οι πιθανοί λόγοι επιτυχίας και αποτυχίας

5.1: Θεματική Ενότητα: Ο ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία.

Σε αυτό τον θεματικό άξονα εξετάζουμε τον παράγοντα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης όπως την αντιλαμβάνονται οι συμμετέχοντες. Τα ευρήματά μας προέκυψαν από τις εξής ερωτήσεις: *«Ποια η άποψή σας για την ΣΝ» και «Με ποιο τρόπο θεωρείτε ότι συμβάλλει (εάν συμβάλλει) στο δημοσιογραφικό λειτούργημα»*. Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η Συναισθηματική Νοημοσύνη, είναι πολύ χρήσιμη στον δημοσιογράφο γιατί συμβάλλει όχι μόνο κατά τον τρόπο προσέγγισης και εκμείωσης μιας είδησης αλλά και στον τρόπο που θα διαχειριστούν και θα

αποβάλλουν τα οποιαδήποτε συναισθήματα που νοιώθουν ώστε η παρουσίαση να πλησιάζει την αλήθεια. Να είναι απαλλαγμένη ουσιαστικά από προσωπικές απόψεις και προκαταλήψεις (bias) και αυτό επιβεβαιώνεται από τις εξής απαντήσεις:

«Η Συναισθηματική Νοημοσύνη είναι ένα αναπόσπαστο μέρος με το όν που λέγεται άνθρωπος... μπορεί κάλλιστα να χρησιμοποιηθεί θετικά και αρνητικά, το θέμα είναι ο καθένας προς τα που την κατευθύνει. ...καλό είναι, να τη βάλουμε στη ζωή μας θετικά και να προσπαθούμε μέσω αυτής να προσεγγίσουμε τα πράγματα, τα γεγονότα και τις καταστάσεις βοηθώντας έτσι τον εαυτό μας και τους συνανθρώπους μας»

«Είναι απαραίτητη, γιατί δημιουργεί χημεία με τον κόσμο και επαφή με τον άνθρωπο που έχεις μπροστά σου»

«...ένας δημοσιογράφος που δεν έχει συναισθηματική νοημοσύνη ή δεν αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα και τη σπουδαιότητα της, μπορεί να κάνει μία συνέντευξη και να παίρνει από τον συνεντευξιαζόμενο απαντήσεις όπως «ναι» ή «όχι», δεν υπάρχει χειρότερο!»

«Η ΣΝ είναι πολύ βασικός παράγοντας στην πράξη για μας.....και έχει να κάνει 100% με τον χαρακτήρα»

«Συναισθηματική νοημοσύνη για μένα είναι όταν καταφέρεις να ισορροπήσεις ένα κείμενο και να το παρουσιάσεις έτσι ώστε να είσαι όσο το δυνατόν πιο κοντά στην αλήθεια ή στην αντικειμενικότητα»

«Είναι από τα κυριότερα εφόδια πρέπει να έχει ο δημοσιογράφος, να μπαίνεις στην θέση του άλλου για να μπορείς να τον καταλαβαίνεις.»

«Είναι βασικό εργαλείο της δουλειάς μας. Εγώ σκέφτομαι πως θα ήταν να ήμουν εγώ στην άλλη πλευρά»

«Η ΣΝ είναι απαραίτητο εργαλείο για να μπορείς να κάνεις κάποιον να σε εμπιστευτεί, να ανοίξει τα χαρτιά του, να πει την ιστορία του και μπορέσεις να πας όσο πιο βαθιά γίνεται σε μία ιστορία»

«Ένας λόγος που κάνει την ΣΝ σημαντικό εργαλείο είναι ότι πρέπει να βρεις την κατάλληλη στιγμή για το τι θα πεις, πως θα το πεις και πως θα προσεγγίσεις κάποιον, να έχεις πάντα -νομίζω ότι αυτό είναι κομμάτι της ενσυναίσθησης- την αίσθηση του δικού σου ρόλου και της θέσης σου»

«Η ΣΝ χρειάζεται στην δημοσιογραφία γιατί υπάρχουν πολλές καταστάσεις που έρχεσαι σε εσωτερική σύγκρουση με τις αξίες σου και πρέπει να πεις μια ιστορία αντίθετα με αυτά που πιστεύεις»

5.2: Θεματική Ενότητα: Η επιρροή-επενέργεια των Νέων μέσων στην Δημοσιογραφία.

Στο σύνολό τους οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στις μεταβολές που έχουν επέλθει με την ανάπτυξη και την ευρεία διάδοση των νέων τεχνολογιών. Σύμφωνα με τα ευρήματά μας οι αλλαγές αυτές έχουν και θετικές αλλά και αρνητικές επιπτώσεις. Για να μπορέσουμε να διαχωρίσουμε τα αποτελέσματά μας θα κατηγοριοποιήσουμε τις αλλαγές στις οποίες αναφέρονται οι ερωτώμενοι:

- α) σε σχέση με την ποιότητα της είδησης και
- β) σε σχέση με τις συνθήκες εργασίας.

α) Μεταβολές σε σχέση με την ποιότητα της είδησης

- αμεσότητα στην ενημέρωση η είδηση μεταδίδεται αστραπιαία

«Τα Νέα Μέσα έχουν επιφέρει θεαματικές αλλαγές, τα πάντα γίνονται με ταχύτητα φωτός πια»

- η διαμεσικότητα παρέχει πληθώρα επιλογών «τα Νέα Μέσα έχουν επιφέρει την διαδραστικότητα και έτσι επικαλείσαι πιο εύκολα το συναίσθημα, δίνεις πιο ολιστική προσέγγιση του θέματος γιατί προσθέτεις ήχο και εικόνα».

«Τα ΝΜ έχουν συμβάλει στο να αναπτυχθεί η δημοσιογραφία, από κάθε άποψη και ως προς την αμεσότητα και ως προς τη διάδραση και ως προς τη δυνατότητα νέων τρόπων παρουσίασης. Έχουνε φέρει τη λειτουργία της εμπύθισης μέσα σε μία ιστορία»

- κοινή πεποίθηση είναι ότι η παραπληροφόρηση έχει ενισχυθεί, η και η βασική αρχή της διασταύρωσης της πηγής καταρρίπτεται. «Δυστυχώς το παραδοτέο μετά τα ηλεκτρονικά μέσα, δουλεύει όλο και περισσότερο με τις βεβαιότητες, οι βεβαιότητες αποδεικνύονται όλο και περισσότερο μη βεβαιότητες. Αλλά αποδεικνύονται σε έναν άλλον χρόνο που όλοι έχουν ξεχάσει ότι αυτό έχει παρουσιαστεί σαν βεβαιότητα»

- Η αναπαραγωγή της είδησης από πάρα πολλές πηγές επιφέρει κορεσμό στον δέκτη.
«Υπάρχει και το καλό και το κακό. το καλό είναι ότι αυτομάτως ενημερώνει τον κόσμο για το τι γίνεται σε ολόκληρο τον κόσμο, το κακό σε εισαγωγικά είναι ότι όλοι γίνονται εν δυνάμει δημοσιογράφοι και πολλές ειδήσεις καίγονται»

«Η ίδια πληροφορία διαχέεται σε όλα τα μέσα με αποτέλεσμα σε ελάχιστο χρόνο να μην κινεί το ενδιαφέρον και την περιέργεια να την ξαναδεί»

- Μια άλλη επίπτωση που έχει σημειωθεί είναι το “bubble effect” η προσαρμογή της ενημέρωσης σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά μας μέσω μιας διαδικασίας συλλογής στοιχείων από αλγόριθμους. *«τα social media εντείνουν το seclusion, σε κλείνουν σε μια φούσκα που νομίζεις ότι είναι ο κόσμος- αλλά δεν είναι ο κόσμος στην πραγματικότητα- αυτό εντείνει την αδυναμία μας να ακούμε μας κάνει τελείως κουφούς και τυφλούς»*

«Αυτή τη στιγμή υπάρχει ένας πλουραλισμός αλλά από την άλλη πλευρά, το φαινόμενο της ενημέρωσης χαρακτηρίζεται κυρίως από αυτό που ονομάζουμε bubble δηλαδή μαθαίνω αυτά που θέλω εγώ να ακούσω και να μάθω... για μια πληροφορία που θέλω να δω, ο αλγόριθμος του μέσου θα με οδηγήσει σε κάτι συναφές -όχι κάτι εντελώς διαφορετικό- κάτι που θα ήθελα εγώ να δω και να ακούσω και έτσι από την μια πλευρά έχουμε πλουραλισμό και από την άλλη πλευρά έχουμε την μονομερή ενημέρωση. Μένω και κινούμαι σε μια φούσκα (bubble) το τι υπάρχει έξω από αυτή τη φούσκα δεν με ενδιαφέρει».

B) Μεταβολές σε σχέση με τις συνθήκες εργασίας

Τεράστια μερίδα κόσμου έχει στραφεί στα διαδικτυακά μέσα για την πληροφόρηση και την ψυχαγωγία και αυτό έχει μεγάλο αντίκτυπο στα παραδοσιακά μέσα. Τα ευρήματά μας έδειξαν ότι:

- γενικά οι απαιτήσεις της δουλειάς έχουν αυξηθεί.

«Τα ΝΜ δημιουργούν μία δυσκολία από την άποψη ότι ο δημοσιογράφος δεν αρκεί να κάνει το παραδοσιακό κομμάτι της δουλειάς που είναι η έρευνα, η συλλογή στοιχείων, οι συνεντεύξεις, το ρεπορτάζ αλλά πρέπει με κάποιο τρόπο να προωθεί και να πλασάρει τη δουλειά του και να την προβάλλει τα νέα μέσα γιατί η μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στις ιστοσελίδες των Εφημερίδων έρχεται κυρίως από το Facebook και από το Twitter».

«Ένα άλλο κομμάτι είναι η υπερέκθεση των δημοσιογράφων καθώς τα Μέσα στα οποία εργάζονται τους υποχρεώνουν να διαδίδουν τις ιστορίες μέσω των social media, κάνουν δηλαδή branding του ονόματός τους και του Μέσου. Με αυτόν τον τρόπο είναι περισσότερο εκτεθειμένοι και δέχονται αρκετή κριτική σε σχέση με την εποχή των παραδοσιακών μέσων»

- Πάντα η δημοσιογραφία αποτελούσε ένα πολύ στρεσογόνο επάγγελμα, δεδομένου της αστραπιαίας μετάδοσης της είδησης ο δημοσιογράφος πρέπει να παρακολουθεί την επικαιρότητα διαρκώς και αυτό προσθέτει ένα επιπλέον άγχος. «...οι συντάκτες προβάλλουν τα ρεπορτάζ στους δικούς τους λογαριασμούς στα social media και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να είσαι συνέχεια σε εγρήγορση, δεν υπάρχει στιγμή δηλαδή που μπορείς να ξεκουραστείς γιατί πρακτικά βλέπεις στο κινητό σου για το τι μπορεί να έχει συμβεί. Όλο αυτό έχει αλλάξει ριζικά την φύση της δουλειάς»

«Το τεχνολογικό disruption, έχει επιφέρει μια συναισθηματική διαταραχή, κρίση αυτοπεποίθησης, ανασφάλεια και άγχος σε όλους αλλά ιδίως σε αυτούς που ανήκουν στην pre pixel generation και πρέπει να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα».

- Οι δημοσιογράφοι αποκτούν νέες δεξιότητες, ενστερνίζονται τα νέα Μέσα και μαθαίνουν να τα αξιοποιούν προς όφελός τους.

«Ο νέος δημοσιογράφος... τρέχει να κυνηγήσει την είδηση ... την συνθέτει, την γράφει, παίρνει φωτογραφίες και βίντεο αν το μέσο που υπηρετεί χρειάζεται και βίντεο και από τον υπολογιστή στο τόπο που έγινε το γεγονός μοντάρει φωτογραφίες, κείμενο, φτιάχνει τίτλους και τα ενθέτει είτε στη ιστοσελίδα είτε τα λέει στο ραδιόφωνο, είτε τα κάνει θέμα για την τηλεόραση... Όλα αυτά τα κάνει ένας άνθρωπος μόνο, μοντάζ τίτλους τα πάντα».

«...καταγράφουν την είδηση με το κινητό τους ή μέσω mini κάμερας, το περάνανε στο laptop και έτσι μπορούν από ένα παγκάκι να μοντάρουν κιόλας και να το στείλουνε είτε στο τηλεοπτικό δίκτυο που εργάζονται είτε στα δίκτυα παγκοσμίως».

- Οι μισθοί έχουν μειωθεί αλλά αυτό είναι μια γενικότερη επίπτωση δεδομένων των οικονομικών δυσλειτουργιών στην χώρα που έχουν επηρεάσει το σύνολο του πληθυσμού. «οι μισθοί έχουν συρρικνωθεί... για να μπορέσει κάποιος να πει ότι ζει με άνεση και αξιοπρέπεια ασκώντας αυτό το επάγγελμα, θα πρέπει να πιέσει πολύ τον εαυτό του και να έχει ένα πρόγραμμα το οποίο θα πρέπει να είναι τουλάχιστον πειστικό»

«Η ταχύτητα μετάδοσης της πληροφορίας και η διαρκής αναμετάδοσή της έχει ανατρέψει τα δεδομένα ... έχει αλλάξει ουσιαστικά η φύση της δουλειάς»,

«Ο αριθμός των εφημερίδων είναι δυσανάλογος ... οι κυκλοφορίες των εφημερίδων δεν είναι καλές.», «Συνήθης τακτική των επιχειρήσεων είναι η περικοπή των δαπανών και κυρίως σε ανθρώπινους πόρους.»

5.3: Θεματική Ενότητα: Το μέλλον του δημοσιογραφικού επαγγέλματος

Κατά την ερευνητική διαδικασία ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να αναλογιστούν την δημοσιογραφία του μέλλοντος και συγκεκριμένα με την ερώτηση «Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι προοπτικές για το μέλλον του επαγγέλματος». Αν και οι απόψεις δίστανται, όλοι συγκλίνουν ότι το μέλλον είναι το διαδίκτυο. Επίσης χάρη στην τεχνολογική εξέλιξη ο δημοσιογράφος είναι σε θέση να υλοποιεί όλη την διαδικασία παραγωγής της είδησης μόνος του.

«Θα επέλθει μία κάθαρση, που σημαίνει ότι δεν θα είναι τόσο πολλά τα ιδιωτικά κανάλια και θα αλλάξουν πάρα πολύ τον τρόπο που θα λειτουργούν, θα μαζευτούν λίγο από τα ατέρμονα ρεπορτάζ. Ο τύπος θα περιοριστεί αλλά δεν θα πάψει να υπάρχει. Μπορεί να έχουμε τρεις εφημερίδες αλλά θα έχουμε πάντα τρεις»

«οι νέοι άνθρωποι δε βλέπουν τηλεόραση και καθώς αυτές οι γενιές θα μεγαλώνουν θα εξαφανίσουν και την σημερινή παραδοσιακή μορφή της τηλεόρασης»

«Νομίζω ότι όποιος επιλέγει να στρέφει το βλέμμα του αλλού και να μη κοιτάζει τα νέα μέσα έχει χάσει το παιχνίδι πλέον... τα παραδοσιακά μέσα φεύγουν και τα νέα μέσα και η τεχνολογία είναι αυτά που θα επικρατήσουν με ότι αυτό συνεπάγεται»

«Πιστεύω το μέλλον είναι στο διαδίκτυο και στα social media, η εφημερίδα και το περιοδικό και η τηλεόραση χάνεται σιγά σιγά γιατί άλλες μορφές επικοινωνίας μέσω του διαδικτύου αναιρούν το ρολό της τηλεόρασης»

«Δεν θα υπάρχει αυτό το trash tv και η τηλεόραση θα βελτιωθεί»

«Η εφημερίδα έχει πεθάνει απλώς δε το ξέρουν κάποιοι ή δε θέλουν να το ξέρουν... όσοι ασχολούνται με τα media μπαίνουν μέσα, τα media είναι παθητικά και δε τους αποδίδουν τίποτα»

«Θεωρώ ότι το έντυπο θα συνεχίσει να υπάρχει... στην Ελλάδα έχουμε πολύ μεγάλο αριθμό εφημερίδων δυσανάλογο με τον πληθυσμό της χώρας και μάλιστα η κυκλοφορία των δεν είναι καλή.... πέρα από τη δυσπιστία που μπορεί να υπάρχει απέναντι στα παραδοσιακά μέσα πάντα θα υπάρχει χώρος για τα έντυπα»

«Η τεχνοποίηση της δημοσιογραφικής δουλειάς θα ενισχυθεί, θα μιλάμε όλο και λιγότερο με ανθρώπους, θα μιλάμε μαζί τους μέσω Skype ή θα τους στέλνουμε ερωτήσεις από το

internet» αναφέρει ο ΑΤ και συνεχίζει «θα χάνουμε εκείνη τη μοναδική στιγμή πού σου λέει κάποιος ψέματα και γλώσσα του σώματος προδίδει ότι σου λέει ψέματα. Δεν θα μπορείς να πάρεις καμία αμφιβολία μαζί σου, ή αυτή την αμφιβολία να την ενσωματώσεις στον τρόπο που θα γράψεις την απάντησή του» εν κατακλείδι θεωρεί ότι η πρόσβαση στην είδηση θα γίνεται μέσω συνδρομών. «Πιστεύω ότι το μοντέλο που θα επικρατήσει σε μικρές αγορές όπως η Ελλάδα είναι ότι θα το πληρώνουν απευθείας οι καταναλωτές μέσω συνδρομών»

5.4: Θεματική Ενότητα: Η επίδραση των συναισθημάτων στην δημοσιογραφία.

Οι ερωτήσεις που αφορούσαν σε αυτή την ενότητα διερευνούσαν το αν τα συναισθήματα που γεννώνται στον δημοσιογράφο κατά την άσκηση του επαγγέλματος είναι ικανά να επηρεάσουν την ποιότητα της δουλειάς τους, ζητήσαμε επίσης την άποψή τους για το αν πρέπει να εκφράζουν συναισθήματα αλλά και με ποιους τρόπους τα εξισορροπούν και τα διαχειριστούν. Όλες οι απαντήσεις που λάβαμε αναφέρουν ότι ο δημοσιογράφος:

- Δεν πρέπει να εκφράζει τα συναισθήματα του ούτε κατά την εκμείωση της είδησης ούτε κατά την αναπαραγωγή ή παρουσίαση.
- Η διαχείριση των συναισθημάτων έχει να κάνει με τον χαρακτήρα, την εμπειρία και τις ηθικές αξίες που πρεσβεύει ο καθένας.
- Πρέπει να μένει ουδέτερος, να προασπίζει την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία της είδησης διασταυρώνοντας από πολλές πηγές.

Συγκεκριμένα στην ερώτηση «Πρέπει να εκφράζουν τα συναισθήματά τους οι δημοσιογράφοι;» λάβαμε τις παρακάτω απαντήσεις:

«Όχι για κανένα λόγο, το θεωρώ τουλάχιστον φαιδρό! είναι ανθρώπινο και μπορεί να συμβεί σε κάποια περίπτωση αλλά όχι το κατ'επανάληψιν».

«Το να πάρει κάποιος απόσταση από αυτό που γράφει ή από αυτό που παρουσιάζει είναι εφικτό... Να παρουσιάζεις την είδηση όσο το δυνατόν πιο ψυχρά».

«Η παρουσίαση πρέπει να είναι κρύα σαν ένα μαχαίρι από ασφάλι, κανένα συναίσθημα».

«Η δουλειά του δημοσιογράφου δεν είναι να κρίνει, είναι να είναι παρατηρητής των γεγονότων, να παρουσιάζει τα γεγονότα και να αφήνει τον τηλεθεατή να κρίνει» «Πρέπει να μένεις αποστασιοποιημένος γιατί δεν ξέρεις όλα τα στοιχεία».

«Η δημοσιογραφία πρέπει να παίζει με τη λογική, το συναίσθημα χρειάζεται όταν πρέπει να ευαισθητοποιήσεις... για θέματα ΑμΕΑ, προστασίας περιβάλλοντος.... Δεν είναι δουλειά του δημοσιογράφου να εμπλέκει τα προσωπικά του και τις προσωπικές του απόψεις με ανθρώπους τους οποίους παίρνει συνέντευξη» και συνεχίζει «Όταν πας να μάθεις, να πληροφορηθείς και να πάρεις την είδηση πρέπει να είσαι όπως λέμε ψυχρός εκτελεστής. Δηλαδή εκεί δε πρέπει εσύ ούτε να λειτουργείς συναισθηματικά ούτε να επηρεάζεσαι συναισθηματικά»

«Ο ρόλος σου είναι ότι πας ακούς, είτε συντάσσεις είτε όχι, πρέπει να βάλεις στη μέση την αντικειμενικότητα και να προσπαθήσεις να έχεις ένα συγκεκριισμό. Δεν είναι εύκολο να το πετύχεις, γιατί όταν είμαι και εγώ μέσα στο πρόβλημα και το βιώνω και φοβάμαι βγάζω μένος».

«Πάντα η θέση του δημοσιογράφου είναι πολύ λεπτή. Βρίσκεσαι εκεί για να καταγράψεις μία είδηση, δεν πρέπει εσύ να γίνεσαι μέρος και κομμάτι της είδησης, θέλει πολλή προσοχή γιατί ορισμένες φορές αυτό είναι δύσκολο... ο τρόπος που θα προσεγγίσεις κάποιον, το πώς θα θέσεις τις ερωτήσεις, πως θα κάνεις την πρώτη επαφή, όλα αυτά έχουν σχέση και με σένα, τι παιδεία έχεις λάβει, ποιος είναι ο χαρακτήρας σου.»

«Θεωρώ ότι οι δημοσιογράφοι δεν πρέπει να εκφράζουν τα συναισθήματά τους ... αν τα συναισθήματα μπαίνουν σε ένα ρεπορτάζ σίγουρα υπάρχει μια αλλοτρίωση... το συναίσθημα μπαίνει στην διαδικασία της έρευνας της προσέγγισης και στην συνδιαλλαγή με τον άλλον... όταν καλούμαι να αποδώσω την είδηση..... (αυτό που)θα γράψω δεν έχει μέσα το συναίσθημα, αλλά την αλήθεια του ρεπορτάζ. Το συναίσθημα παίζει ρόλο στο να παρατηρήσεις ή να εστιάσεις σε κάποια κομμάτια του ρεπορτάζ που μπορεί να βγάλουν συναίσθημα και στον αναγνώστη.»

Όσον αφορά στην διαχείριση συναισθημάτων, οι συμμετέχοντες παραδέχονται ότι δεν είναι εύκολο αλλά εξαρτάται από τον χαρακτήρα του καθενός και φυσικά από την εμπειρία που διαθέτει. Στην ερώτηση *Πως διαχειρίζεστε τα συναισθήματά σας;* λάβαμε τις εξής απαντήσεις:

«Το συναίσθημα δεν μπορεί κανείς να το αποβάλει εύκολα»

«Μην παίρνεις καμία είδηση προσωπικά.... στον βαθμό που μπορείς, αυτό δεν σημαίνει να γίνεις απάνθρωπος αλλά να το βλέπεις σαν έργο».

«προσπαθώ να μην αξιολογώ την όποια είδηση με πρώτο παράγοντα τον εαυτό μου, τι αντίκτυπο θα έχει αυτό σε μένα»

«...είναι θέμα εμπειρίας και πειθαρχίας που πρέπει να έχεις πάνω στη δουλειά, πρέπει να κατανοείς τη βαρύτητα κάθε στιγμή και να έχεις επίγνωση του ρόλου σου, γιατί είσαι εκεί»

«... μπαίνω στην θέση του παρατηρητή, βγαίνω έξω από τον εαυτό μου και το βλέπω σαν ρόλο... δεν το παίρνω μέσα μου, δεν το παίρνω προσωπικά»

«Προσπαθώ πολύ να βγάζω το συναίσθημά μου και το πώς νοιώθω απ'έξω... να μιλάω με όλες τις πλευρές....και να είμαι όσο το δυνατόν περισσότερο αντικειμενική... είναι μια διαδικασία που την κάνω πολύ μόνη μου αλλά έχει τύχει να ζητήσω και την γνώμη συναδέλφου.

5.5: Θεματική Ενότητα: Τρόποι ανάπτυξης της Συναισθηματικής Νοημοσύνης και η Εκπαίδευση των δημοσιογράφων.

Αναφορικά με την ανάπτυξη της Συναισθηματικής Νοημοσύνης, όλοι συμφώνησαν ότι ως έναν βαθμό η ΣΝ αποτελεί έμφυτη ικανότητα η οποία ωστόσο αναπτύσσεται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής μας βάσει εμπειριών και βιωμάτων.

«Θεωρώ ότι είναι και έμφυτη αλλά και εκπαιδεύεται πάνω σε αυτό»

«Δεν θεωρώ ότι γεννιέται κάποιος με ένα συγκεκριμένο βαθμό ενσυναίσθησης αλλά έχει να κάνει με τα βιώματα που έχει ως παιδί με τις αρχές που λαμβάνει από την οικογένειά του και από το ευρύτερο περιβάλλον και τον δικό του χαρακτήρα. Ωστόσο είναι και ένα εργαλείο το οποίο καλλιεργείται στην πορεία σίγουρα η εμπειρία παίζει σημαντικό ρόλο»

Σχετικά με το δεύτερο σκέλος που αφορά στην εκπαίδευση των δημοσιογράφων σε γενικές γραμμές οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι δημοσιογράφοι εκπαιδεύονται στην πράξη. Τα επιμορφωτικά εργαλεία όπως τα σεμινάρια, το mentoring ή το modeling συμβάλλουν στην περεταίρω κατάρτιση και η βασική εκπαίδευση πρέπει να εστιάζει σε περισσότερη πρακτική εξάσκηση και η ένταξη της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση θα ήταν χρήσιμη.

Αναφερόμενος για το πρόγραμμα σπουδών κατά την διάρκεια των σπουδών του ένας συμμετέχοντας υποστηρίζει *«...δεν ήταν επαρκές και η εκπαίδευση δεν ήταν η καλύτερη δυνατή που θα μπορούσαμε να έχουμε. Γιατί υπήρχε έλλειψη πρακτικής εξάσκησης πάνω στο αντικείμενο. Η θεωρητική γνώση που περνάμε δεν έχει κανένα αντίκρισμα με την πραγματικότητα της εργασίας»*

«Όσα περισσότερα χρόνια έχει δουλέψει κάποιος, όσο περισσότερες συνεντεύξεις έχει κάνει, τόσο περισσότερο ψήνεται και στην δουλεία και μαθαίνει πώς να προσεγγίζει τους ανθρώπους»

«ο δημοσιογράφος σήμερα πρέπει να είναι multi skill» στην βασική εκπαίδευση θα έπρεπε να διδάσκονται πολύ πιο πρακτικά πράγματα «Περισσότερη πρακτική, περισσότερο mentoring, και περισσότερα πράγματα κατά τη διάρκεια των σπουδών»

Ερωτώμενοι αν θα έπρεπε να διδάσκεται η Συναισθηματική Νοημοσύνη αναφέρει *«κάλο θα είναι να έχουν μια προσέγγιση τέτοιου είδους, γιατί καλό θα είναι ο δημοσιογράφος να μπορεί να σκέφτεται και ανθρώπινα και να μη σκέφτεται πάντα με τη έννοια της ψυχρής λογικής»*

«Η Συναισθηματική Νοημοσύνη μπορεί να είναι ένα εργαλείο που θα διδάσκεται με παραδείγματα και σενάρια, σε ένα μάθημα για τεχνικές συνέντευξης ή σε ένα μάθημα που έχει να κάνει με τα ηθικά διλήμματα, ή την δεοντολογία στη δημοσιογραφία. Από μόνο του δεν μπορεί να είναι ένα αυτούσιο μάθημα... Να γίνεται αναφορά σε αυτή αλλά στο πλαίσιο άλλων μαθημάτων.

Οι δημοσιογράφοι μπορούν να ενισχύσουν τις γνώσεις και την αποτελεσματικότητα τους *«διαβάζοντας όσο περισσότερο μπορούν όλες τις ελληνικές εφημερίδες αλλά κυρίως τις εφημερίδες στο εξωτερικό, να παρακολουθώντας τις νέες τάσεις στην δημοσιογραφία, συλλέγοντας εμπειρίες...να παρατηρεί πως προσεγγίζουν ένα θέμα οι δημοσιογράφοι στο εξωτερικό, το πώς γράφουν, τι πηγές έχουν, πως περιγράφουν μια σκηνή που συμβαίνει μπροστά τους»*

5.6: Θεματική Ενότητα: Τα χαρακτηριστικά των πετυχημένων δημοσιογράφων και οι πιθανοί λόγοι επιτυχίας και αποτυχίας

Κατά την διάρκεια της συνέντευξης ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να σκεφτούν κάποιους συναδέλφους τους σε ηγετικά πόστα οι οποίοι έχουν πετύχει στον χώρο και να μας αναφέρουν ποια στοιχεία κατά την γνώμη τους, τους οδήγησαν στην επιτυχία. Οι απαντήσεις που λάβαμε συνέκλιναν στην ύπαρξη συναισθηματικής νοημοσύνης, της ικανότητας να εμπνέουν, *«για μένα οι πετυχημένοι άνθρωποι είναι αυτοί που μπορούν να εμπνέουν»*

«...να ακούνε! Γιατί ξέρω να ακούω σημαίνει σε παίρνω στα σοβαρά, σημαίνει ότι έχω την ικανότητα να μπω στα παπούτσια σου, έχω τη δυνατότητα να κάνω empathy μαζί σου ... να καταλάβω τι σε οδήγησε να κάνεις αυτό ή εκείνο και να σκεφτώ ότι θα μπορούσα να ήμουν και εγώ στη θέση σου»

«Η ενσυναίσθηση είναι πολύ βασική στο επάγγελμα.... ο δημοσιογράφος πρέπει να καταλαβαίνει τις δυσκολίες που έχουν οι άνθρωποι που του μιλούν, υπάρχουν στιγμές που μπορεί να σιωπήσεις για λίγο, να δίνεις χρόνο στον συνομιλητή σου να εκφραστεί, δεν τον πιέζεις είναι πολύ βασικό να μάθεις να κάνεις υπομονή»

«υπάρχουν όμως και άνθρωποι που το κάνουν εκ συστήματος, εσκεμμένα για να προκαλέσουν αντιδράσεις με σκοπό την τηλεθέαση ή την ακροαματικότητα. Εγείροντας συναισθήματα και αντιδράσεις μπορείς να κερδίσεις σε αυτόν τον τομέα. Από ένα σημείο και ύστερα κινδυνεύεις να θεωρηθείς γραφικός»

«Όταν επιλέγουν τους συνεργάτες τους να μην λειτουργούν με κριτήριο να βρω τους χειρότερους γιατί εγώ πρέπει να είμαι πάντα ο καλύτερος, αλλά να βρω τους καλύτερους!»

Επιπροσθέτως, συστατικό τις επιτυχίας αποτελούν και οι συνεργάτες και οι συνεργασίες που συνάπτουμε «αν μπορέσεις και πετύχεις πάνω από 70% καλής ποιότητας συνεργάτες και έχεις κάνει σωστές επιλογές το αποτέλεσμα της δουλείας θα είναι θετικό σίγουρα»

«Δεν υπάρχει μέσον που να είναι απολύτως αντικειμενικό.... αυτό που μπορούμε να εξετάσουμε είναι σε τι βαθμό είναι αντικειμενικό ή σε τι βαθμό μπορεί να είναι υποκειμενικό»

«Να μπορείς σαν άνθρωπος να έχεις τις εσωτερικές σου ισορροπίες, την εσωτερική σου ταυτότητα, να ξέρεις ποιος είσαι. Να μην έχεις ανασφάλειες ... και να μην κυνηγάς τον ικανό άνθρωπο γιατί έχεις πρόβλημα μαζί του..»

«να λειτουργείς με βάση αρχές και κανόνες ούτως ώστε ο άλλος να σε σέβεται και να αισθάνεται την ανάγκη να είναι πιο παραγωγικός και πιο δημιουργικός»

Συμπληρωματικά παραθέσαμε έναν πίνακα με ικανότητες οι οποίες είχαν χωριστεί σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορούσε στις Προσωπικές Ικανότητες, η

δεύτερη στις Επιχειρηματικές ικανότητες και η Τρίτη στις ικανότητες Διαχείρισης ανθρώπων. Ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να μας αναφέρουν κάποιες σημαντικές ικανότητες κατά την άποψή τους που πρέπει να διαθέτει ένας δημοσιογράφος σε ηγετική θέση (Εικόνα 8). Συμφώνα με τις απαντήσεις που λάβαμε, οι σημαντικότερες από τις:

- Προσωπικές Ικανότητες αφορούν στην Αυτογνωσία, την Προσαρμοστικότητα, την Αξιοπιστία, το Πάθος, την Ευελιξία, την Διαχείριση άγχους την Ακεραιότητα, και την Αυθεντικότητα και την Καινοτομία
- Επιχειρηματικές Ικανότητες αφορούν στην Δημιουργία οράματος, Εντοπισμός και αντιμετώπιση προβλημάτων, Στρατηγική σκέψη και σχεδιασμός, Επιχειρηματική οξυδέρκεια, Λήψη αποφάσεων και Εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών.
- Ικανότητες Διαχείρισης Ανθρώπων αφορούν στην Ενσυναίσθηση, την Διαχείριση συγκρούσεων, την Ομαδική συνεργασία, την Εμπύχωση των εργαζομένων, Παρακίνηση συνεργατών την Διαχείριση διαφορετικότητας.

Εικόνα 8: Πίνακας Ικανοτήτων

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ (Self management)	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ (Business management)	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ (People management)
- Αυτογνωσία - Αυτοπεποίθηση - Αυτοέλεγχος - Διαχείριση άγχους - Πάθος - Καινοτομία - Ευελιξία - Προσαρμοστικότητα - Ταχύτητα - Ανθεκτικότητα - Ακεραιότητα - Αξιοπιστία - Αυθεντικότητα - Αισιοδοξία	- Δημιουργία οράματος - Στρατηγική σκέψη και σχεδιασμός - Λήψη αποφάσεων - Εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών - Εντοπισμός και αντιμετώπιση προβλημάτων - Δημιουργική επίλυση προβλημάτων - Στοχοθεσία - Επιχειρηματική οξυδέρκεια - Διαπραγματευτικές ικανότητες - Διεξαγωγή συσκέψεων - Ικανότητα παρουσιάσεων	- Παρακίνηση συνεργατών - Ανάπτυξη συνεργατών - Εμπύχωση των εργαζομένων - Διαχείριση συγκρούσεων - Διαπροσωπική επικοινωνία - Απόκτηση και ορθή χρήση εξουσίας - Ανάθεση καθηκόντων - Θετική και αρνητική κριτική - Ομαδική συνεργασία - Ενσυναίσθηση - Επιρροή - Δημιουργία δικτύου σχέσεων - Διαχείριση διαφορετικότητας

Αναφορικά με την ερώτηση που τους ζητούσε να σκεφτούν κάποιους συναδέλφους τους σε ηγετικά πόστα οι οποίοι έχουν αποτύχει στο έργο τους, λάβαμε πολύ ενδιαφέρουσες απαντήσεις. Έγιναν αναφορές στον λαϊκισμό, την ανασφάλεια,

«Οι άνθρωποι που απέτυχαν να βγάλουν τον καλό τους εαυτό και τα θετικά χαρακτηριστικά που έχουν... αυτοί που επέλεξαν τα ταυτιστούν με τις αρνητικές τους ιδιότητες δεν είχαν ΣΝ. Έχουν μεγάλη ανασφάλεια απέναντι στον εαυτό τους και στους συνεργάτες τους, λανθασμένη πεποίθηση ότι κερδίζουν σημαντικότητα και σεβασμό όταν επιβάλλονται. Ένας ηγέτης δεν επιβάλλεται, εμπνέει.

«Οι βασικοί λόγοι (αποτυχίας) είναι η τεμπελιά, δεν αφιερώνουν χρόνο στο να αναλύσουν ένα θέμα, να ψάξουν όσο πιο πολύ μπορούν μια είδηση, ο λαϊκισμός, το ότι επιλέγουν τις εύκολες λύσεις, η επιφανειακή προσέγγιση των θεμάτων, η έλλειψη κριτικής σκέψης»

«Αποτυχημένοι είναι όλοι οι αυταρχικοί άνθρωποι»

«Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα, η μεγαλύτερη έλλειψη συναισθηματικής νοημοσύνης στο παραδοτέο σήμερα είναι ότι όλοι παρουσιάζουν τους εαυτούς τους 100% πεισμένους. Πολλές φορές σε συνεντεύξεις -δεν ξέρω αν το έχεις προσέξει- το κάνω και εγώ αυτό το λάθος -λιγότερο όμως- οι ερωτήσεις είναι μεγαλύτερες από τις απαντήσεις. Αυτό σημαίνει ότι στην πραγματικότητα δεν θέλεις να ακούσεις τον άλλον, έχεις ήδη γνώμη για αυτό».

«.... οι δημοσιογράφοι δεν θέτουν τις σωστές ερωτήσεις ή δεν έχουν την υπομονή ή δεν αφιερώνουν το χρόνο να θέσουν όλες τις ερωτήσεις που θα έπρεπε»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι οι στόχοι που είχαμε θέσει σχετικά με την διαδικασία των συνεντεύξεων επετεύχθησαν. Η διαδικασία των συνεντεύξεων επέφερε σημαντικά αποτελέσματα, οι απαντήσεις έβγαιναν αβίαστα και η κάθε επόμενη ερώτηση προέκυπτε σαν συμπλήρωμα της άλλης. Οι απαντήσεις που λαμβάναμε ήτο μακροσκελής και αναλυτικές, αλλά ουσιαστικά αυτό ήταν και το ζητούμενο. Να μπορέσει ο συνεντευξιαζόμενος να μας εμπιστευτεί και να μας εξωτερικεύσει τις δικές του πτυχές ώστε να μπορέσουμε και εμείς να εξάγουμε ορθά συμπεράσματα.

Μέσω της παρούσας έρευνας αναδείχτηκε η χρησιμότητα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία. Η συναισθηματική Νοημοσύνη είναι απαραίτητη γιατί η δημοσιογραφία είναι καθαρά επικοινωνιακό επάγγελμα, ο δημοσιογράφος αλληλεπιδρά με ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων, όλων των κοινωνικών θέσεων, διαφορετικών αντιλήψεων και κουλτούρας. Η διαχείριση της πληροφορίας είναι σημαντική και για αυτό το καθήκον της ενημέρωσης πρέπει να ασκείται με σεβασμό, αξιοπιστία και υπευθυνότητα.

Αναφορικά με τα ευρήματα της Θεματικής Ενότητας: *Ο ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία* διαφαίνεται ξεκάθαρα η αναγκαιότητα της ύπαρξης Συναισθηματικής Νοημοσύνης γιατί εκεί εντάσσεται *η ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει (αυτογνωσία) και να συνειδητοποιεί τα συναισθήματά του και να χρησιμοποιεί την επίγνωση αυτή, για να χειρίζεται τη συμπεριφορά και τις σχέσεις του (διαχείριση και επικοινωνία)*, η ικανότητα να μπορείς να καταλαβαίνεις τον άλλον, να μπαίνεις στα παπούτσια του", από την στιγμή λοιπόν που ο δημοσιογράφος πρέπει να προσεγγίσει να επικοινωνήσει και να διαχειριστεί την διαφορετικότητα είναι απαραίτητη. Πιο αναλυτικά από την συνολική ερευνητική διαδικασία και τις ανταλλαγές απόψεων που είχαμε με τους συμμετέχοντες εκτός του πλαισίου των συνεντεύξεων καταλήγουμε ότι η Συναισθηματική Νοημοσύνη είναι απαραίτητη στην δημοσιογραφία γιατί επιπλέον συμβάλλει στην ικανότητα να κερδίσει την εμπιστοσύνη του συνομιλητή του (empathy), ώστε να μπορέσει να εκμαιεύσει αλλά και να αξιολογήσει την είδηση. Να μπορεί να ακούει και να είναι ανοιχτός στην διαφορετικότητα. Η ύπαρξη συναισθηματικής νοημοσύνης συμβάλλει στην

αυτοαξιολόγηση (γνώθι σαυτόν⁷²) και αυτορρύθμιση, να μπορεί να διαισθάνεται πότε και πώς πρέπει να θέτει τις σωστές ερωτήσεις, πώς να ελιχθεί, πότε πρέπει να σταματήσει και πότε να επιμείνει. Να μπορεί να διαχειριστεί και να εκλογικεύει τα συναισθήματά του, ώστε να μπορεί να αποστασιοποιείται και να είναι αντικειμενικός, να παραθέτει, να αναπαράγει και να προβάλλει τα γεγονότα με ουδετερότητα και σεβασμό και στο κοινό αλλά και να προσεγγίζει με ευαισθησία και λογική τα γεγονότα αναλογιζόμενος πάντα τις επιπτώσεις των ενεργειών του.

Όσον αφορά τη Θεματική Ενότητα: *Η επιρροή - επενέργεια των Νέων μέσων στην Δημοσιογραφία*, με την ανάπτυξη των Νέων Μέσων στην Δημοσιογραφία, οι επιπτώσεις είναι πολύσυνθετες, αλλά αν προσπαθήσουμε να τις οριοθετήσουμε σε δυο βασικές κατηγορίες -για να μπορέσουμε να επεξηγήσουμε καλύτερα τα ευρήματά μας- αυτές θα ήταν το οικονομικό και το εργασιακό. Σαφής διαχωρισμός δεν υπάρχει γιατί –κατά την δική μας άποψη- το οικονομικό είναι καθοριστικός παράγοντας και σημείο αναφοράς για όλα. Η μετανάστευση των αναγνωστών στο διαδίκτυο που οδήγησε σε τεράστια μείωση των εσόδων, συνέβαλε στην κατάρρευση του παραδοσιακού μιντιακού μοντέλου. Όπως παραθέτει και ένας συνεντευξιαζόμενος «το παραδοσιακό μοντέλου τύπου λειτουργούσε σαν ένας κλειστός μηχανισμός -όπως στη συστημική θεωρία- στο κέντρο αυτού του μηχανισμού υπήρχε ο μηχανισμός διάκρισης και από το ένα εκατομμύριο πληροφορίες που μπορεί να έμπαιναν εκεί έβγαιναν ας πούμε χίλιες ειδήσεις. Σήμερα αυτό το σύστημα έχει καταργηθεί διότι με το διαδίκτυο έχουμε πάρα πολλούς μηχανισμούς και πολλά συστήματα διάκρισης.

Χάρη στην εξέλιξη των έξυπνων συσκευών η είδηση μεταδίδεται και αναπαράγεται με απίστευτη ταχύτητα και οι πολίτες συμμετέχουν ενεργά στην ανάδειξη των γεγονότων, ακόμα και οι πολιτικοί, οι διασημότητες, οι εταιρείες δημοσιεύουν τις αποφάσεις, τις ανακοινώσεις, τα δελτία τύπου στους κοινωνικούς τους λογαριασμούς οπότε έχουν διαφοροποιηθεί και οι πηγές της είδησης. Ο δημοσιογράφος πλέον είναι σε θέση να παρακολουθεί την επικαιρότητα και να εντοπίζει πηγές από το διαδίκτυο. Ακόμα και η προσέγγιση και η επικοινωνία με την πηγή μπορεί να γίνει μέσω λογαριασμών κοινωνικής δικτύωσης. Το παραδοσιακό μοντέλο που ο δημοσιογράφος έβγαине έξω

⁷² "γνώθι σαυτόν" < γινώσκω + εαυτός = η αυτεπίγνωση, η αυτογνωσία έχει το γνώθι σαυτόν - έχει επίγνωση του εαυτού του, των ικανοτήτων του, των δυνατοτήτων του <https://el.wiktionary.org>

για να καταγράψει μια είδηση και μετά επέστρεψε στο γραφείο του για να την επεξεργαστεί και εν συνεχεία να προβληθεί είναι πλέον ζημιογόνο. Και έτσι υπάρχει μια συρρίκνωση του κλάδου σε εργατικό δυναμικό και μείωση δαπανών.

Ο πλουραλισμός των μέσων έχει ενισχύσει την πολυφωνία και εξαλείφεται το φαινόμενο της κατευθυνόμενης και επιλεκτικής ειδησεογραφίας. Βέβαια η ελευθερία και η ανεξέλικτη πρόσβαση που δίνει στον καθένα το βήμα να ανεβάσει οποιοδήποτε υλικό έχει αυξήσει το φαινόμενο των fake news. Σαφώς το μέλλον είναι στο διαδίκτυο αλλά χωρίς αυτό -κατά την γνώμη μας- να σημαίνει ότι τα παραδοσιακά μέσα θα εκλείψουν, ο αριθμός των εφημερίδων θα περιοριστεί αλλά θα εξακολουθούν να υπάρχουν, στις πρόσφατες αποκαλύψεις για τις υποκλοπές μέσω Facebook, ο ιδρυτής της εν λόγω ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης ζήτησε συγγνώμη με ολοσέλιδες καταχωρήσεις σε βρετανικές εφημερίδες, δεν επέλεξε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλά τα έντυπα μέσα.

Τα ηλεκτρονικά μέσα αλληλεπιδρούν με το κοινό τους και η κάθε δημοσίευση αποσπά σχόλια και κριτικές, έτσι ο δημοσιογράφος είναι πιο ευάλωτος σε κριτικές, με αυτόν τον τρόπο όμως υπάρχει αμφίδρομη επικοινωνία και ο δημοσιογράφος εισπράττει την θετική ή αρνητική ανταπόκριση του κοινού αλλά και το κοινό εισακούεται. Η ίδια αλληλεπίδραση ισχύει και όταν ο δημοσιογράφος δημοσιοποιεί- διαφημίζει την δουλειά του σε λογαριασμούς κοινωνικής δικτύωσης. *«Ένα άλλο κομμάτι είναι η υπερέκθεση των δημοσιογράφων καθώς τα Μέσα στα οποία εργάζονται τους υποχρεώνουν να διαδίδουν τις ιστορίες μέσω των social media, κάνουν δηλαδή branding του ονόματός τους και του Μέσου. Με αυτόν τον τρόπο είναι περισσότερο εκτεθειμένοι και δέχονται αρκετή κριτική σε σχέση με την εποχή των παραδοσιακών μέσων.»*

Στην Θεματική Ενότητα: *Το μέλλον του δημοσιογραφικού επαγγέλματος*, ο δημοσιογράφος πλέον εφοδιάζεται με πολλά τεχνολογικά εφόδια, αποκτάει γνώσεις και δεξιότητες και είναι σε θέση να παράγει και να δημοσιεύσει μόνος του το παραδοτέο. Σαφώς και θα υπάρξει μεγάλη συρρίκνωση των παραδοσιακών μέσων αλλά από την άλλη τα διαδικτυακά μέσα παρουσιάζουν αύξηση. Πάντα θα υπάρχει ζήτηση όμως για ποιοτική δημοσιογραφία γιατί όσο και να εξελίσσουμε τους αλγόριθμους δεν μπορούμε να υποκαταστήσουμε την ανθρώπινη κριτική σκέψη, την

προσέγγιση και την χροιά που μπορεί να δώσει ο αφηγητής, την ιστορία πίσω από την είδηση.

Όσον αφορά την Θεματική Ενότητα: *Η επίδραση των συναισθημάτων στην δημοσιογραφία* είναι μια συζήτηση που αφορά σε δυο σκέλη. Το ένα είναι η επίδραση των συναισθημάτων κατά την διάρκεια αφουγκρασμού και λήψης των πληροφοριών και εν συνεχεία στην διαχείριση αυτών (των συναισθημάτων) κατά την συλλογή και στοιχειοθέτηση για τον σχηματισμό της είδησης. Κατά την γνώμη μας οι δημοσιογράφοι πρέπει να αξιοποιούν τα συναισθήματά τους στο αρχικό στάδιο της πρόσληψης των γεγονότων, ώστε να μπορέσουν να αξιολογήσουν τα στοιχεία, να συνθέσουν τις πληροφορίες, να δώσουν έμφαση στις λεπτομέρειες και να αναζητήσουν την αιτία πίσω από κάθε γεγονός. Όλες αυτές οι νοητικές λειτουργίες που διατελούνται υποσυνείδητα πυροδοτούνται από τα συναισθήματα. Κατά το δεύτερο στάδιο που είναι η απόδοση της είδησης τα συναισθήματα πρέπει να φιλτράρονται και να υποσκελίζονται ώστε το παραδοτέο να παρουσιάζεται αντικειμενικά.

Ο διαχωρισμός όμως των συναισθημάτων είναι πολύ δύσκολος και εξαρτάται πολύ από την εμπειρία και τον χαρακτήρα του κάθε δημοσιογράφου. Όπως είδαμε και παραπάνω, η ικανότητα διαχείρισης και διαχωρισμού των συναισθημάτων είναι αυτή που κάνει τόσο απαραίτητη την Συναισθηματική Νοημοσύνη στην Δημοσιογραφία.

Σχετικά με την Θεματική Ενότητα: *Τρόποι ανάπτυξης της Συναισθηματικής Νοημοσύνης και η Εκπαίδευση των δημοσιογράφων*, τα ευρήματά μας έδειξαν ότι η Συναισθηματική Νοημοσύνη είναι έμφυτη μέχρι κάποιον βαθμό αλλά από κει και πέρα μπορεί να καλλιεργηθεί με την εμπειρία και τα βιώματα, βέβαια ο βαθμός ανάπτυξης εξαρτάται πολύ και από τον χαρακτήρα του καθένα και την θέληση που έχει. Εκτός από τις προσωπικές εμπειρίες μπορεί να συμβάλλουν η συναναστροφή και η επικοινωνία με έμπειρους και επιτυχημένους επαγγελματίες, mentoring, modeling και ώστε να παραδειγματίζονται από τις εμπειρίες, τους ελιγμούς και τις επιλογές των άλλων.

Το επάγγελμα του δημοσιογράφου δεν είναι εύκολο και πρέπει να περάσεις από πολλά στάδια μέχρι το παραδοτέο και η περισσότερη δουλειά είναι στα παρασκήνια. Για το κομμάτι της εκπαίδευσης συμπεραίνουμε ότι η ουσιαστική γνώση έρχεται στην πράξη,

ο δημοσιογράφος «ψήνεται» on the job και αποκτά εφόδια και κριτική σκέψη μόνο ασκώντας το επάγγελμα. Η ακαδημαϊκή εκπαίδευση θα έπρεπε να εστιάζει περισσότερο στην πρακτική εξάσκηση και αν θέλει ο δημοσιογράφος να εμπλουτίσει περισσότερο τις γνώσεις του μπορεί να το κάνει είτε μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων, είτε μέσω παραδειγματισμού από επαγγελματίες.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί το γεγονός ότι δεν χρειάζεται να έχει σπουδάσει κάποιος απαραίτητως δημοσιογραφία για να μπορεί να ασκεί αυτό το επάγγελμα. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι δεν χρειάζεται το ακαδημαϊκό υπόβαθρο, αλλά συγκριτικά για παράδειγμα με την δικηγορία, δεν μπορεί κάποιος να γίνει δικηγόρος χωρίς να έχει σπουδάσει νομικά. Η δημοσιογραφία είναι θέμα δεξιοτήτων και τεχνικών, πρέπει να έχεις την περιέργεια και την ικανότητα να αναζητάς την είδηση πίσω από την είδηση. Στο δείγμα μας σε πλήθος εννέα συμμετεχόντων μόνο οι τρεις έχουν σπουδάσει δημοσιογραφία, οι υπόλοιποι προέρχονται από άλλους κλάδους όπως νομικές επιστήμες και ψυχολογία. Όλοι τους όμως είναι καταξιωμένοι στον χώρο τους γιατί διαθέτουν τις ικανότητες και την θέληση να ξεπερνάνε τον εαυτό τους «...δεν σημαίνει όμως ότι αν σπουδάσει κάποιος δημοσιογράφος μπορεί να γίνει δημοσιογράφος». Όλα εξαρτώνται από τον χαρακτήρα και τη βούληση κάποιου να εξελίσσεται.

Και τέλος όσον αφορά την Θεματική Ενότητα: *Τα χαρακτηριστικά των πετυχημένων δημοσιογράφων: οι λόγοι επιτυχίας και πιθανοί λόγοι αποτυχίας*, οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι πετυχημένοι είναι αυτοί οι οποίοι διαθέτουν υψηλό δείκτη Συναισθηματικής Νοημοσύνης, αυτοί που ξέρουν να ακούν, που διαθέτουν αυτογνωσία και διορατικότητα, που μπορούν να διαχειριστούν με επιτυχία τα συναισθήματά τους, που μπορούν να προσαρμόζονται και να ελίσσονται, που διασταυρώνουν και δεν παραθέτουν μονομερείς απόψεις. Ουσιαστικά δηλαδή οι δημοσιογράφοι που εργάζονται μεθοδικά και αφιερώνουν χρόνο στα θέματα που καλύπτουν, με στοχοπροσήλωση και επαγγελματισμό απαλλαγμένοι από συμφέροντα και προσωπικές επιδιώξεις. Σύμφωνα με τις απαντήσεις που λάβαμε αναδεικνύεται η θετική σχέση της ύπαρξης Συναισθηματικής νοημοσύνης σε επιτυχημένους επαγγελματίες του κλάδου.

Οι πιθανοί λόγοι αποτυχίας βάσει των ευρημάτων μας είναι η έλλειψη συναισθηματικής νοημοσύνης, η έπαρση, η ανασφάλεια, η επιβολή στους άλλους, η

αδυναμία να αφουγκράζονται, ο λαϊκισμός, και η έλλειψη κριτικής σκέψης. Το μεγάλο ζήτημα την σήμερον ημέρα είναι ότι ορισμένοι δημοσιογράφοι παρουσιάζονται ως παντογνώστες και κριτές των πάντων. Εξυπηρετούν συμφέροντα και υποβαθμίζουν δυσφημίζουν το επάγγελμα. Στον αντίποδα, η έλλειψη Συναισθηματικής Νοημοσύνης συνδέεται με τους παράγοντες αποτυχίας.

6.1: Περιορισμοί Έρευνας

Μέσα στο σύντομο χρονικό διάστημα που είχαμε στην διάθεσή μας, επιχειρήσαμε να αποδείξουμε μέσω ποιοτικής έρευνας την σχέση Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία και τις επιπτώσεις τις τεχνολογίας στους δημοσιογράφους. Δεδομένου όμως του ότι ο αριθμός των ατόμων στην έρευνά μας είναι μικρός, τα συμπεράσματα αναφέρονται μόνο στο συγκεκριμένο δείγμα και δεν μπορούμε να γενικεύσουμε τα αποτελέσματα. Ο αρχικός σχεδιασμός εμπεριείχε μεγαλύτερο δείγμα συμμετεχόντων και εκπροσώπους από όλα τα Μέσα, αλλά και πάλι οι ποιοτικές έρευνες ενώ είναι πιο λεπτομερείς στερούνται αντιπροσωπευτικότητας.

Επειδή όπως έχουμε αναφέρει, δεν έχουμε εντοπίσει βιβλιογραφικές αναφορές ή ερευνητικές υποθέσεις που να μελετούν την συσχέτιση Συναισθηματικής Νοημοσύνης και Δημοσιογραφίας. Δεν μπορούμε να συγκρίνουμε και να αντιπαραβάλουμε την μεθοδολογία και τα ευρήματα μας. Τα αποτελέσματα αφορούν στο συγκεκριμένο δείγμα που μελετήσαμε, το εργαλείο της ποιοτικής έρευνας καταγράφει τις ατομικές απαντήσεις και δεν μπορεί να αποδείξει την ύπαρξη αιτιώδους σχέσης.

6.2: Προτάσεις Για Μελλοντική Έρευνα

Το ταξίδι μας ήταν μακρύ και απροσδιόριστο αρχικά αλλά έχοντας φτάσει πλέον στον προορισμό μας έχουμε χαράξει μια νέα πορεία. Η σύνδεση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης με την Δημοσιογραφία φάνταζε ουτοπική αλλά με την παρούσα διπλωματική ευελπιστούμε ότι βάλαμε τα θεμέλια για μελλοντικές αναζητήσεις και τεκμηριώσεις. Σίγουρα θα πρέπει να εκπονηθούν πολύ περισσότερες μελέτες ώστε να μπορέσουμε να έχουμε μετρήσιμα και συγκρίσιμα ευρήματα. Ένα μεγαλύτερο εύρος

δείγματος, με συνδυασμό και άλλων μεθοδολογιών και εργαλείων συλλογής στοιχείων και λαμβάνοντας υπόψιν επιπρόσθετες μεταβλητές που συμβάλλουν στην σύνδεση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στο Δημοσιογραφικό λειτούργημα. Οι μεταβλητές αυτές θα μπορούσαν να είναι το φύλο, η ηλικία, το περιβάλλον εργασίας και το είδος του Μέσου, τα χρόνια εμπειρίας κα.

Κατά την άποψή μας είναι απαραίτητη μια ποιοτική έρευνα σε πολύ μεγαλύτερη έκταση ώστε να εξετάσει την επίδραση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην δημοσιογραφική αφήγηση. Στην αφήγηση παραθέτεις τα γεγονότα λέγοντας μια ιστορία, είναι ο εμπλουτισμός της είδησης παρουσιάζοντας διαφορετικές πλευρές και δίνοντας μια συναισθηματική διάσταση. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον λοιπόν να δούμε μελέτες περιπτώσεων και να καταγράψουμε α) το πως οι δημοσιογράφοι προσεγγίζουν μια πηγή και εν συνεχεία πως εκμαιεύουν τα γεγονότα (όχι σε τεχνικό επίπεδο) ουσιαστικά πως επικοινωνούν με την πηγή τους. β) Πως αποδίδουν εν συνεχεία όλα τα δεδομένα που έχουν συλλέξει, πως αποβάλλουν τα συναισθήματα; Εδώ θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να κάνουν μια αυτοαξιολόγηση σε παλιότερα θέματα που είχαν καλύψει, να μας πουν τι θα ήθελαν να αλλάξουν στον τρόπο που τα παρουσίασαν ή τα πρόβαλλαν. Εφόσον δηλαδή έχει επέλθει ένα σημαντικό χρονικό διάστημα και τα συναισθήματά τους έχουν καταλαγιάσει ή ακόμα και ξεχαστεί, πως θα κάλυπταν ή θα παρουσίαζαν σήμερα το ίδιο θέμα;

Μέσω ποσοτικοποιημένης έρευνας θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να δούμε και την άποψη της κοινής γνώμης αναφορικά με το δημοσιογραφικό επάγγελμα. Θα μπορούσαμε να ρωτήσουμε εάν πρέπει να εκφράζουν οι δημοσιογράφοι τα συναισθήματά τους, εάν θέλουν να ακούνε την άποψη των δημοσιογράφων, τι συναισθήματα τους προκαλεί η άποψη αυτή; Τι τους ενδιαφέρει σε μια πληροφορία; Και πολλά άλλα που μπορούν να συσχετιστούν με την συναισθηματική διάσταση της πληροφορίας. Επίσης θα ήταν πολύ χρήσιμο να γίνει μια μελέτη που να εμπεριέχει και δείγμα από δημοσιογράφους του εξωτερικού και να γίνει μια αντιπαραβολή με την Ελληνική Δημοσιογραφία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την διαδικασία αυτή μας δόθηκε η δυνατότητα να ερευνήσουμε ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα όπως αυτό της Συναισθηματικής Νοημοσύνης, στα πλαίσια της ερευνητικής διαδικασίας γνωρίσαμε πολύ ενδιαφέροντες ανθρώπους, ανταλλάξαμε απόψεις και εμπειρίες. Είδαμε την ανθρώπινη μια άλλη πλευρά τους και μέσα από τις δικές τους περιγραφές μπορέσαμε να υλοποιήσουμε την παρούσα διπλωματική. Οι δημοσιογράφοι αποτελούν τους επικοινωνιακούς μεσάζοντες από την συλλογή και καταγραφή της είδησης – πληροφορίας στην δημοσίευση και αναπαραγωγή της.

Εν κατακλείδι, μέσα από αυτή την περιπλάνηση και την αναζήτησή μας, καταφέραμε να συνδέσουμε και να αποδείξουμε την θετική συσχέτιση της Συναισθηματικής Νοημοσύνης με την Δημοσιογραφία. Όπως είδαμε και από τα ευρήματά μας, η Συναισθηματική Νοημοσύνη είναι ένα απαραίτητο εργαλείο, ο δημοσιογράφος πρέπει να πορεύεται με συναισθηματικά βαρίδια τα οποία πρέπει διαρκώς να ισορροπεί.

Η Συναισθηματική Νοημοσύνη αποτελεί έμφυτη ικανότητα αλλά αναπτύσσεται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής μας παρόλα αυτά όμως δεν τυγχάνει δέουσας σημασίας, από την στιγμή που έχει αναδειχθεί η χρησιμότητά της στις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις δεν υπάρχει εκπαιδευτικό υπόβαθρο για αυτήν. Στην παρούσα διπλωματική και βάσει των απαντήσεων που λάβαμε, η Συναισθηματική Νοημοσύνη συνδέεται με τους επιτυχημένους ηγέτες. Κατά την άποψή μας θα έπρεπε να εισαχθεί στα προγράμματα σπουδών των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επαγγελμάτων και απαραίτητως στην δημοσιογραφία που είναι ένα επάγγελμα με υψηλή ποσοστά άγχους και συναισθηματικών διακυμάνσεων.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Bar-On, R. (2004). The Bar-On Emotional Quotient Inventory (Eq-I): Rationale, Description And Psychometric Properties. In G. Geher (Ed.), *Measuring Emotional Intelligence: Common Ground And Controversy*. Hauppauge, Ny: Novascience.

Bar-On, R. (2006). The Bar-On Model Of Emotional-Social Intelligence (Esi). *Psicothema*, 18, Supl., 13-25.

Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. S. (2000). Clustering Competence in Emotional Intelligence. In R. Bar-On & J. D. A. Parker (Eds.), *The Handbook Of Emotional Intelligence* (Pp. 343-362). San Francisco: John Willey & Sons, Inc.

Brackett, M. A., Mayer, J. D., & Warner, R. M. (2004). Emotional Intelligence and Its Relation to Everyday Behavior. *Personality and Individual Differences*,

Hutchison, E. & Hutchison, E. (Ed). (2003). *Dimensions of Human Behavior: Person And Environment*. (2nd Ed.). Beverly Hills, Ca: Sage Publications.

Gardner, H. (2000). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences For The 21st Century*. Newyork: Basic

Maccann, C., Matthews, G., Zeidner, M., & Roberts, R. D. (2003). Psychological Assessment Of Emotional Intelligence: A Review Of Self-Report And Performance Based Testing. *The International Journal Of Organizational Analysis*

Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait Emotional Intelligence: Psychometric Investigation With Reference To Established Trait Taxonomies. *European Journal Of Personality*

Wormer, K., Keefe, T., & Besthorn, F. (2007). *Human Behavior and The Social Environment, Macrolevel. Groups, Communities, and Organizations*. Oxford University Press.

Ελληνόγλωσση

- Argyle, M. (2002). Ψυχολογία της Συμπεριφοράς. Αθήνα: Θυμάρι. (1981)
- Clayman, Steven & John Heritage. Η Ειδησεογραφική Συνέντευξη (μτφρ. Α. Στάμου). Αθήνα: Πατάκης 2008.
- Golemand. (Επιμ. Νέστορος Ι.) (1996). Η συναισθηματική Νοημοσύνη. Γιατί το EQ Είναι Πιο Σημαντικό Από Το IQ, Αθήνα. Ελληνικά Γράμματα.
- Golemand. (2006). Κοινωνική Νοημοσύνη Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Goleman, D. (1999). Η Συναισθηματική Νοημοσύνη Στο Χώρο Της Εργασίας, Μτφ. Μεγαλούδη Φ. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Gottman, J. (2000). Η Συναισθηματική Νοημοσύνη Των Παιδιών: Πώς Να Μεγαλώσουμε Παιδιά Με Συναισθηματική Νοημοσύνη, Ελληνικά Γράμματα.
- Pervinl. A. & Johno.P.(1999). Θεωρίες Προσωπικότητας, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Salkind N. J. (1996). Θεωρίες της ανθρώπινης ανάπτυξης (4 Έκδοση), Αθήνα: Πατάκης.
- Sternberg, R.J, (1996): Η Νοημοσύνη της Επιτυχίας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Γαλανάκη, Ε. (2003): Θέματα αναπτυξιακής ψυχολογίας, Γνωστική, Κοινωνική, Συναισθηματική Ανάπτυξη. Αθήνα: Άτραπος
- Δαρβίνος Κάρολος, The expression of the emotions in man and animals, Εκδότης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Μεταφρ: Λιγκοβανλη Κατερινα, 2017
- Λαμπροπούλου, Ε. (1999). Η Κατασκευή Της Κοινωνικής Πραγματικότητας Και Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας: Η Περίπτωση Της Βίας Και Της Εγκληματικότητας.
- Μακρή-Μπότσαρη, Ε.(2001) Αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση: Μοντέλα, Ανάπτυξη, Λειτουργικός ρόλος και αξιολόγηση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πλατσίδου, Μ. (2004). Συναισθηματική Νοημοσύνη: Σύγχρονες Προσεγγίσεις Μιας Παλιάς Έννοιας. Επιστήμες Της Αγωγής,
- Πλατσίδου, Μ. (2005α). Διερεύνηση Της Συναισθηματικής Νοημοσύνης Εφήβων Με Τη Μέθοδο Των Αυτοαναφορών Και Της Αντικειμενικής Επίδοσης. Παιδαγωγική Επιθεώρηση,

Πλατσίδου, Μ. (2005β). Ατομικές Διαφορές Έφηβων Σε Σχέση Με Την Αντιλαμβανόμενη Συναισθηματική Νοημοσύνη Τους. Επιστημονική Επετηρίδα Της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδας,

Πλατσίδου, Μ. (2005γ): Συναισθηματική Νοημοσύνη Και Επαγγελματικό Άγχος Σε Δασκάλους Ειδικής Αγωγής. Ανακοίνωση Στο 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ιωάννινα.

Παρασκευόπουλος, Ι. (1985): Εξελικτική Ψυχολογία Ι, Προγεννητική Περίοδος Βρεφική Ηλικία. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

Παρασκευόπουλος, Ι: Εξελικτική Ψυχολογία ΙΙ Προσχολική Ηλικία. (1985) Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση.

Σερδάρης, Π. (2002): Ψυχολογία της Προσωπικότητας. Θεσσαλονίκη: Universal Studio Press.

Ιστοσελίδες:

Adult-Born Neurons Modify Excitatory Synaptic Transmission To Existing Neurons.
Elena W Adlaf Ryan J Vaden Anastasia J Niver Allison F Manuel Vincent C Onyilo
Matheus T Araujo Cristina V Dieni Hai T Vo Gwendalyn D King Jacques I Wadiche ,
Linda Overstreet-Wadiche University Of Alabama At Birmingham, United States,

<https://elifesciences.org/articles/19886> Research Article Jan 30, 2017

(Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Κουτσοπούλου, Ι. (2010), Συναισθηματική Νοημοσύνη

EQ<http://www.psixotherapeia.gr/arhtra/sinaisthimatiki-noimosini.html>

(Πρόσβαση στις 11/10/2017)

The Bar-On Concept of EI

<http://www.reuvenbaron.org/wp/the-bar-on-model/the-ei-conceptual-aspect/>

(Πρόσβαση στις 06/01/2018)

Νευρική Πλαστικότητα και Νόηση, Δομή και οργάνωση

<https://www.cognifit.com/el/brain-plasticity-and-cognition>

(Πρόσβαση στις 26/11/2017)

Καθρεπτικοί- (Κατοπτρικοί) Νευρώνες Mirrorneurones

<http://eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php>

https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PSYCH137/psy05Lectures10_11.pdf

(Πρόσβαση στις 30/11/2017)

http://epapanis.blogspot.gr/2007/09/blog-post_1992.html

<https://www.verywell.com/theories-of-intelligence-2795035>

Ακριβής μετάφραση από το δημοσιευμένο άρθρο του Daniel Goleman στο Harvard Business Magazine, με τίτλο «What Makes a Leader?» JANUARY 2004

Δημοσιογραφικός Λόγος (είδη δημοσιογραφικού λόγου) Σημειώσεις για το μάθημα Δημοσιογραφία & Δημόσιος Λόγος Άρης Κουμπάρελης Καθηγητής Εφαρμογών Τμήμα Ψηφιακών Μέσων & Επικοινωνίας ΤΕΙ Ιόνιων Νήσων

<http://eclass.teiion.gr/modules/document/file.php/>

Πρόσβαση 22/1/2018

Journalists And Ptsd: Below The Fold - A Thesis presented to the Faculty of the Graduate School at the University of Missouri-Columbia

<https://mospace.umsystem.edu/xmlui/bitstream/handle/10355/11180/Research.pdf?sequence=3>

Πρόσβαση(28/12/2017)

Διαδίκτυο και Δημοσιογραφία Παραδοσιακές και εναλλακτικές Μορφές

<http://www.jour.auth.gr/wp-content/uploads/2015/06/Siapera-Dimitrakopoulou->

Πρόσβαση (30/11/2017)

Αναζητώντας τους κανόνες της δημοσιογραφίας των πολιτών: υπάρχουν offshore της ενημέρωσης; Βασίλης Σωτηρόπουλος.

<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/MEDIA279/Journalism%20in%20the%20digital%20age/sotiropoulos-speech.pdf>

(Πρόσβαση 22/12/2017)

New Media vs. Traditional Mass Media,

<http://static1.squarespace.com/static/55019948e4b0b1f9dcdbe11a/55019dc1e4b0ed538288e8ad/55019dbbe4b0ed538288e750/1363906529000/mar-323-research-paper.pdf?format=original>

(Πρόσβαση 13/1/2018)

The Concept of Emotional Intelligence by Dr. Sunil Maheshwari and Mr. Aseem Nath Tripathi

http://www.knowledgeworkz.com/samatvam/newsletter/Research%20Study_The%20Concept%20of%20Emotional%20Intelligence_27_July_1.pdf

(Πρόσβαση 5/1/2018)

Hans Eysenck's theory of intelligence, and what it reveals about him Linda S. Gottfredson School of Education, University of Delaware, Newark, DE 19716, USA
<http://www1.udel.edu/educ/gottfredson/reprints/2016Eysenck.pdf>

Πρόσβαση (5/1/2018)

Ο Δημιουργός σε Α' πρόσωπο: έντυπες συνεντεύξεις σύγχρονων Ελλήνων συγγραφέων

http://www.eens.org/EENS_congresses/2014/ververopoulou_zoe.pdf

Πρόσβαση 20/1/2018

Τηλεοπτικός Δημοσιογραφικός Λόγος Ενότητα 9: Η ειδησεογραφική συνέντευξη - Εισαγωγή Περικλής Πολίτης, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών,

<https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/>

Πρόσβαση 20/1/2018

Τηλεοπτικός Δημοσιογραφικός Λόγος Ενότητα 11: Ερωτήσεις και απαντήσεις
ειδησεογραφικών συνεντεύξεων Περικλής Πολίτης, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήμα
Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών

<https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php>

Πρόσβαση 20/1/2018

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1:

Παρακάτω ακολουθεί ο οδηγός συζήτησης που δημιουργήθηκε και χρησιμοποιήθηκε για την εν λόγω διπλωματική εργασία:

Οδηγός Συζήτησης

Φεβρουάριος 2018

Ερευνητικοί Στόχοι

- Διερεύνηση κατά πόσο η Συναισθηματική Νοημοσύνη είναι χρήσιμη στο δημοσιογραφικό λειτούργημα.
- Ποιες ικανότητες/δεξιότητες θεωρούν πιο σημαντικές οι δημοσιογράφοι στην άσκηση του επαγγέλματος.
- Τι ρόλο διαδραματίζει το συναίσθημα στην επιλογή και παρουσίαση μιας είδησης.
- Πώς διαχειρίζονται οι δημοσιογράφοι τα δικά τους συναισθήματα.

ΣΗΜΕΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

I) Εισαγωγή (10')

Επεξήγηση της διαδικασίας της προσωπικής συνέντευξης:

- Θέμα της Έρευνας
- Επεξήγηση της έννοιας Συναισθηματική Νοημοσύνη
- ✓ Ηχογράφηση
- ✓ Ανωνυμία / προστασία προσωπικών πληροφοριών
- ✓ Δεν υπάρχουν λάθος απαντήσεις,
- ✓ Σύσταση καθαρής / δυνατής ομιλίας

Θα ζητηθεί από τον ερωτώμενο να αναφέρει κάποια πράγματα για τον ίδιο για να μάθουμε κάποιες βασικές πληροφορίες για αυτόν και να δημιουργηθεί ένα κλίμα οικειότητας που θα προωθήσει τη συζήτηση. Θα αναφέρει:

II) Το επάγγελμα του δημοσιογράφου σήμερα (10')

- Προκλήσεις του επαγγέλματος
- ✓ Πώς έχουν επηρεάσει το επάγγελμα του δημοσιογράφου τα Νέα Μέσα;
- ✓ Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι προοπτικές για το μέλλον του επαγγέλματος;
- ✓ Πώς οι δημοσιογράφοι, προσεγγίζουν μια είδηση;
- ✓ Πώς αξιολογείται και επιλέγεται μια είδηση;
- Ο ρόλος του συναισθήματος στην καταγραφή και παρουσίαση μιας είδησης
- ✓ Τι ρόλο παίζουν τα προσωπικά συναισθήματα στην προβολή των ειδήσεων ;
- ✓ Πρέπει να εκφράζουν τα συναισθήματά τους οι δημοσιογράφοι;
- ✓ Πώς διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους οι δημοσιογράφοι;
- ✓ Πώς εξισορροπείτε τις αντίθετες δυνάμεις της αντικειμενικότητας και του συναισθήματος

III) Ο Ρόλος της Συναισθηματικής Νοημοσύνης στην Δημοσιογραφία (15')

- ✓ Ποια η άποψή σας για την ΣΝ;
- ✓ Θεωρείτε ότι είναι έμφυτη ικανότητα ή ότι μπορεί να καλλιεργηθεί;
- ✓ Με ποιους τρόπους μπορεί να αναπτυχθεί;
- ✓ Με ποιο τρόπο θεωρείτε ότι συμβάλλει (εάν συμβάλλει) στο δημοσιογραφικό λειτούργημα;
- ✓ Πιστεύετε ότι θα έπρεπε η ΣΝ να εισαχθεί στην βασική εκπαίδευση των δημοσιογράφων;
- ✓ Μπορείτε να μας αναφέρετε ένα προσωπικό παράδειγμα;
- ✓ Σκεφτείτε κάποιους από τους συναδέλφους σας σε ηγετικά πόστα οι οποίοι έχουν **πετύχει** στον χώρο και πείτε μας ποια κατά την γνώμη σας είναι τα στοιχεία που τους οδήγησαν στην επιτυχία.
- ✓ Ποιοι πιστεύετε πως είναι οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους ενδέχεται κάποιος συνάδελφός σας σε ηγετική θέση να **αποτύχει** στο έργο του.
- ✓ Σύμφωνα με τον πίνακα που σας παραθέτουμε, μπορείτε να μας αναφέρετε τις **πέντε*** πιο σημαντικές ικανότητες που πρέπει να διαθέτει ένας δημοσιογράφος;
- ✓ Μπορείτε να μας αναφέρετε τις πέντε πιο σημαντικές ικανότητες που πρέπει να διαθέτει ένας δημοσιογράφος σε Ηγετικό ρόλο;

IV) Εκπαίδευση των δημοσιογράφων (5')

- ✓ Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση που λαμβάνουν σήμερα οι δημοσιογράφοι είναι επαρκής;
- ✓ Με ποιους τρόπους μπορούν να ενισχύσουν τις γνώσεις και την αποτελεσματικότητά τους; (σεμινάρια, on the job, team sessions, mentoring)
- ✓ Που πρέπει να ενισχυθεί/ εστιάζει κυρίως η εκπαίδευση των δημοσιογράφων στα hard ή soft skills;
- ✓ Εσείς πως εκπαιδευτήκατε και τι κάνετε για να αυξήσετε την αποτελεσματικότητά σας;